

2014•2015
FACULTEIT RECHTEN
master in de rechten

Masterproef

Handhavingsrechten van vennootschapsschuldeisers in rechtspersonen: renvoi
au droit civil?

Promotor :
Prof.dr. Veerle COLAERT

Josephine Rowies

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten

De transnationale Universiteit Limburg is een uniek samenwerkingsverband van twee universiteiten
in twee landen: de Universiteit Hasselt en Maastricht University.

Universiteit Hasselt | Campus Hasselt | Martelarenlaan 42 | BE-3500 Hasselt
Universiteit Hasselt | Campus Diepenbeek | Agoralaan Gebouw D | BE-3590 Diepenbeek

Maastricht University

2014•2015
FACULTEIT RECHTEN
master in de rechten

Masterproef

Handhavingsrechten van vennootschapsschuldeisers in
rechtspersonen: renvoi au droit civil?

Promotor :
Prof.dr. Veerle COLAERT

Josephine Rowies

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten

Samenvatting

In dit proefschrift staat de positie van de vennootschapsschuldeiser tegenover de vennootschap en zijn aandeelhouders centraal. Er kan een conflict ontstaan tussen de vennootschap en de verschillende partijen waarmee de vennootschap contracteert, in het bijzonder de vennootschapsschuldeisers. Dit *agency conflict* brengt de vennootschapsschuldeiser in een nadelige positie, mede door de beperkte aansprakelijkheid van de aandeelhouders. Er kan worden gesteld dat de vennootschapsschuldeisers een afdoende bescherming behoeven.

Zowel het vennootschapsrecht, als het burgerlijk recht voorzien mogelijke actiemechanismen om de bescherming van de vennootschapsschuldeisers te waarborgen. Het vraagstuk dat in dit onderzoek centraal staat is of er wel effectief nood is aan specifieke vennootschapsrechtelijke actiemechanismen ter bescherming van de vennootschapsschuldeisers. Er wordt onderzocht of de regels voorzien in het burgerlijk recht voldoende bescherming kunnen bieden.

Na de uiteenzetting van de soorten vennootschapsschuldeisers en de onderliggende redenen waarom zij nu net die bescherming behoeven, worden de verschillende actiemechanismen voorzien in het vennootschapsrecht, met name de nietigheids- en opschortingsvordering, de bestuurdersaansprakelijkheid en de ontbindingsvordering besproken. Daarnaast worden de actiemechanismen voorzien in het burgerlijk recht, met name de zijdelingse vordering en de pauliaanse vordering bestudeerd. Deze verschillende mechanismen worden geëvalueerd inzake hun doeltreffendheid. Hieruit blijkt dat niet het vennootschapsrecht, doch het burgerlijk recht de bovenhand heeft qua vennootschapsschuldeisersbescherming. Het enige pure vennootschapsrechtelijke actiemechanisme is de te verregaande ontbindingsvordering met de samenloop van de concurrerende vennootschapsschuldeisers tot negatief gevolg. De nietigheidsvordering behoort in de regel ook tot de vennootschapsrechtelijke actiemechanismen, behalve wanneer de gevolgen te ingrijpend zijn ten aanzien van derden en men beslist over te gaan tot een vervangende schadeloosstelling waardoor de burgerlijke regels worden aangewend. Dit fenomeen komt ook terug bij de bestuurdersaansprakelijkheid. Omwille van het feit dat de vennootschapsschuldeiser een derde is in het vennootschapsgebeuren geldt de externe bestuurdersaansprakelijkheid welke de burgerrechtelijke leer van de onrechtmatige daad hanteert. De zijdelingse vordering voorzien in het burgerlijk recht is evenmin interessant aangezien de vennootschapsschuldeiser ook onderworpen wordt aan de regels van samenloop. Naast de bestuurdersaansprakelijkheid is de pauliaanse vordering eveneens een doeltreffend actiemechanisme daar de vennootschapsschuldeiser hierdoor een recht op schadevergoeding bekommt en niet onderhevig is aan de regels van samenloop.

De analyse van de actiemechanismen heeft tot de vaststelling geleid dat het burgerlijk recht duidelijk meer bescherming voorziet dan het vennootschapsrecht. Deze klassieke burgerrechtelijke beschermingsmechanismen zijn doeltreffend en afdoende, waardoor er kan besloten worden dat er niet langer effectief nood is aan vennootschapsrechtelijke actiemechanismen ter bescherming van de vennootschapsschuldeisers.

Dankwoord

Deze masterscriptie kon slechts tot stand komen met de hulp en steun van een aantal personen die ik bij deze uitdrukkelijk wens te bedanken.

Mijn appreciatie gaat uit naar Prof. dr. Veerle Colaert en de heer Stijn De Dier die mij met hun kennis en advies hebben ondersteund en begeleid bij dit proefwerk.

De medewerkers van de Rechtsbibliotheek wens ik graag te vermelden omwille van hun bereidwillige hulp bij mijn opzoekingen.

Tot slot en tevens in het bijzonder wens ik mijn ouders en de mensen in mijn nabije omgeving te bedanken voor hun onvoorwaardelijk vertrouwen en hun oprechte steun.

Inhoudstafel

Samenvatting	1
Dankwoord	3
Inhoudstafel	5
Inleiding	7
1 Algemene aspecten van de vennootschap	11
2 Vennootschapsschuldeisers.....	15
2.1 Soorten vennootschapsschuldeisers	15
2.2 Vennootschapsschuldeisersbescherming	16
3 Actiemogelijkheden in het vennootschapsrecht.....	19
3.1 Nietigheids- en opschortingsvordering	19
3.1.1 Nietigheidsvordering.....	19
3.1.2 Opschortingsvordering	23
3.2 Bestuurdersaansprakelijkheid	24
3.2.1 Interne en externe bestuurdersaansprakelijkheid	24
3.2.2 Gronden van aansprakelijkheid	25
3.2.3 Aansprakelijkheidsvordering	31
3.2.4 Aansprakelijkheid van uitvoeringsagenten en organen.....	33
3.2.5 Aansprakelijkheid van aandeelhouders	36
3.3 Ontbindingsvordering	38
3.3.1 Soorten	38
3.3.2 Gevolgen	42
4 Actiemogelijkheden in het burgerlijk recht.....	47
4.1 Algemene remedies	47
4.1.1 Uitvoering in natura	47
4.1.2 Uitvoering door derden	47
4.1.3 Uitvoering bij equivalent	47
4.1.4 Keuzerecht.....	47
4.2 Zijdelingse vordering	48
4.2.1 Voorwaarden	49
4.2.2 In naam van de schuldenaar.....	50

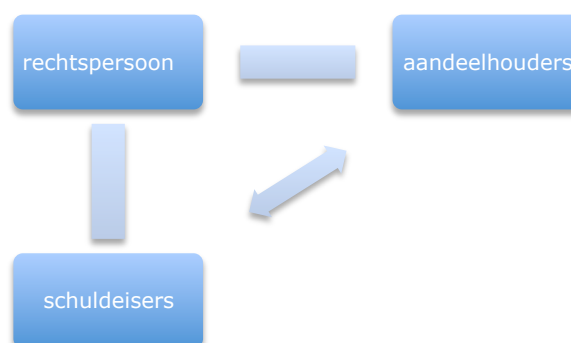
4.2.3 Actio mandati als zijdelingse vordering.....	50
4.2.4 Faillissement	51
4.2.5 Gevolgen	52
4.3 Pauliaanse vordering	52
4.3.1 Grondslag	53
4.3.2 Voorwaarden	54
4.3.3 Derde verkrijger	57
4.3.4 Gevolgen	58
5 Vergelijking van de actiemechanismen.....	61
5.1 Instellingsvoorwaarden.....	61
5.1.1 Vennootschapsrechtelijk.....	61
5.1.2 Burgerrechtelijk	64
5.2 Rechtsgevolgen	66
5.2.1 Vennootschapsrechtelijk.....	66
5.2.2 Burgerrechtelijk	69
6 Evaluatie	71
7 Besluit.....	75
8 Bibliografie.....	79
8.1 Wetgeving	79
8.2 Rechtspraak	79
8.3 Rechtsleer	82

Inleiding

1. De conflictsituatie die kan ontstaan tussen de vennootschap zelf en de verschillende partijen waarmee de vennootschap contracteert, in het bijzonder de vennootschapsschuldeisers, vormt de basis van dit onderzoek.

2. Omwille van het brede karakter van het vennootschapsrecht is het onmogelijk om alle mogelijke vormen van vennootschappen te behandelen, vandaar dat dit onderzoek beperkt is tot deze conflictsituatie binnen de naamloze vennootschap (art. 437-653 W.Venn.). Een NV is een kapitaalvennootschap. De inbreng is dan ook het belangrijkste. In deze vennootschapsvorm wordt er gestemd per aandeel en wanneer er een besluit genomen wordt door de meerderheid, bindt dit de minderheid. Enkele typische kenmerken van een NV zijn: (1) dat ze beroep kunnen doen op het publiek voor financiering door middel van aandelen en obligaties, (2) het bestuur moet meerhoofdig zijn en (3) er bestaan strenge verslag- en informatieverplichtingen met een onafhankelijke deskundige controle. De NV wordt opgericht bij authentieke akte en zij bezit rechtspersoonlijkheid. Het is een volkomen rechtspersoon omdat de aandeelhouders enkel gehouden zijn tot hun inbreng in te staan voor de schulden. Ook geldt er in deze vennootschapsvorm een orgaanplicht wat impliceert dat er verschillende organen dienen te worden georganiseerd: (1) de algemene vergadering van aandeelhouders, (2) raad van bestuur en (3) de commissaris die controle op de vennootschap uitvoert. Bij een beursgenoteerde NV bestaat er hiernaast ook nog de verplichting om een auditcomité en een remuneratiecomité binnen hun raad van bestuur op te richten. Naast deze verplichte organen, bestaan er ook nog facultatieve organen zoals het directiecomité of een orgaan van dagelijks bestuur. Bij de NV zijn de aandelen in principe vrij overdraagbaar, het is dus een open vennootschapstype (dit in tegenstelling tot de BVBA).¹

3. De situatie die deze masterscriptie onderzoekt bestaat uit de driehoeksverhouding tussen de vennootschap/rechtspersoon, de aandeelhouders van de vennootschap en de vennootschapsschuldeisers.

¹ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 106-110.

² H. BRAECKMANS, M. COIPEL, Y. DE CORDT, *10 jaar Wetboek Vennootschappen in werking*, Mechelen, Kluwer 2011, 51-90; H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 4-6.

³ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 20; W. VAN GERVEN, *Beginselen van Belgisch privaatrecht – Algemeen deel*, Brussel, Story-Scientia, 1987, 264-269.

⁴ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 21-22; J. VANANROYE,

4. In deze driehoeksverhouding bestaan er twee contractuele verhoudingen: er bestaat een contractuele verhouding enerzijds tussen de rechtspersoon en zijn aandeelhouders en anderzijds tussen de rechtspersoon en zijn schuldeisers. De vraag rijst op welke manier deze schuldeisers actiemogelijkheden kunnen uitoefenen tegen de vennootschap of zijn organen wanneer het actief niet langer volstaat om te voldoen aan de openstaande schulden. Wat kunnen de vennootschapsschuldeisers ondernemen om de geleden schade toch nog vergoed te zien? Zowel het vennootschapsrecht als het burgerlijk recht voorzien mogelijke actiemechanismen voor de vennootschapsschuldeisers.

5. In deze masterscriptie is het de bedoeling om deze verschillende actiemechanismen grondig te onderzoeken naargelang hun toepasselijkheid, effectiviteit, uitkomst, ... rekening houdend met de evoluties binnen de rechtspraak en rechtsleer.

6. In dit onderzoek zal daarnaast de vergelijking tussen de actiemechanismen voorzien in het vennootschapsrecht en deze in het burgerlijk recht behelzen, om zo uiteindelijk te kunnen besluiten of er wel degelijk nood is aan deze specifieke actiemechanismen voorzien in het vennootschapsrecht en of de actiemechanismen voorzien in het burgerlijk recht al dan niet een voldoende bescherming kunnen bieden voor de vennootschapsschuldeisers.

7. De vraag die in dit onderzoek centraal staat is: "In hoeverre is er effectief nood aan specifieke vennootschapsrechtelijke actiemechanismen ter bescherming van de vennootschapsschuldeisers?".

8. Om op deze onderzoeksvraag een goed gestructureerd en volledig antwoord te kunnen formuleren wordt deze vraag opgedeeld in volgende subvragen:

- Welk spanningsveld wordt er gecreëerd door de tegenstelling tussen enerzijds de relatie tussen de vennootschap en zijn aandeelhouders en anderzijds de relatie tussen de vennootschap en zijn schuldeisers?
- Wat zijn de mogelijke actiemechanismen binnen het vennootschapsrecht om met dat spanningsveld om te gaan?
- Wat zijn de mogelijke actiemechanismen binnen het burgerlijk recht om met dat spanningsveld om te gaan?
- Wat zijn de gevolgen van deze actiemechanismen?
- Bieden de actiemogelijkheden voorzien in het vennootschapsrecht wel effectief een meerwaarde?

9. Allereerst zal het conflict binnen de vennootschap, wat leidt tot het groter probleem, namelijk het schade berokkenen aan de vennootschapsschuldeisers, aan de hand van beschrijvende en verklarende vragen worden gekaderd en toegelicht. Dit is nodig opdat de lezer het onderzoek kan plaatsen in de bredere context van het vennootschapsrecht.

10. Verder zullen de verschillende handhavingsrechten voor de vennootschapsschuldeisers worden behandeld, waarbij er een onderscheid wordt gemaakt tussen de actiemechanismen binnen het vennootschapsrecht en deze binnen het burgerlijk recht. Hiervoor zullen niet enkel beschrijvende en verklarende vragen gehanteerd worden, maar eveneens evaluatieve vragen om de positieve en negatieve aspecten van deze verschillende mechanismen te kunnen onderzoeken. Dit is nodig opdat we in eerste instantie deze actiemechanismen binnen de verschillende rechtstakken met elkaar kunnen vergelijken en in een later stadium de actiemechanismen tussen de twee rechtstakken kunnen vergelijken. Deze vergelijking op twee niveaus zal tot een goed einde worden gebracht aan de hand van vergelijkende vragen, door de kwaliteiten van de verschillende mechanismen tegenover elkaar af te wegen.

11. Om uiteindelijk tot een antwoord te komen op de centrale onderzoeksvraag zal er via een combinatie van vergelijkende en evaluatieve vragen worden onderzocht of de actiemechanismen voorzien in het burgerlijk recht voldoende bescherming bieden aan de vennootschapsschuldeisers, zo niet, er toch nood is aan de specifieke actiemechanismen voorzien in het vennootschapsrecht.

1 Algemene aspecten van de vennootschap

12. Art. 1, lid 1 W.Venn. bepaalt wat een vennootschap is: *“een vennootschap wordt opgericht door een contract op grond waarvan twee of meer personen overeenkomen iets in gemeenschap te brengen met als doel één of meer nauwkeurig omschreven activiteiten uit te oefenen en met het oogmerk aan de vennoten een rechtstreeks of onrechtstreeks vermogensvoordeel te bezorgen”*. Uit deze definitie kunnen de constitutieve bestanddelen van een vennootschap worden afgeleid: (1) een overeenkomst tussen twee of meer personen, (2) inbreng, (3) heeft als doel één of meer nauwkeurig omschreven activiteiten uit te oefenen en (4) met het oogmerk om aan de vennoten een rechtstreeks of onrechtstreeks vermogensvoordeel te bezorgen. Dit met uitzondering van de eenpersoonsvennootschap of de vennootschap met sociaal oogmerk.

Naast deze constitutieve bestanddelen die kunnen worden afgeleid uit art. 1, lid 1 W.Venn. bestaan er nog twee andere constitutieve bestanddelen, namelijk (1) de vennootschap wordt aangegaan tot het gemeenschappelijk belang van de partijen (art. 19 W.Venn.), wat leidt tot de verplichting tot gelijke behandeling van de vennoten en een onderling controlerecht van de vennoten ten opzichte van mekaar en (2) het verbod van leeuwenbeding wat een overeenkomst verbiedt die aan één van de vennoten de gehele winst toekent of de gelden of goederen, door één of meer van de vennoten in de vennootschap ingebracht, vrijstelt van elke bijdrage in het verlies.²

13. Het is van belang een onderscheid te maken tussen een vennootschap met rechtspersoonlijkheid en een vennootschap zonder rechtspersoonlijkheid. De artikelen 2 en 3 van het Vennootschapswetboek bepalen welke vennootschappen rechtspersoonlijkheid hebben. Een wettelijke definitie van het begrip ‘rechtspersoon’ bestaat helaas niet. In de rechtsleer kunnen we wel een gezaghebbende definitie terugvinden: W. VAN GERVEN omschrijft de rechtspersoon als *“de juridische entiteit waarvan het vermogen, dat is gekoppeld aan een duurzaam en nagestreefd afgescheiden belang dat bescherming behoeft, geheel of gedeeltelijk is afgezonderd van andere vermogens ten behoeve van schuldeisers en/of de inbrengers van dat vermogen”*.³

14. Een rechtspersoon is een rechtssubject dat geen natuurlijke persoon is. De rechtspersoon als entiteit is op zich eigenaar van rechten. Niet de deelgenoten, zij hebben de beslissingsmacht over het vermogen van de rechtspersoon en het recht om uit dit vermogen het vermogensrechtelijk voordeel te halen. Om dit toe te lichten kan er verwezen worden naar het principe van de *corporate veil*. Dit is de sluier van de rechtspersoonstechniek die voor de deelgenoten hangt. Niet de natuurlijke personen die schuil gaan achter de rechtspersoon, maar de rechtspersoon zelf is juridisch eigenaar, schuldeiser, schuldenaar, eiser of verweerder van de goederen, vorderingen, schulden of rechtvorderingen van de rechtspersoon.⁴

² H. BRAECKMANS, M. COIPEL, Y. DE CORDT, *10 jaar Wetboek Vennootschappen in werking*, Mechelen, Kluwer 2011, 51-90; H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 4-6.

³ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 20; W. VAN GERVEN, *Beginselen van Belgisch privaatrecht – Algemeen deel*, Brussel, Story-Scientia, 1987, 264-269.

⁴ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 21-22; J. VANANROYE, *Onverdeelde boedel en rechtspersoon – Technieken van vermogensafscheiding, vermogensovergang en vermogensvereffening in het burgerlijk en ondernemingsrecht*, Antwerpen, Biblo, 2014, 10-11.

15. Eén van de belangrijkste kenmerken van het hebben van rechtspersoonlijkheid is het bestaan van een afzonderlijk vermogen. Dit vermogen bestaat afzonderlijk naast de vermogens van de verschillende vennoten. Het vermogen van de vennootschap dient als onderpand voor de schuldeisers (art. 7-8 Hyp.W.). Wanneer de vennootschap onvermogen wordt, kunnen de vermogens van de vennoten dan ook onmogelijk worden aangetast. Enerzijds, bij contractuele schulden hebben enkel diegenen die de verbintenis hebben aangegaan een schuld ten aanzien van de schuldenaar. Derden zijn in principe geen schuldenaar bij het contract (art. 1165 BW). In deze situatie zouden die derden dan de deelgenoten zijn van de vennootschap. Dit wordt ook wel de beperkte aansprakelijkheid van de deelgenoten genoemd. Anderzijds, bij niet-contractuele schulden geldt de niet-aansprakelijkheid onverlet. Een deelgenoot kan nooit automatisch aansprakelijk worden gesteld voor de onrechtmatige daad van de rechtspersoon.⁵

16. Een rechtspersoon is rechtsbekwaam, dit impliceert dat hij juridisch drager is van rechten en plichten. De rechtsbekwaamheid moet echter onderscheiden worden van de handelingsbekwaamheid. De handelingsbekwaamheid houdt in dat hij die rechten waarvan hij titularis is, ook daadwerkelijk zelf kan uitoefenen. De vennootschap is wel degelijk handelingsbekwaam, maar deze handelt via zijn organen. De organen treden op voor rekening van de vennootschap.⁶

17. De vennootschap is een aparte entiteit die zelf schuldeiser en schuldenaar is in alle betrekkingen. De gemeenschap van de vennootschap wordt dus als schuldenaar en schuldeiser beschouwd (niet de deelgenoten zelf). Het recht van de deelgenoot krijgt een netto-inhoud. De deelgenoot zijn recht slaat op alle activa met aftrek van schulden. Niet enkel de schulden aan een andere deelgenoot (onderlinge rechten en verplichtingen tussen de deelgenoten), maar ook de schulden aan derden. Dit wordt vermogensafscheiding genoemd. Dus het vermogen waarop de deelgenoten aanspraak kunnen maken wordt niet enkel verminderd door schulden aan de andere gerechtigden tot dat vermogen, maar eveneens door schulden aan derden.⁷

18. Schuldeisers in de boedel zijn de aandeelhouders. De schuldeisers van de boedel zijn de vennootschapsschuldeisers. Deze vennootschapsschuldeisers genieten een bevoorrechte positie ten aanzien van de aandeelhouders.⁸

19. Binnen het vennootschapsrecht onderscheiden we drie soorten conflictsituaties: (1) het conflict tussen de zaakvoerder van de vennootschap en de aandeelhouders, (2) het conflict tussen verschillende aandeelhouders onderling en ten slotte (3) het conflict tussen de aandeelhouders en

⁵ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 21; J. VANANROYE, *Onverdeelde boedel en rechtspersoon – Technieken van vermogensafscheiding, vermogensovergang en vermogensvereffening in het burgerlijk en ondernemingsrecht*, Antwerpen, Biblo, 2014, 12-13.

⁶ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 21-24; K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 306-322.

⁷ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 21; J. VANANROYE, *Onverdeelde boedel en rechtspersoon – Technieken van vermogensafscheiding, vermogensovergang en vermogensvereffening in het burgerlijk en ondernemingsrecht*, Antwerpen, Biblo, 2014, 1-3.

⁸ Cass. 27 november 1981, *RCJB* 1985, 447-469, noot B. MAES; J. VANANROYE, "Father knows best: zijn dwingende regels omtrent het aantal leden in een vennootschap of een huwelijk verantwoord?", *TRV* 2013, 72.

de verschillende partijen waarmee de vennootschap contracteert. Deze conflictsituaties worden onder de economische termen 'agency problems' of 'principal-agent problems' geplaatst. We hebben in zulke situaties altijd te maken met hetzelfde patroon waar één van de partijen (de *agent*) de uitvoering van de overeenkomst belooft aan de andere partij (de *principal*). Typerend is het feit dat de welvaart van de *principal* afhankelijk is van de acties die moeten worden ondernomen door de *agent*. De steeds terugkerende onzekerheid in deze *agency problems* is de vraag of de *agent*, die meestal beter op de hoogte is van de relevante feiten dan de *principal*, enkel in zijn eigen voordeel zal handelen of eveneens rekening zal houden met de wensen van zijn *principal* en ook voor hem de meest voordelige beslissingen zal nemen.⁹

20. In deze masterscriptie wordt er toegespitst op de derde conflictsituatie, namelijk het conflict dat kan ontstaan tussen de vennootschap zelf en de verschillende partijen waarmee de vennootschap contracteert, in het bijzonder de vennootschapsschuldeisers. De vennootschap is hier de *agent* en de *principals* zijn de schuldeisers.¹⁰

⁹ R. KRAAKMAN, J. ARMOUR, P. DAVIES, L. ENRIQUES, H.B. HANSMANN, G. HERTIG, K.J. HOPT, *The anatomy of corporate law: a comparative and functional approach*, Oxford, Oxford University Press, 2009, 2-3, 35-36.

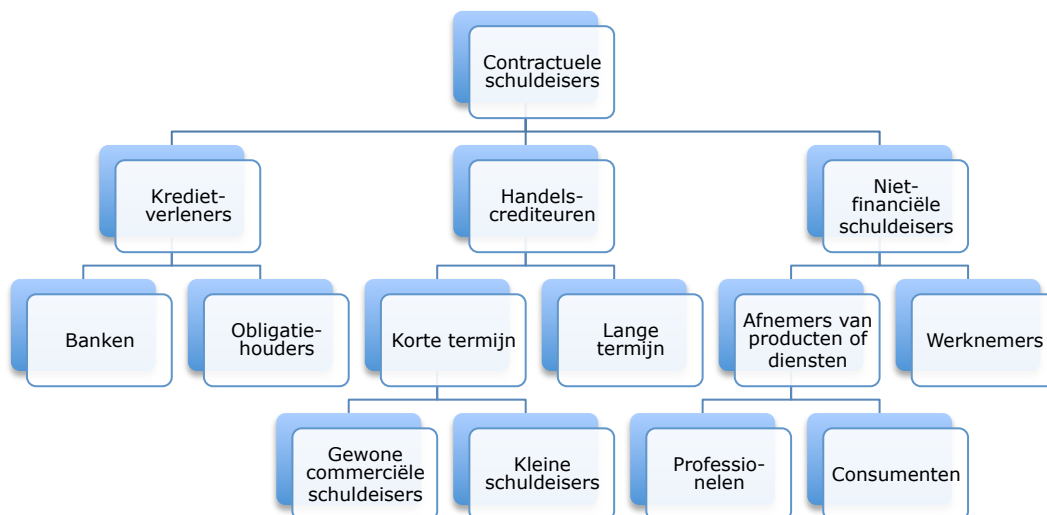
¹⁰ R. KRAAKMAN, J. ARMOUR, P. DAVIES, L. ENRIQUES, H.B. HANSMANN, G. HERTIG, K.J. HOPT, *The anatomy of corporate law: a comparative and functional approach*, Oxford, Oxford University Press, 2009, 2-3, 35-36.

2 Vennootschapsschuldeisers

2.1 Soorten vennootschapsschuldeisers

21. Er dient een onderscheid te worden gemaakt tussen contractuele schuldeisers en niet-contractuele schuldeisers. De kredietverleners (1) en handelscrediteuren (2) zijn die contractuele schuldeisers met een financieel belang. Terwijl er ook contractuele schuldeisers bestaan wiens belang verder rijkt dan het puur financiële (3). Deze hebben tevens belang bij het voortbestaan en de stabiliteit van de vennootschap op langere termijn, bijvoorbeeld de werknemers en de afnemers van producten en diensten.

22. Binnen de categorie van contractuele vennootschapsschuldeisers dient er een onderscheid te worden gemaakt tussen die vennootschapsschuldeisers die de mogelijkheid hebben zichzelf voorafgaandelijk (contractueel) te beschermen en diegenen die niet over deze mogelijkheid beschikken, en dus enkel kunnen trachten aan de hand van de gestelde beschermingsmaatregelen door de andere vennootschapsschuldeisers, deze ook op hen van toepassing te laten verklaren. Sommige kredietverleners hebben de mogelijkheid in te staan voor hun eigen bescherming, anderen niet. Een andere groep zijn de handelscrediteuren, zij voorzien niet in hun eigen bescherming aangezien zij worden geacht enkel geïnteresseerd te zijn in de onmiddellijke voldoening van hun vordering. Desalniettemin kunnen de handelscrediteuren evenzeer een belang hebben betreffende een langere termijn. De mate waarin zij zich zullen beschermen zal variëren naargelang de omvang van hun vordering. Het is onlogisch te investeren in beschermingsmaatregelen wanneer deze kost niet opweegt tegen de vordering in kwestie. Voor deze groep van vennootschapsschuldeisers is het voorzien in zelfbescherming dan ook niet vanzelfsprekend.¹¹

¹¹ D. BRULOOT, *Vennootschapskapitaal en schuldeisers – een onderzoek naar de effectiviteit van de (Europese) kapitaalregelen en alternatieve technieken van schuldeisersbescherming*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 474-476.

23. Tegenover de contractuele vennootschapsschuldeisers staan de niet-contractuele schuldeisers. Onder de niet-contractuele vennootschapsschuldeisers vallen de slachtoffers van onrechtmatige daden. Niet enkel de klassieke gevallen zoals de verkeersongevallen, schadegevallen, ... maar ook productaansprakelijkheid, aansprakelijkheid voor milieudelicten of industriële incidenten, vallen onder deze noemer. Ook de overheid is een onvrijwillige vennootschapsschuldeiser welke in elke vennootschap aanwezig is. Deze overheid treedt niet enkel in de hoedanigheid van fiscus op, maar eveneens als de organen bevoegd tot het innen van de sociale zekerheidsbijdrage en de bestraffende instanties. Waar het voor de contractuele vennootschapsschuldeisers enigszins nog mogelijk was om in zelfbescherming te voorzien, is zelfbescherming voor de niet-contractuele vennootschapsschuldeisers volledig uitgesloten.¹²

2.2 Vennootschapsschuldeisersbescherming

24. De vennootschapsschuldeisers worden zowel op vennootschapsrechtelijk als op burgerrechtelijk niveau beschermd. Uiteraard wordt de beste bescherming voor deze vennootschapsschuldeisers verkregen door oplossingen in het onderliggend contract, de zogenaamde *covenants*, contractuele clausules met als doel de schuldeisers te beschermen. In deze masterscriptie wordt er niet verder ingegaan op de contractuele bescherming van de vennootschapsschuldeisers, maar wel op de bescherming dewelke de vennootschapsschuldeisers genieten dankzij de burgerrechtelijke en vennootschapsrechtelijke mechanismen en dus los van een eventuele contractuele bescherming.¹³

25. Het belang van de schuldeisersbescherming kent zijn oorsprong in het *agency conflict* tussen *equity* en *debt*. Dit wordt ook wel het model van JENSEN en MECKLING¹⁴ genoemd. Er bestaan twee risico's. Enerzijds het *ex ante* risico dat duidt op het feit dat de schuldenaar niet de correcte informatie over de omvang of de samenstelling van zijn vermogen veruitwendigd. Dit houdt in dat hij niet eerlijk is over het onderpand van zijn schuldeisers. Dit wordt ook wel precontractuele informatieasymmetrie genoemd. Anderzijds bestaat er het *ex post* risico dat de schuldenaar zijn verplichtingen niet zal nakomen ten gevolge van een daling van de activa of door het falen van risicovolle projecten.¹⁵

26. In principe zijn vennootschapsschuldeisers aan dezelfde risico's onderworpen als contractuele schuldeisers van een natuurlijk persoon. De beperkte aansprakelijkheid van de aandeelhouders van de vennootschap zorgt echter voor een toename van zowel het *ex ante* als het *ex post* risico. Zo kunnen de aandeelhouders bijvoorbeeld een foutieve voorstelling van de

¹² D. BRULOOT, *Vennootschapskapitaal en schuldeisers – een onderzoek naar de effectiviteit van de (Europese) kapitaalregelen en alternatieve technieken van schuldeisersbescherming*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 474-476.

¹³ D. BRULOOT, *Vennootschapskapitaal en schuldeisers – een onderzoek naar de effectiviteit van de (Europese) kapitaalregelen en alternatieve technieken van schuldeisersbescherming*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 375-377.

¹⁴ M.C. JENSEN, W. MECKLING, "The Theory of the firm: Managerial Behavior, Agency Costs and the Ownership Structure", *Journal of Financial Economics* 1976, 334.

¹⁵ D. BRULOOT, *Vennootschapskapitaal en schuldeisers – een onderzoek naar de effectiviteit van de (Europese) kapitaalregelen en alternatieve technieken van schuldeisersbescherming*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 375-377.

aanwezige activa weergeven, terwijl in werkelijkheid deze activa niet tot het vermogen van de vennootschap behoren, hierdoor verhoogt het *ex ante* risico. Het *ex post* risico kan toenemen via twee wegen: enerzijds kunnen de aandeelhouders de activa rechtstreeks overbrengen naar hun persoonlijk vermogen, anderzijds kunnen ze hetzelfde effect indirect creëren door de vennootschap in risicovolle projecten te loodsen, waarvan men weet dat de negatieve gevolgen toch door de vennootschapsschuldeisers gedragen zullen worden. Door de toename van deze risico's, behoeven de vennootschapsschuldeisers een bijzondere bescherming.¹⁶

¹⁶ D. BRULOOT, *Vennootschapskapitaal en schuldeisers – een onderzoek naar de effectiviteit van de (Europese) kapitaalregelen en alternatieve technieken van schuldeisersbescherming*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 375-377.

3 Actiemogelijkheden in het vennootschapsrecht

27. De specifieke actiemogelijkheden binnen het vennootschapsrecht kunnen worden opgesplitst in: de nietigheids- en opschortingsvordering tegen besluiten, de bestuurdersaansprakelijkheid en de ontbindingsvordering.

3.1 Nietigheids- en opschortingsvordering

3.1.1 Nietigheidsvordering

3.1.1.1 **Principe**

28. Zowel een bestuurder, een aandeelhouder als een belanghebbende derde heeft het recht om de nietigverklaring te vorderen van een besluit gewezen door de bestuursorganen. De enige voorwaarde hiervoor is dat de eisende partij over een processueel belang beschikt in de zin van art. 17-18 Ger.W., het moet gaan om een persoonlijk, reeds verkregen en dadelijk belang. Dit belang zal worden beoordeeld rekening houdend met de aard van de geschonden rechtsregel en of het voordeel dat men tracht te behalen uit die nietigheid van de bestuurshandeling wel in verband staat met de onregelmatigheid (art. 64, lid 3 W.Venn.). De belangrijkste mogelijke belanghebbenden zijn de individuele aandeelhouders, de commissaris, de bestuurders en zaakvoerders van de vennootschap en de vennootschap zelf.¹⁷

29. Elke belanghebbende kan eveneens de nietigheid vorderen van een besluit uitgevaardigd door de algemene vergadering. Deze vordering wordt ingesteld tegen de vennootschap. Indien de eiser dit nodig acht, kan er ook in kort geding de opschorting van de uitvoering van het besluit worden gevorderd. Indien de rechtbank beslist over te gaan tot opschorting of vernietiging, dan heeft deze beslissing een werking *erga omnes*, wat impliceert dat ze niet enkel uitwerking heeft voor de procespartijen (*inter partes*), maar ook gevolgen teweegbrengt ten aanzien van allen (Art. 178-179 W.Venn.).¹⁸

30. De rechter is bevoegd om de nietigheid van een besluit genomen door een bestuursorgaan uit te spreken. Binnen het wetboek worden de mogelijke nietigheidsgronden opgesomd (art. 64 W.Venn.). Deze opsomming is echter limitatief.¹⁹ De nietigheidsregeling is dwingend van aard, waardoor statutaire of conventionele beperkingen op deze wettelijke bepalingen niet geldig zijn. Er bestaan twee soorten nietigheidsgronden, namelijk die nietigheidsgronden waar de rechter bij vaststelling ervan geen keuze heeft en sowieso over moet gaan tot de nietigverklaring en die

¹⁷ Kh. Brussel 8 december 2009, *TRV* 2010, 58-71; H. BRAECKMANS, "Conflicten in vennootschappen en het wetboek van vennootschappen: de vlag dekt niet de lading", *TPR* 2010, 1670; K. GEENS, M. WYCKAERT, C. CLOTTENS, F. PARREIN, S. DE DIER, S. COOLS, "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1999-2010", *TPR* 2012, 352-353; B. TILLEMANS, *Commentaar bij art. 178 W.Venn.*, Mechelen, Kluwer, 2009, 2.

¹⁸ H. BRAECKMANS, "Conflicten in vennootschappen en het wetboek van vennootschappen: de vlag dekt niet de lading", *TPR* 2010, 1773-1774; K. GEENS, M. WYCKAERT, C. CLOTTENS, C., F. PARREIN, S. DE DIER, S. COOLS, "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1999-2010", *TPR* 2012, 352-356; B. TILLEMANS, *Commentaar bij art. 178 W.Venn.*, Mechelen, Kluwer, 2009, 1-9; B. TILLEMANS, *Commentaar bij art. 179 W.Venn.*, Mechelen, Kluwer, 2009, 1-8.

¹⁹ *Parl. St.* Kamer 1989-1990, nr. 1214/1, 33.

nietigheidsgronden waar de rechter moet oordelen over de ernst van de ingeroepen miskening en hij kan, en is dus niet verplicht, overgaan tot nietigverklaring.²⁰

3.1.1.2 Besluiten van de algemene vergadering

31. Wanneer de algemene vergadering van de vennootschap tot een besluit komt, is dit overeengekomen tussen verenigde personen. Men beoogt met dit besluit rechtsgevolgen teweeg te brengen, zodat er sprake is van een rechtshandeling die toerekenbaar is aan de vennootschap, niet aan de vennoten zelf. Opdat er sprake kan zijn van een geldige rechtshandeling dient er voldaan te worden aan volgende voorwaarden: (1) een geldige toestemming, (2) vereiste bekwaamheid, (3) bepaald of bepaalbaar en geldig voorwerp en ten slotte (4) een geoorloofde oorzaak. Er kan echter enkel van een geldig besluit gesproken worden als de onderliggende stemmen zonder gebreken gegeven zijn.²¹

32. Art. 64 W.Venn. is enkel van toepassing op de besluiten genomen door de algemene vergadering van de rechtspersonen. Het is dus een overkoepelende bepaling voor de verschillende vennootschapsvormen met ieder hun specifieke regels en voorschriften. Wanneer een besluit daarentegen genomen wordt door de algemene vergadering van een vennootschap welke geen rechtspersoon is, zijn er geen wettelijke regels bepaald. Er zal dus moeten worden gekeken naar de regels bepaald door de rechtspraak en rechtsleer. Deze regels zijn nochtans erg gelijklopend. In deze masterscriptie wordt er vertrokken vanuit het standpunt van de NV, dus met rechtspersoonlijkheid.²²

33. De rechtbank van koophandel is bevoegd om de nietigheden van de besluiten van de algemene vergadering uit te spreken en elke belanghebbende kan hierom verzoeken (art. 178, lid 1 W.Venn.).

3.1.1.3 Besluiten van de bestuursorganen

34. Voor de besluiten genomen door de bestuursorganen bestaan er geen geschreven regels. Desalniettemin zijn het rechtshandelingen van de vennootschap, want deze beogen tevens rechtsgevolgen teweeg te brengen. In de parlementaire voorbereidingen van de Wet van 29 juni 1993 werd gesteld dat men wel degelijk kan overgaan tot vernietiging van de besluiten genomen door bestuursorganen.²³

35. Rechtspraak en rechtsleer nemen aan dat de regels met betrekking tot de vernietiging van de besluiten van de algemene vergadering op analoge wijze kunnen worden toegepast op de

²⁰ K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 596; K. GEENS, M. WYCKAERT, C. CLOTTENS, C., F. PARREIN, S. DE DIER, S. COOLS, "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1999-2010", *TPR* 2012, 352-356; L. VAN CANEGEM, "Nietigheid van besluiten van een algemene vergadering op gronden van gemeen recht", *RW* 1998-1999, 1478.

²¹ K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 596.

²² K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 597.

²³ *Parl. St.* Kamer 1989-90, nr. 1214/1, 33; K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 597.

vernietiging van de bestuursbesluiten. Nochtans zijn het de regels van het oude gemeen recht, dus die regels die golden voor de Wet van 29 juni 1993, welke blijven gelden aangezien de Vennootschapswet over de besluiten genomen door de bestuurders het stilzwijgen bewaart. Bovendien zijn er enkele opmerkelijke verschillen tussen de bestuursbesluiten en de besluiten van de algemene vergadering. Zo zijn de toegewezen bevoegdheden van de algemene vergadering eerder een interne aangelegenheid waar er dan ook weinig de vraag naar conformiteit met de wettelijke bepalingen buiten het vennootschapsrecht zal rijzen. De bestuursorganen oefenen daarentegen de residuaire bevoegdheden uit. Een ander opmerkelijk verschil is het feit dat de bestuurders verplicht zijn het vennootschapsbelang na te streven en dit helemaal ten koste van hun eigen belang. De aandeelhouders die zetelen in de algemene vergadering mogen wel hun eigen belang, namelijk het nastreven van winst, voorop plaatsen, zolang zij het vennootschapsbelang niet miskennen. Er kan dus de vraag gesteld worden of het effectief wel aangewezen is deze specifieke nietigheidsleer met betrekking tot de besluiten genomen door de algemene vergadering zomaar *mutatis mutandis* op de bestuursbesluiten toe te passen.²⁴

3.1.1.4 Nietigheidsgronden

36. Art. 64 W.Venn. voorziet in de algemene nietigheidsgronden. De eerste nietigheidsgrond is de nietigheid wegens vormgebreken. Art. 64, 1° W.Venn. bepaalt dat een besluit door de algemene vergadering nietig verklaard kan worden wanneer dit besluit werd aangetast wegens enige onregelmatigheid naar de vorm. Dit vormgebrek kan verschillende vormen aannemen, waardoor een brede interpretatie noodzakelijk is. Het gaat om de vormelijke aspecten welke leiden tot de totstandkoming van een besluit. De inhoud van het besluit dient niet te worden onderzocht. De eiser dient wel te bewijzen dat de begane onregelmatigheid het genomen besluit heeft kunnen beïnvloeden. Hij moet met andere woorden aantonen dat de algemene vergadering, bij afwezigheid van dit vormelijk gebrek, tot een ander besluit zou zijn gekomen. Er is sinds het cassatiearrest van 4 april 1975 sprake van een *appreciatieve opvatting*, wat inhoudt dat men niet enkel moet nagaan of de vormgebreken hebben geleid tot die stemming, maar ook of het vormgebrek heeft geleid tot een verandering binnen het stemgedrag, ook de beraadslaging speelt dus een rol.²⁵

37. Wanneer er bedrieglijk opzet voorhanden is binnen de werkwijze van de algemene vergadering of tijdens de beraadslagingen en een stemming over een punt buiten de agenda, wordt het besluit dat hieruit voortvloeit ook nietig verklaard (art. 64, 2° W.Venn.). In deze situatie dient de eiser niet aan te tonen dat het gebrek het besluit beïnvloed heeft.²⁶

38. Art. 64, 3° W.Venn. behelst de restcategorie en legt de nietigheid op voor elke andere overschrijding of elk ander misbruik van bevoegdheid. Er is sprake van misbruik of afwending van bevoegdheid wanneer de algemene vergadering een besluit neemt dat mogelijk wettig is, maar de

²⁴ Luik 18 mei 2004, *TBH* 2004, 1066-1068, noot L. VAN ELSSEN; Luik 18 mei 2004, *TRV* 2004, 720-724, noot D. VAN GERVEN; Kh. Antwerpen 8 januari 2010, *TRV* 2010, 571-589, noot S. DE DIER; Kh. Dendermonde 10 september 2009, *TRV* 2010, 571-589, noot S. DE DIER.

²⁵ Cass. 4 april 1975, *Arr.Cass.* 1975, 842.

²⁶ Cass. 6 november 2002, *RW* 2002-2003, 1629-1632, noot B. WEYTS; K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 600-602.

doelstellingen waarmee dit besluit werd genomen, de macht van de algemene vergadering overschrijdt. De meest voorkomende vormen zijn het misbruik van meerderheid, misbruik van minderheid en misbruik van gelijkheid. De gevallen waar de algemene vergadering bevoegdheden uitoefent welke statutair of wettelijk niet aan haar toekomen of wanneer zij nalaat de aan haar toegewezen bevoegdheden uit te oefenen, vallen ook onder de overschrijding of het misbruik van bevoegdheid. Net zoals de klassieke nietigheden van het gemeen recht: strijdigheid met de openbare orde of de goede zeden, wilsgebreken, ongeldig voorwerp, ongeldige oorzaak of benadeling.²⁷

39. Art. 64, 4° W.Venn. verwijst voorts naar de schorsingen van het stemrecht op grond van wettelijke bepalingen, welke geen deel uitmaken van het Wetboek van Vennootschappen. Het Wetboek van Vennootschappen voorziet nochtans ook zelf in talloze specifieke nietigheidsgronden (art. 64, 5° W.Venn.), zoals bijvoorbeeld de verslaggevingsverplichting.

3.1.1.5 De aard en de gevolgen van de nietigheid

40. De vennootschapsrechtelijke nietigheidsgronden kunnen volgens SIMONART in vier categorieën worden ingedeeld: (1) die regels welke louter het privaat belang van de vennoten, aandeelhouders of andere individuele deelgenoten trachten te beschermen, (2) regels met betrekking tot de collectiviteit van deze personen, (3) regels die de economische openbare orde betreffen en ten slotte (4) de traditionele regels van openbare orde.²⁸

41. De nietigheidsvordering wordt tegen de vennootschap ingesteld, desalniettemin kan de eiser andere partijen, zoals de aandeelhouders waarmee hij in conflict is, mee dagvaarden. De vervaltermijn voor deze nietigheidsvordering is zes maanden. De nietigheid wordt door de rechter uitgesproken (art. 178, lid 1 W.Venn.). Zolang hij de nietigheid niet heeft uitgesproken, brengt het besluit nog steeds de normale rechtsgevolgen teweeg. Vandaar dat de term 'vernietigbaar' wenselijker wordt bevonden dan de term 'nietigheid'.²⁹

42. Zoals reeds eerder aangehaald kan de nietigheid worden ingeroepen door elke belanghebbende (art. 17 Ger.W.): hij die een redelijk, persoonlijk en legitiem belang heeft. Toch kan een derde geen belang hebben wanneer er wordt overgegaan tot nietigverklaring op basis van een vormelijk gebrek, dit om een te verregaande inmenging van derden in de vennootschap te vermijden.³⁰

²⁷ K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 602-609; J. RONSE, "Nietigheid van besluiten van organen van de naamloze vennootschap", *VVSR Jb 1965-66*, Zwolle/Antwerpen, Tjeenk Winkel/De Sikkel, 1966, 383-387.

²⁸ K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit Verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 609; V. SIMMONART, "L'ordre public et le droit des sociétés", *TBH 1994*, 96-130.

²⁹ K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 609-610; J. RONSE, "Nietigheid van besluiten van organen van de naamloze vennootschap", *VVSR Jb 1965-66*, Zwolle/Antwerpen, Tjeenk Winkel/De Sikkel, 1966, 379, 401.

³⁰ K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 610; J. RONSE, "Nietigheid van besluiten van organen van de naamloze vennootschap", *VVSR Jb 1965-66*, Zwolle/Antwerpen, Tjeenk Winkel/De Sikkel, 1966, 398; V. SIMMONART, "L'ordre public et le droit des sociétés", *TBH 1994*, 102-105.

43. De nietigverklaring van een besluit van de algemene vergadering geldt *erga omnes* (art. 179, § 1 W.Venn.). Zowel de beschikking in kort geding, als het in kracht van gewijsde gegaan of bij voorraad uitvoerbaar vonnis moet worden neergelegd en bekendgemaakt. De nietigheid werkt *ex tunc*, dit wil zeggen dat de nietigverkleerde rechtshandeling wordt geacht nooit te hebben bestaan. Hierop bestaat één belangrijke uitzondering: wanneer een statutenwijziging wegens vormgebrek in de wijzigingsakte wordt vernietigd, geldt deze vernietiging slechts *ex nunc* (art. 177 W.Venn.). Dit vormgebrek is dus wel nog vatbaar voor regularisatie zolang de nietigheid niet werd uitgesproken.³¹

44. Stel dat een besluit nietig verklaard wordt, maar deze nietigverklaring heeft zo een enorme impact op de door derden te goeder trouw verkregen rechten jegens de vennootschap, dan kan de rechter beslissen om de nietigheid ten aanzien van deze derden zonder gevolg te verklaren (art. 180 W.Venn.). Desalniettemin kan de eiser in zo een situatie een vervangende schadeloosstelling bekomen. Het gebeurt in de praktijk dus regelmatig dat de nietigheid overeind blijft en er wordt geopteerd voor een vervangende schadeloosstelling.³²

3.1.2 Opschortingsvordering

45. De opschortingsvordering is minder drastisch dan de vordering tot nietigverklaring en wordt dan ook meestal voorafgaand aan de nietigheidsvordering ingesteld. Deze vordering kan in kortgeding worden ingesteld indien er gewichtige redenen bestaan (art. 179 W.Venn.). De vordering wordt meestal ingesteld in afwachting van de nietigverklaring van het besluit. Het feit dat de vordering enkel in kortgeding kan worden ingesteld vereist dan ook dat alle voorwaarden voor het instellen van een procedure in kortgeding voldaan zijn: (1) hoogdringendheid (dit geldt eveneens als voorwaarde voor de bevoegdheid van de rechter in kortgeding) en (2) ogenschijnlijke gegrondheid van de gevorderde maatregel.³³

46. Naast de normale voorwaarden voor een procedure in kortgeding stelt de wettekst dat er gewichtige redenen voor handen moeten zijn. Wat zijn nu juist deze gewichtige redenen? De rechtsleer maakt de vergelijking met art. 17, § 2, lid 1 RvS-wet. Dit artikel bepaalt dat de schorsing van de tenuitvoerlegging enkel kan worden toegestaan indien er ernstige middelen worden aangevoerd die de vernietiging van de aangevochten akte of reglement kunnen staven. Onder ernstige middelen wordt begrepen die middelen die op het eerste zicht, rekening houdend met de omstandigheden van de zaak, ontvankelijk en gegrond zijn en dus tot de vernietiging kunnen leiden.³⁴

³¹ K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 612-614; J. RONSE, J.M. NELISSEN GRADE, K. VAN HULLE, J. LIEVENS, H. LAGA, "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1978-1985", *TPR* 1986, 894-895.

³² K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 613; J. RONSE, "Nietigheid van besluiten van organen van de naamloze vennootschap", *VVSR Jb 1965-66*, Zwolle/Antwerpen, Tjeenk Winkel/De Sikkell, 1966, 402-404; V. SIMMONART, "L'ordre public et le droit des sociétés", *TBH* 1994, 113.

³³ H. BRAECKMANS, "Conflicten in vennootschappen en het wetboek van vennootschappen: de vlag dekt niet de lading", *TPR* 2010, 1669-1672; B. TILLEMANS, *Commentaar bij art. 178 W.Venn.*, Mechelen, Kluwer, 2009, 1-3.

³⁴ H. BRAECKMANS, "Conflicten in vennootschappen en het wetboek van vennootschappen: de vlag dekt niet de lading", *TPR* 2010, 1675-1676; B. TILLEMANS, *Commentaar bij art. 178 W.Venn.*, Mechelen, Kluwer, 2009, 1-3.

47. Omtrent de vraag of men verplicht is voorafgaand aan de opschortingsvordering de vordering tot nietigheid in te stellen, bestaat er veel onduidelijkheid en discussie in de rechtspraak en rechtsleer. Zoals reeds aangehaald, wordt deze opschortingsvordering meestal ingesteld in afwachting van een nietigheidsvordering, desalniettemin kan het soms aangewezen zijn af te wachten wat de uitkomst van deze opschortingsvordering is. Deze voorafgaande vordering kan eventueel bijdragen tot een minnelijke oplossing of de juridische vraag net nauwkeuriger formuleren. Anderen zijn dan weer de mening toegedaan dat er niet overgegaan kan worden tot opschorting, zonder het instellen van de nietigheidsvordering.³⁵

3.2 Bestuurdersaansprakelijkheid

48. Een tweede actiemechanisme in het vennootschapsrecht is de bestuurdersaansprakelijkheid. Om het begrip bestuurdersaansprakelijkheid ten volle te begrijpen dient er vooreerst een onderscheid te worden gemaakt tussen contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid.

3.2.1 Interne en externe bestuurdersaansprakelijkheid

49. Wanneer er een contractuele wanprestatie voorhanden is, dus wanneer de rechtspersoon schade heeft berokkend aan een contractuele partij, zal deze partij trachten schadeloosstelling te bekomen van de vennootschap. Het feit dat de vennootschap zich heeft laten vertegenwoordigen en bijstaan door uitvoeringsagenten doet hier geen afbreuk aan. Er is zelfs geen contractuele relatie tussen de vennootschap en zijn hulppersonen vereist. Opdat de vennootschap via buitencontractuele weg aansprakelijk gesteld kan worden, dient de fout een schending uit te maken van de algemene zorgvuldigheidsplicht en moet deze fout bovendien andere schade hebben veroorzaakt dan deze die het gevolg kon zijn van een gebrekkige uitvoering van de overeenkomst. Rekening houdende met deze voorwaarden bestaat er een principiële verbod op samenloop. Desalniettemin blijft een buitencontractuele aansprakelijkheid mogelijk indien de contractuele wanprestatie eveneens een misdrijf vormt.³⁶

50. Bestuurders dienen zorgvuldig hun bestuurstaak uit te oefenen en dit op straffe van aansprakelijkheid. De bestuurder verbindt zich niet persoonlijk tot de handelingen die hij stelt voor rekening van de vennootschap, maar hij kan hiervoor wel persoonlijk aansprakelijk worden gesteld. Bestuurders kunnen zowel burgerlijk als strafrechtelijk aansprakelijk worden gesteld. Voor deze masterscriptie wordt er enkel ingegaan op de burgerlijke aansprakelijkheid. Opdat men iemand kan aanspreken tot vergoeding van de geleden schade dienen er drie elementen aanwezig te zijn: (1) schuld, (2) schade en (3) oorzakelijk verband tussen schuld en schade.

³⁵ Antwerpen 27 juni 2002, *NJW* 2003, 201-205, nood H. DEWULF; Kh. Brussel 13 april 1995, *TRV* 1996, 413-416; H. BRAECKMANS, "Conflicten in vennootschappen en het wetboek van vennootschappen: de vlag dekt niet de lading", *TPR* 2010, 1676; K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 611-612; S. RAES, "Het kortgeding in vennootschapszaken", *TRV* 1988, 331-339; B. TILLEMANS, *Commentaar bij art. 178 W.Venn.*, Mechelen, Kluwer, 2009, 2-3.

³⁶ K. GEENS, M. DENEFF, F. HELLEMANS, R. TAS, J. VANANROYE, J., "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1992-1998", *TPR* 2000, 303; K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 612-614.

Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen de interne bestuursaansprakelijkheid, dit is de aansprakelijkheid ten aanzien van de vennootschap voor fouten begaan door de bestuurders bij de uitoefening van hun mandaat en de externe bestuursaansprakelijkheid, dit is de aansprakelijkheid ten aanzien van derden die ten gevolge van een bestuursfout schade ondervinden. Het vorderingsrecht verjaart na vijf jaar (art. 198, § 1 W.Venn.) en de rechtbank van koophandel is bijzonder bevoegd om kennis te nemen van deze geschillen (art. 574, 1° Ger.W.).³⁷

51. Interne bestuursaansprakelijkheid is in de regel contractueel en behelst de situatie waar de vennootschap de bestuurders of zaakvoerders aansprakelijk stelt. Een synoniem voor deze aansprakelijkheidsvordering is *actio mandati*. De algemene vergadering is bevoegd om deze vordering in te stellen (art. 461 W.Venn.). Vennoten kunnen dus niet zelf de aansprakelijkheidsvordering instellen, waardoor de *actio mandati* weinig toepassing vindt in de praktijk. De beslissing om een aansprakelijkheidsvordering in te stellen, dient immers een meerderheidsbeslissing te zijn. Aangezien er gestemd wordt per aandeel en niet per hoofd, zullen de meerderheidsaandeelhouders logischerwijze niet snel overgaan tot deze aansprakelijkheidsvordering. Bestuurders zijn hier individueel aansprakelijk. Bij een samenlopende of een gemeenschappelijke fout bestaat er een onderscheid tussen de *in solidum* aansprakelijkheid en de hoofdelijke aansprakelijkheid.³⁸

52. Externe bestuursaansprakelijkheid behelst de situatie waar bestuurders een onrechtmatige daad plegen ten aanzien van derden. Het feit dat de onrechtmatige daad eveneens aan de vennootschap kan worden toegerekend, impliceert niet de ontheffing van aansprakelijkheid van die bestuurders. De schending van de algemene zorgvuldigheidsnorm wordt beoordeeld aan de hand van de figuur van de goede huisvader, te weten de normaal vooruitziende en zorgvuldige bestuurder in dezelfde omstandigheden.³⁹

3.2.2 Gronden van aansprakelijkheid

53. De bestuurder kan op verschillende gronden worden aansprakelijk gesteld: (1) aansprakelijkheid wegens gewone bestuursfouten, (2) aansprakelijkheid wegens schending van het Wetboek van Vennootschappen of van de statuten van de vennootschap, (3) aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad, (4) aansprakelijkheid wegens kennelijk grove fout.⁴⁰

³⁷ K. GEENS, J. VANANROYE, "Bestuursaansprakelijkheid in NV en BVBA" in *Vennootschaps- en financieel recht 2001-2002*, Brugge, Die Keure, 2002, 5; J. LEMMENS, "Bestuurders en hun aansprakelijkheid", *Acc.Bedr.M.* 2002, 1-2.

³⁸ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 359-361; K. GEENS, M. DENEFF, F. HELLEMANS, R. TAS, J. VANANROYE, J., "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1992-1998", *TPR* 2000, 301; K. GEENS, J. VANANROYE, "Bestuursaansprakelijkheid in NV en BVBA" in *Vennootschaps- en financieel recht 2001-2002*, Brugge, Die Keure, 2002, 5.

³⁹ K. GEENS, M. DENEFF, F. HELLEMANS, R. TAS, J. VANANROYE, "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1992-1998", *TPR* 2000, 301-302; K. GEENS, J. VANANROYE, "Bestuursaansprakelijkheid in NV en BVBA" in *Vennootschaps- en financieel recht 2001-2002*, Brugge, Die Keure, 2002, 15.

⁴⁰ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 334; J. LEMMENS, "Bestuurders en hun aansprakelijkheid", *Acc.Bedr.M.* 2002, 3.

3.2.2.1 Aansprakelijkheid wegens gewone bestuursfout

54. Wanneer de bestuurder zijn opdracht niet of niet naar behoren uitoefent, kan de algemene vergadering (of na ontbinding, de vereffenaar) hem hiervoor aansprakelijk stellen (art. 527 W.Venn.). Deze aansprakelijkheid is persoonlijk, maar niet hoofdelijk. De bestuursplicht bestaat uit twee principes, namelijk (1) de bestuursplicht welke inhoudt dat de bestuurders verplicht zijn om hun opdracht daadwerkelijk uit te oefenen (dit is een resultaatsverbintenis) en (2) om deze opdracht zo goed mogelijk uit te oefenen (dit is een inspanningsverbintenis). Deze gewone bestuursfout kan in uitzonderlijke gevallen eveneens een externe aansprakelijkheid teweeg brengen, dit wel enkel in die gevallen waar (1) de bestuursfout een schending is van een aan iedereen opgelegde zorgvuldigheidsnorm of (2) een schending inhoudt van een specifieke wettelijke of reglementaire verplichting die op de bestuurder rust.⁴¹

55. In specifieke gevallen beschikken de schuldeisers toch over de mogelijkheid om de *actio mandati* als zijdelingse vordering namens de vennootschap in te stellen. Dit wordt verder toegelicht onder de bespreking van de zijdelingse vordering (zie *infra*).⁴²

56. De gewone bestuursfout is een contractuele fout zodat de feitelijke bestuurders, waar de vennootschap dus geen bestuurdersovereenkomst mee heeft, niet onder deze aansprakelijkheidsgrond kunnen vallen. Dit is meteen ook de reden waarom een derde de bestuurder enkel aansprakelijk kan stellen indien hij ook een inbreuk op de algemene zorgvuldigheidsnorm uit art. 1382-1383 BW heeft gepleegd.⁴³

57. Voor de beoordeling van de fout wordt er gekeken naar een bekwame, zorgvuldige en diligente bestuurder geplaatst in dezelfde omstandigheden rekening houdend met alles wat hij wist of behoorde te weten (met latere elementen mag er geen rekening worden gehouden). Waar zeker aandacht aan wordt besteed zijn feiten zoals de aard, de omvang, de concurrentiepositie, het gezondheids- of ziektebeeld van de onderneming en de kwaliteit of de bekwaamheid van de aangestelde bestuurder. Daarentegen kan de incompetentie of onervarenheid van de bestuurder nooit als geldig excuus worden aanvaard.⁴⁴

58. De rechter heeft een marginale beoordeling. Er moet sprake zijn van een kennelijke beleidsfout, met andere woorden een beleidsbeslissing die buiten de marge valt waarin zorgvuldige

⁴¹ Luik 26 februari 1998, *JLMB* 1999, 708-709; Rb. Antwerpen 21 juni 2005, *RW* 2006-2007, 1286-1287; H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 334-339; K. GEENS, M. WYCKAERT, C. CLOTTENS, F. PARREIN, S. DE DIER, S. COOLS, "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1999-2010", *TPR* 2012, 309; M. VANDENBOGAERDE, *Aansprakelijkheid van vennootschapsbestuurders*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 49-50.

⁴² P. KORTBEEK, "De actio mandati als zijdelingse vordering door een schuldeiser namens een vennootschap in vereffening", *RABG* 2012, 590-595.

⁴³ Luik 26 februari 1998, *JLMB* 1999, 708-709; H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 334-335; M. VANDENBOGAERDE, *Aansprakelijkheid van vennootschapsbestuurders*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 49-50.

⁴⁴ J. RONSE, *Algemeen deel van het vennootschapsrecht*, Leuven, Acco, 1975, 449; H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 335-337; M. VANDENBOGAERDE, *Aansprakelijkheid van vennootschapsbestuurders*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 71.

en onderlegde beheerders van mening kunnen verschillen. Het handelen tegen het vennootschapsbelang, is zonder twijfel een bestuursfout.⁴⁵

59. De bestuurdersaansprakelijk voor gewone bestuursfout is individueel. De vennootschap zal bijgevolg de fout, de schade en het oorzakelijk verband tussen beide moeten bewijzen (art. 1995 BW). Stel dat er meerdere bestuurders iets mis hebben gedaan, dan zal ieders aandeel dat heeft bijgedragen tot de uiteindelijke bestuursfout moeten worden berekend. Is het uiteindelijk toch niet mogelijk dit te verdelen, dan mag er echter geen splitsing gemaakt worden en zal de vennootschap moeten proberen de verschillende bestuurders *in solidum* aansprakelijk te stellen.⁴⁶

60. Wat de omvang van de schadevergoeding betreft, wordt er teruggegrepen naar de klassieke burgerlijke regels. Enkel de rechtstreekse en voorzienbare contractuele schade (art. 1150-1151 BW), het geleden verlies en de gedeelde winsten dienen vergoed te worden (art. 1149 BW).⁴⁷

3.2.2.2 Aansprakelijkheid wegens schending van het Wetboek van Vennootschappen of van de statuten van de vennootschap

61. Bij een overtreding van de statuten of van de bepalingen uit het Wetboek van Vennootschappen geldt er een strenger aansprakelijkheidsregime en is de aansprakelijkheid altijd hoofdelijk voor alle schade die uit de fout voortvloeit (art. 528, lid 1 W.Venn.). De bestuurders zijn verplicht om de bepalingen uit het Wetboek van Vennootschappen en de statuten na te leven. Er is hier sprake van een resultaatsverbintenis. Doen zij dit niet, dan is er automatisch sprake van een fout. Deze aansprakelijkheid geldt zowel ten aanzien van de vennootschap als ten aanzien van derden. Het is tevens van belang dat de wettelijke bepaling specifiek een verplichting oplegt aan de bestuurder zelf en niet aan de rechtspersoon opdat de bestuurder hiervoor hoofdelijk aansprakelijk kan worden gesteld.⁴⁸

62. Tevens geldt er hier een vermoeden van aansprakelijkheid ten aanzien van de bestuurder. Dit vermoeden geldt wel enkel voor specifieke verplichtingen welke aan de bestuurders worden opgelegd. Toch kan de bestuurder aan die aansprakelijkheid ontkomen indien er aan de drie volgende voorwaarden cumulatief is voldaan: (1) hij heeft niet deelgenomen aan de inbreuk en de inbreuk heeft hem geen voordeel bijgebracht, (2) er kan hem geen schuld worden verweten en (3) hij heeft de overtreding aangeklaagd op de eerstvolgende algemene vergadering nadat hij ervan kennis heeft gekregen (art. 528, lid 3 W.Venn.). Hoe dan ook blijft het aan de eiser om het

⁴⁵ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 336-337; M. VANDENBOGAERDE, *Aansprakelijkheid van vennootschapsbestuurders*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 64.

⁴⁶ Cass. 24 juni 1955, *RW* 1955-1956, 1335; H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 338; M. VANDENBOGAERDE, *Aansprakelijkheid van vennootschapsbestuurders*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 80-81.

⁴⁷ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 339.

⁴⁸ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 339-340; K. GEENS, M. DENEFF, F. HELLEMANS, R. TAS, J. VANANROYE, "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1992-1998", *TPR* 2000, 303-304; K. GEENS, J. VANANROYE, "Bestuursaansprakelijkheid in NV en BVBA" in *Vennootschaps- en financieel recht 2001-2002*, Brugge, Die Keure, 2002, 8-9; J. LEMMENS, "Bestuurders en hun aansprakelijkheid", *Acc.Bedr.M.* 2002, 6-7; M. VANDENBOGAERDE, *Aansprakelijkheid van vennootschapsbestuurders*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 82.

oorzakelijk verband tussen de geleden schade en de bestuursfout aan te tonen. Er is pas sprake van een oorzakelijk verband indien de schade zoals ze zich heeft voorgedaan, nooit had kunnen ontstaan indien de bestuurders de hun verweten fouten niet hadden begaan. Binnen de rechtsleer bestaat er echter discussie over welke schade er nu juist vergoed dient te worden. Een deel van de rechtsleer is de mening toegedaan dat alle schade vergoed kan worden. Anderen zijn hier niet mee akkoord en zijn de mening toegedaan dat er, rekening houdend met de contractuele relatie tussen de bestuurder en de vennootschap en de leer van samenloop, enkel de rechtstreekse en voorzienbare schade kan worden gevorderd.⁴⁹

3.2.2.3 Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad

63. Wanneer bestuurders een onrechtmatige daad plegen, kunnen zij verplicht worden de veroorzaakte schade te vergoeden (art. 1382-1383 BW). Het toetsingscriterium is de algemene zorgvuldigheidsnorm. De aansprakelijkheid wegens onrechtmatige daad geldt zowel tegenover de vennootschap als tegenover derden. Hoewel er tussen de vennootschap en de bestuurder een contractuele relatie bestaat, neemt dit niet weg dat de vennootschap alsnog de bestuurder op basis van art. 1382 BW buitencontractueel aansprakelijk kan stellen. Wel moet men rekening houden met het feit dat er in zulke situatie samenloop zal ontstaan tussen contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid. Samenloop is steeds mogelijk wanneer de feiten strafrechtelijk gesanctioneerd worden en de onrechtmatige daad dus een misdrijf uitmaakt.⁵⁰

64. De buitencontractuele aansprakelijkheid tegenover derden moet worden opgesplitst in twee categorieën van derden. Er bestaan enerzijds derden die niets te maken hebben met de vennootschap of de bestuurder in kwestie. Anderzijds zijn er derden die wel een overeenkomst hebben met de vennootschap, maar niet met de bestuurder in kwestie. Derden die niets te maken hebben met de vennootschap of de bestuurder dienen de fout, schade en het oorzakelijk verband tussen deze twee te bewijzen. Het criterium dat gehanteerd wordt om te kunnen spreken van een fout is de algemene zorgvuldigheidsnorm. Het louter bewijzen van een bestuursfout is echter onvoldoende. Heeft de derde een contract met de vennootschap, maar niet met de bestuurder in kwestie, moet men de regels met betrekking tot de quasi-immuniteit in acht nemen. Het Hof van Cassatie heeft in zijn arrest van 7 november 1997⁵¹ deze leer van de quasi-immuniteit van toepassing verklaard op de bestuurders van vennootschappen. Deze quasi-immuniteit houdt in dat derden, die een overeenkomst hebben gesloten met de vennootschap, niet de bestuurders van deze vennootschap rechtstreeks aansprakelijk kunnen stellen. Willen die derden bestuurders toch buitencontractueel aansprakelijk stellen, moet er voldaan zijn aan de volgende twee voorwaarden: (1) de ten laste gelegde fout moet ook een schending van de algemene zorgvuldigheidsplicht zijn, die op elke normale en zorgvuldige bestuurder rust en dus niet louter een niet-naleving van de contractuele verbintenis inhouden en (2) de gevorderde schade moet anders zijn dan deze welke

⁴⁹ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 341-342; K. GEENS, J. VANANROYE, "Bestuursaansprakelijkheid in NV en BVBA" in *Vennootschaps- en financieel recht 2001-2002*, Brugge, Die Keure, 2002, 8-9.

⁵⁰ Cass. 29 september 2006, *RW* 2006-2007, 1717-1721, noot A. VAN OEVELEN; H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 345-347; J. LEMMENS, "Bestuurders en hun aansprakelijkheid", *Acc.Bedr.M.* 2002, 9.

⁵¹ Cass. 7 november 1997, *TRV* 1998, 284-289, noot I. CLAEYS.

voortvloeit uit de contractuele wanprestatie. Stel dat de begane fout ook een misdrijf is, dan geldt er een weerlegbaar vermoeden dat de schade buitencontractueel is.⁵²

65. Zoals reeds aangehaald is het referentiecriterium de normaal zorgvuldige en diligente bestuurder geplaatst in dezelfde omstandigheden. Er wordt eveneens gekeken naar de professionaliteit van de bestuurders. Wanneer er zich een overtreding van de wettelijke of reglementaire verplichtingen voordoet, is er sowieso sprake van een onrechtmatige daad. Stel dat een bestuurder zijn mandaat passief uitoefende, dan biedt dit geen garantie om zich van zijn aansprakelijkheid te ontdoen. We hebben hier dan ook te maken met een resultaatsverbintenis.⁵³

66. Wanneer de bestuurder aansprakelijk wordt gesteld voor onrechtmatige daad kan hij worden aangesproken voor alle schade (rechtstreeks of onrechtstreeks) die zijn onrechtmatig handelen of nalaten heeft teweeggebracht. Dit is erg ruim in vergelijking met de beperkte contractuele schade.⁵⁴

3.2.2.4 Aansprakelijkheid wegens kennelijk grove fout

67. Deze aansprakelijkheidsvorm kan zich enkel voordoen wanneer de vennootschap zich in een failliete toestand bevindt. Er moet voldaan zijn aan volgende voorwaarden: (1) de vennootschap werd failliet verklaard, (2) de curator heeft aangetoond dat het passief het actief overstijgt, (3) de actuele of gewezen bestuurders hebben een kennelijk grove fout begaan en (4) deze fout heeft mede geleid tot het faillissement (art. 530 W.Venn.).⁵⁵

68. Of een fout al dan niet een kennelijk grove fout uitmaakt hangt af van de beoordeling van de rechter. De rechter zal een marginale toetsing uitvoeren en nagaan of een voorzichtig, redelijk en toegewijd persoon deze fout al dan niet zou hebben begaan.⁵⁶ Hoewel er in art. 530 W.Venn. enkel wordt gesproken over een kennelijk grove fout, kan een inbreuk op het Wetboek van Vennootschappen of de statuten evenzeer een kennelijk grove fout uitmaken. Bij de aansprakelijkheid wegens kennelijk grove fout geldt er een uitgebreid toepassingsgebied *ratione personae*. Zo is deze aansprakelijkheidsvorm niet enkel van toepassing op de actuele en gewezen bestuurders, maar eveneens op die personen die feitelijk een bestuursbevoegdheid uitoefenen, maar officieel geen bestuurder zijn. Zij oefenen op actieve en onafhankelijke wijze het bestuur en de leiding uit in de vennootschap. Desalniettemin kunnen passieve bestuurders, die niet effectief een bestuurstaak uitoefenden, wel degelijk aansprakelijk worden gesteld. Het is echter wel niet zo dat de feitelijke bestuurders sowieso automatisch aansprakelijk worden gesteld. Elke situatie moet

⁵² H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 345-347; J. LEMMENS, "Bestuurders en hun aansprakelijkheid", *Acc.Bedr.M.* 2002, 10.

⁵³ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 345-347; J. LEMMENS, "Bestuurders en hun aansprakelijkheid", *Acc.Bedr.M.* 2002, 9-10.

⁵⁴ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 345-347; J. LEMMENS, "Bestuurders en hun aansprakelijkheid", *Acc.Bedr.M.* 2002, 9-10.

⁵⁵ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 348-349; G. HERMANS, T. DELWICHE, F. HELSEN, "Het actief van het faillissement - de aansprakelijkheid tegen bestuurders/zaakvoerders" in *Faillissement & Reorganisatie*, Mechelen, Kluwer, 2013, 84-86; J. LEMMENS, "Bestuurders en hun aansprakelijkheid", *Acc.Bedr.M.* 2002, 11.

⁵⁶ Kh. Brussel 21 april 2005, *RABG* 2005, 1562-1570, noot E. JANSSENS.

op zich worden onderzocht naargelang in hoeverre de fout van de bestuurder wel degelijk heeft bijgedragen tot het faillissement.⁵⁷

69. Enkel de curator is bevoegd om deze aansprakelijkheidsvordering in te stellen. De *ratio legis* van deze vordering is dan ook om de curator bij te staan bij het voldoen van het passief. Er rust geen zware bewijslast op de curator. Hij dient geen oorzakelijk verband aan te tonen tussen de kennelijk grove fout en het ontoereikend actief, ook moet hij niet aantonen dat de kennelijk grove fout rechtstreeks heeft geleid tot de schade of een aanleiding tot deze schade zou zijn geweest. Het volstaat dat de curator aantoont dat de grove fout heeft bijgedragen tot het faillissement.⁵⁸

3.2.2.5 Aansprakelijkheid bij onrechtmatige voordelen ten nadele van de vennootschap

70. Wanneer bestuurders een persoonlijk rechtstreeks of zijdelings belang hebben bij het stellen van een vennootschapshandeling of beslissing kan er tegen hen een bijzondere aansprakelijkheidsvordering worden ingesteld. Art. 529 W.Venn. voorziet in de mogelijkheid voor de vennootschap of derden, welke schade hebben geleden, om diegenen welke ten gevolge van deze beslissing een onrechtmatig voordeel hebben verkregen, persoonlijk en hoofdelijk aansprakelijk te stellen.⁵⁹

71. Er dienen drie voorwaarden cumulatief aanwezig te zijn: (1) de bestuurder heeft een persoonlijk financieel voordeel genoten (rechtstreeks of met behulp van tussenpersonen), (2) het voordeel is onrechtmatig (marginale toetsing door de rechter) en (3) het onrechtmatig voordeel is ten nadele van de vennootschap.⁶⁰

3.2.2.6 Aansprakelijkheid bij de niet-naleving van de alarmbelprocedure

72. Wanneer het netto-actief van de vennootschap is gedaald tot minder dan de helft van het maatschappelijk kapitaal, dan moet de algemene vergadering binnen de twee maanden bijeengeroepen worden door de raad van bestuur, zodat de algemene vergadering kan beraadslagen en beslissen over mogelijke herstelmaatregelen voorgesteld door de raad van bestuur of over de ontbinding of vereffening van de vennootschap (art. 633 W.Venn.). De wetgever heeft met deze alarmbelprocedure getracht de derden extra te beschermen. Men wil vermijden dat een deficitaire handel, in stand wordt gehouden, aangezien dit schade toebrengt aan derden en

⁵⁷ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 349-351; J. LEMMENS, "Bestuurders en hun aansprakelijkheid", *Acc.Bedr.M.* 2002, 11.

⁵⁸ Bergen 22 maart 1993, *RPS* 1993, 323; Gent 31 maart 1994, *TBH* 1994, 976-978; Kh. Brussel 10 september 1985, *TBH* 1987, 523-527; H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 348-349; J. LEMMENS, "Bestuurders en hun aansprakelijkheid", *Acc.Bedr.M.* 2002, 11.

⁵⁹ G. HERMANS, T. DELWICHE, F. HELSEN, "Het actief van het faillissement – de aansprakelijkheid tegen bestuurders/zaakvoerders" in *Faillissement & Reorganisatie*, Mechelen, Kluwer, 2013, 42; J. LEMMENS, "Bestuurders en hun aansprakelijkheid", *Acc.Bedr.M.* 2002, 12-13.

⁶⁰ G. HERMANS, T. DELWICHE, F. HELSEN, "Het actief van het faillissement – de aansprakelijkheid tegen bestuurders/zaakvoerders" in *Faillissement & Reorganisatie*, Mechelen, Kluwer, 2013, 42; J. LEMMENS, "Bestuurders en hun aansprakelijkheid", *Acc.Bedr.M.* 2002, 13.

aan de vennootschap zelf.⁶¹ Wanneer de algemene vergadering niet werd bijeengeroepen, kunnen de bestuurders en zaakvoerders aansprakelijk worden gesteld jegens derden en de vennootschap voor alle schade die deze niet-bijeenroeping heeft veroorzaakt. Hier gelden de regels van de aansprakelijkheid van de bestuurders bij overtreding van het Wetboek van Vennootschappen en de statuten (zie *supra*). Ook hier bestaat een wettelijk vermoeden dat de schade welke geleden is door derden, het gevolg was van het niet bijeenroepen van de algemene vergadering. Dit vermoeden is echter weerlegbaar. De bestuurders kunnen trachten het tegenbewijs te leveren dat de inbreuk op art. 633 W.Venn. niet geleid heeft tot de schade.⁶²

3.2.3 Aansprakelijkheidsvordering

73. Er dient een onderscheid te worden gemaakt tussen de verschillende partijen die kunnen overgaan tot het instellen van een aansprakelijkheidsvordering. Er wordt een opsplitsing gemaakt tussen de vennootschapsvordering, de minderheidsvordering en de vordering van derden of de curator.

3.2.3.1 **Vennootschapsvordering**

74. De vennootschapsvordering is contractueel en behelst de situatie waar de vennootschap de bestuurders of zaakvoerders aansprakelijk stelt. Deze aansprakelijkheidsvordering wordt de *actio mandati* genoemd (zie *supra*). De algemene vergadering is enkel bevoegd om deze vordering in te stellen (art. 461 W.Venn.). Deze aansprakelijkheidsvordering wordt in de praktijk hierdoor weinig gehanteerd. De vennoten zijn namelijk niet in de mogelijkheid om deze aansprakelijkheidsvordering zelf in te stellen.⁶³

3.2.3.2 **Minderheidsvordering**

75. Deze aansprakelijkheidsvordering kan worden ingesteld door de minderheidsaandeelhouders voor rekening van de vennootschap. Op het eerste zicht lijkt dit een oplossing voor de minder interessante *actio mandati* (art. 562-567 W.Venn.). Deze minderheidsvordering kan tevens worden vergeleken met de zijdelingse vordering uit art. 1166 BW (zie *infra*).⁶⁴

⁶¹ K. GEENS, M. WYCKAERT, C. CLOTTENS, F. PARREIN, S. DE DIER, S. COOLS, "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1999-2010", *TPR* 2012, 311.

⁶² Rb. Gent 26 maart 1993, *TBH* 1993, 947; Kh. Charleroi 11 oktober 1995, *JLMB* 1997, 649; K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 50; K. GEENS, M. DENEFF, F. HELLEMANS, R. TAS, J. VANANROYE, "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1992-1998", *TPR* 2000, 311-313; K. GEENS, J. VANANROYE, "Bestuursaansprakelijkheid in NV en BVBA" in *Vennootschaps- en financieel recht 2001-2002*, Brugge, Die Keure, 2002, 19-20; G. HERMANS, T. DELWICHE, F. HELSEN, "Het actief van het faillissement – de aansprakelijkheid tegen bestuurders/zaakvoerders" in *Faillissement & Reorganisatie*, Mechelen, Kluwer, 2013, 31-35.

⁶³ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 359-361; K. GEENS, J. VANANROYE, "Bestuursaansprakelijkheid in NV en BVBA" in *Vennootschaps- en financieel recht 2001-2002*, Brugge, Die Keure, 2002, 5.

⁶⁴ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 361-362; K. GEENS, M. DENEFF, F. HELLEMANS, R. TAS, J. VANANROYE, "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1992-1998", *TPR* 2000, 305.

76. Het probleem met de minderheidsvordering is echter dat er eerder sprake is van een liefdadigheid aangezien de verworven schadevergoeding toekomt aan de vennootschap zelf, dus niet aan de minderheidsaandeelhouders. De minderheidsvordering wordt immers voor rekening van de vennootschap ingesteld.⁶⁵

77. Er bestaan twee voorwaarden opdat een minderheidsvordering kan worden ingesteld. Ten eerste geldt er een drempelvereiste. Dit houdt in dat enkel die aandeelhouders, welke alleen of gezamenlijk op de dag waarop de algemene vergadering zich uitspreekt over de aan de bestuurders te verlenen kwijting, effecten bezitten die tenminste 1% vertegenwoordigen van de stemmen verbonden aan het geheel van de op die dag bestaande effecten of die op die dag effecten bezitten die een gedeelte van het kapitaal vertegenwoordigen van minstens 1.250.000 euro, een minderheidsvordering kunnen instellen (art. 562 W.Venn.).⁶⁶

78. Een tweede voorwaarde is dat de minderheidsvordering enkel kan worden ingesteld door de aandeelhouders met stemrecht en die de kwijting niet goedgekeurd hebben, dus met andere woorden hebben (1) tegengestemd, (2) zich hebben onthouden of (3) afwezig waren (art. 562 W.Venn.). Daarom dat het zo belangrijk is dat de aandeelhouders die tegenstemmen of zich onthouden dit laten notuleren. Die notulen gelden als bewijs.⁶⁷

79. Stel dat de minderheidsvordering wordt afgewezen dan kunnen de eisers zelf veroordeeld worden tot betaling van de kosten, zelfs voor de betaling van een schadevergoeding aan de verweerders (art. 567, lid 1 W.Venn.). Indien de vordering wordt toegekend, dan is de vennootschap verplicht al de voorgeschoten kosten, welke niet zijn inbegrepen in de kosten voor de verweerder, terug te betalen aan de minderheidsaandeelhouders (art. 567, lid 2 W.Venn.).⁶⁸

80. Toch is de minderheidsvordering geen interessant instrument om de bestuurders aansprakelijk te stellen. Hiervoor bestaan verschillende grondige redenen zoals: (1) het moeten voorschieten van de proceskosten door de minderheidsaandeelhouders en zonder ze te kunnen terugvorderen wanneer de vordering niet wordt toegekend, (2) wanneer de vordering wordt aanvaard, levert dit enkel een indirect vermogensvoordeel op voor de eisers, aangezien de vordering werd ingesteld voor rekening van de vennootschap en tenslotte (3) de bewijsproblematiek in verband met de niet-goedkeuring van de kwijting. Merkwaardig is het arrest van 2 maart 2006 van het Hof van Beroep van Antwerpen wat een geslaagde toepassing van de minderheidsvordering betreft.⁶⁹

⁶⁵ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 362.

⁶⁶ H. BRAECKMANS, "Conflicten in vennootschappen en het wetboek van vennootschappen: de vlag dekt niet de lading", *TPR* 2010, 1627; H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 362.

⁶⁷ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 362-363.

⁶⁸ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 363-364.

⁶⁹ Antwerpen 2 maart 2006, *TRV* 2007, 192-198, noot M. CLOTTENS; Kh. Kortrijk 19 februari 2003, *TRV* 2003, 417-427, noot J. VANANROYE; K. BYTTEBIER, A. FRANCOIS, E. JANSSENS, T. VAN DE GEHUCHTE, *Omgaan met de conflicten in de vennootschap*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 81-86; H. BRAECKMANS, M. COIPEL, Y. DE CORDT, *10 jaar Wetboek Vennootschappen in werking*, Mechelen, Kluwer 2011, 475-522; H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 359-361.

3.2.3.3 *Vordering van derden of van de curator*

81. De vennootschapsschuldeisers en andere derden die een belang hebben kunnen eveneens een aansprakelijkheidsvordering instellen op grond van (1) de overtreding van het Wetboek van Vennootschappen of (2) de statuten, (3) het onrechtmatig financieel voordeel of (4) de onrechtmatige daad. De vennootschapsschuldeisers kunnen in principe geen vennootschapsvordering voor gewone bestuursfout instellen, behalve via een zijdelingse vordering (zie *infra*) of wanneer de bestuursfout een schending is van een aan iedereen opgelegde zorgvuldigheidsnorm of van een specifieke wettelijke of reglementaire verplichting die op de bestuurder rust, via een buitencontractuele fout (zie *supra*). Aangezien we hier te maken hebben met bestuurders die meestal geen handelaar zijn, is de burgerlijke rechtbank bevoegd om kennis te nemen van deze geschillen.⁷⁰

82. Ook de curator kan een vordering instellen wegens (1) bestuursfouten, (2) overtreding van het Wetboek van Vennootschappen of (3) de statuten, (4) onrechtmatig financieel voordeel, (5) onrechtmatige daad, (6) kennelijk grove fout die heeft bijgedragen tot het faillissement van de vennootschap en (7) onbetaalde sociale bijdragen. De curator heeft twee mogelijkheden. Zo kan hij enerzijds een vennootschapsvordering instellen, aangezien hij de bevoegdheid heeft alle rechten van de vennootschap te realiseren. Hij kan dit zonder de voorafgaande machtiging van de algemene vergadering, desalniettemin is een regelmatig verleende kwijting hem tegenwerpelijk. Anderzijds kan de curator een vordering instellen omdat er collectieve schade geleden is, namelijk een nadeel dat gemeenschappelijk is aan alle schuldeisers doordat het actief werd verminderd of het passief werd verzaamd. De curator oefent dan de rechten uit die gemeenschappelijk zijn aan alle schuldeisers, niet de individuele rechten van de schuldeisers. Kwijting is hier niet tegenwerpelijk.⁷¹

3.2.4 *Aansprakelijkheid van uitvoeringsagenten en organen*

83. De vennootschapsbestuurders ageren voor rekening van de vennootschap. Deze bestuurders kunnen optreden als uitvoeringsagent of als orgaan van de vennootschap.

3.2.4.1 *Uitvoeringsagent*

84. Wanneer een natuurlijk persoon handelt voor rekening van de rechtspersoon, dan handelt hij als uitvoeringsagent. Deze natuurlijke persoon kan een ondergeschikte zijn van een contracterende partij van de vennootschap, een zelfstandige leverancier of een orgaan van deze vennootschap. Deze uitvoeringsagent beschikt over quasi-immuniteit, aangezien hij geen partij is in de overeenkomst gesloten tussen de vennootschap en zijn opdrachtgever en bijgevolg niet contractueel kan worden aangesproken. Hij kan evenmin buitencontractueel worden aangesproken, aangezien hij geen derde is bij de overeenkomst. Wenst men toch een buitencontractuele

⁷⁰ Rb. Antwerpen 21 juni 2005, *RW* 2006-2007, 1286-1287; H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 334-339; K. GEENS, M. WYCKAERT, C. CLOTTENS, F. PARREIN, S. DE DIER, S. COOLS, "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1999-2010", *TPR* 2012, 309.

⁷¹ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 365-366.

vordering in te stellen tegen deze uitvoeringsagent, dan zal er aan volgende voorwaarden cumulatief moeten worden voldaan: (1) de fout behelst een fout van de algemene zorgvuldigheidsnorm en (2) deze fout moet andere schade veroorzaken dan die schade welke te wijten is aan een slechte uitvoering. Dit brengt met zich mee dat de partij een vordering wegens buitencontractuele aansprakelijkheid van de uitvoeringsagent slechts succesvol kan instellen, wanneer de wanprestatie van de uitvoeringsagent een misdrijf uitmaakt. De vraag rijst hier wel of de zaakvoerders en bestuurders van de vennootschap zich ook op de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent kunnen beroepen. Het Hof van Cassatie heeft op deze vraag een bevestigend antwoord gegeven in zijn arrest van 7 november 1997.⁷² Desalniettemin bestaat er geen eensgezindheid hieromtrent binnen de rechtsleer. BOCKEN⁷³ sluit zich aan bij het Hof van Cassatie. DE WULF en DE GEYTER⁷⁴ volgen daarentegen deze zienswijze niet, zij pleiten voor een volledige aansprakelijkheid van het orgaan of de uitvoeringsagent naar analogie met de lasthebber. SIMONART⁷⁵ keurt eveneens de cassatierechtspraak af en pleit voor een volledige immuniteit van de organen voor de onrechtmatige daad.⁷⁶

3.2.4.2 Orgaan

85. De organen van de vennootschap zijn niet persoonlijk verbonden door de verbintenissen welke worden aangegaan door de vennootschap (art. 61, § 1 W.Venn.). Hier geldt het vertegenwoordigingsrecht wat stelt dat de vertegenwoordigers niet contractueel aansprakelijk kunnen worden gesteld voor de verbintenissen die ontstaan in hoofde van de vennootschap die zij vertegenwoordigen. Een orgaan is dus een natuurlijk persoon waardoor een rechtspersoon zijn activiteit uitoefent. Wanneer het orgaan een onrechtmatige daad pleegt binnen de perken van de aan hem toegekende bevoegdheden, dan leidt dit tot de rechtstreekse aansprakelijkheid van de rechtspersoon voor wie het orgaan optreedt. Weliswaar wordt de foutieve handeling gesteld door het orgaan, beschouwd als een gelijkstelling met de foutieve handeling gesteld door de rechtspersoon zelf. De orgaantheorie stelt dat de rechtspersoon rechtstreeks aansprakelijk is voor onrechtmatige daden die zijn organen stellen in uitoefening van hun bevoegdheden. De fout wordt dus onderzocht op het niveau van het orgaan en wordt nadien automatisch toegerekend aan de rechtspersoon. Problematisch is echter het onderscheid tussen het orgaan zelf en de rechtspersoon. Zo kan een handeling gesteld door een rechtspersoon een schending van de zorgvuldigheidsplicht inhouden, terwijl diezelfde handeling gesteld door een orgaan van de rechtspersoon geen schending uitmaakt.⁷⁷

⁷² Cass. 7 november 1997, TRV 1998, 284-289, noot I. CLAEYS.

⁷³ H. BOCKEN, "De aansprakelijkheid van rechtspersonen, hun organen, aangestelden en zelfstandige hulpverleners" in *Rechtspersonenrecht*, Gent, Mys & Breesch, 1999, 495.

⁷⁴ H. DE WULF, S. DE GEYTER, *Aansprakelijkheid, aansprakelijkheidsverzekering en aanverwante schadevergoedingssystemen 2006-2007*, Mechelen, Kluwer, 2007, 139.

⁷⁵ Cass. 7 november 1997, RCJB 1999, 756-758, noot V. SIMONART.

⁷⁶ K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 625-626; G. HERMANS, T. DELWICHE, F. HELSEN, "Het actief van het faillissement – de aansprakelijkheid tegen bestuurders/zaakvoerders" in *Faillissement & Reorganisatie*, Mechelen, Kluwer, 2013, 22-26.

⁷⁷ K. GEENS, M. DENEFF, F. HELLEMANS, R. TAS, J. VANANROYE, "Overzicht van Rechtspraak vennootschappen 1992-1998, TPR 2000, 301; K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 626-629; P. HENRY, "La responsabilité des organes: le début de la fin?", JLMB 1997, 268-274; J. VANANROYE, "Toerekening aan rechtspersonen", TPR 2004, 774-777; H. VAN DEN

86. De foutieve handeling uitgaande van een orgaan kan worden opgesplitst in twee categorieën. De fout kan enerzijds een schending van de algemene zorgvuldigheidsnorm uitmaken en anderzijds de schending van een specifieke rechtsnorm. De schending van de algemene zorgvuldigheidsnorm wordt beoordeeld aan de hand van het criterium van een normaal vooruitziend en zorgvuldig bestuurder geplaatst in dezelfde omstandigheden. De fout moet dus toerekenbaar zijn aan het orgaan handelend binnen de uitoefening van zijn functie. Deze foutieve handeling bestaat uit een slechte uitvoering van een handeling waartoe het orgaan bevoegd of verplicht was of waartoe hij externe macht had. Dit criterium is strenger dan het aansprakelijkheids criterium bij een aansteller; hier volstaat het namelijk dat de handeling door het orgaan gesteld werd naar aanleiding van zijn opdracht of ermee in verband staat. Wanneer er gehandeld wordt buiten de grenzen van zijn bevoegdheden of wanneer zijn bevoegdheden worden miskent, dan kan de benadeelde de rechtspersoon niet via deze weg aanspreken en moet hij zich beperken tot een vordering rechtstreeks tegen de betrokkenen. Het Hof van Cassatie oordeelde desalniettemin in zijn arrest van 19 december 1991 dat een fout gesteld door een orgaan buiten de perken van zijn bevoegdheden de aansprakelijkheid op grond van art. 1382 BW met zich meebrengt nu het voor een redelijk en voorzichtig persoon aannemelijk is dat een orgaan binnen deze grenzen heeft gehandeld.⁷⁸ Er moet dus niet enkel rekening worden gehouden met de formele bevoegdheid van het orgaan, maar ook met het rechtmatig vertrouwen van derden.⁷⁹

87. Wanneer de onrechtmatige daad wordt gepleegd door een eenhoofdig orgaan van vertegenwoordiging zoals bijvoorbeeld de zaakvoerder of een bestuurder van een vennootschap met rechtspersoonlijkheid is het logisch dat deze daad rechtstreeks aan de rechtspersoon kan worden toegerekend. Dit is eveneens het geval in de situatie waar een onrechtmatige daad gepleegd wordt door een beslissing van een collegiale raad van bestuur. De situatie wordt echter iets complexer wanneer de onrechtmatige daad op eigen initiatief wordt begaan door een individuele bestuurder welke lid is bij het collegiaal orgaan. Deze individuele leden zijn namelijk geen orgaan waardoor de door hun begane onrechtmatige daden ook niet rechtstreeks kunnen worden toegerekend aan de rechtspersoon. Het Hof van Cassatie⁸⁰ rekent desalniettemin in sommige gevallen toch deze daden toe aan de vennootschappen. Er wordt met andere woorden gepleit voor de toerekening naar verkeersopvattingen. Dit houdt in dat onder bepaalde omstandigheden onrechtmatige handelingen gepleegd door individuele leden van een collegiaal orgaan toch als handelingen van de rechtspersoon kunnen worden beschouwd.⁸¹

BERGHE, M. VAN QUICKENBORNE, L. WYNANT, M. DEBAENE, "Overzicht van rechtspraak aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad 1994-1999", *TPR* 2000, 1840.

⁷⁸ Cass. 19 december 1991, *RW* 1992-1993, 396-398.

⁷⁹ K. GEENS, M. DENEFF, F. HELLEMANS, R. TAS, J. VANANROYE, "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1992-1998", *TPR* 2000, 301; K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 626-629; P. HENRY, "La responsabilité des organes: le début de la fin?", *JLMB* 1997, 268-274; H. VAN DEN BERGHE, M. VAN QUICKENBORNE, L. WYNANT, M. DEBAENE, "Overzicht van rechtspraak aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad 1994-1999", *TPR* 2000, 1840.

⁸⁰ Cass. 9 november 1987, *TRV* 1988, 355-358, noot M. WYCKAERT.

⁸¹ K. GEENS, M. DENEFF, F. HELLEMANS, R. TAS, J. VANANROYE, "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1992-1998", *TPR* 2000, 301; K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 626-629; P. HENRY, "La responsabilité des organes: le début de la fin?", *JLMB* 1997, 268-274; H. VAN DEN BERGHE, M. VAN QUICKENBORNE, L. WYNANT, M. DEBAENE, "Overzicht van rechtspraak aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad 1994-1999", *TPR* 2000, 1840.

88. Het feit dat een onrechtmatige daad van het orgaan kan worden toegerekend aan de rechtspersoon, neemt niet weg dat de aansprakelijkheid van de organen zelf nog steeds mogelijk is. Het arrest hieromtrent van het Hof van Cassatie van 16 februari 2001 waarin het Hof oordeelde dat wanneer een vennootschapsorgaan of een lasthebber in de uitvoering van zijn mandaat bij besprekingen die tot een overeenkomst hebben geleid een fout begaat die geen misdrijf uitmaakt, die fout enkel de vennootschap of de lastgever verplicht, en niet de bestuurder of lasthebber, heeft tot heel wat onduidelijkheid geleid binnen de rechtspraak. Het Hof heeft wederom duidelijkheid geschapen met zijn arrest van 20 juni 2005 waarin hij zich terug aansloot bij de gangbare regels over de samenloop en de co-existentie. Het orgaan blijft op zich ook persoonlijk verantwoordelijk voor zijn gestelde daden.⁸²

89. Opmerkelijk is de evolutie binnen de rechtspraak. In vroegere rechtspraak werd gesteld dat de rechtstreekse aansprakelijkheid voor daden gesteld door organen niet langer betwist werd, terwijl er in het overzicht van 2012 toch terug kritiek ontstaat op de orgaantheorie en er zelfs wordt gepleit voor de afschaffing. Het startschot voor de groeiende kritiek werd gegeven door J. VANANROYE. Hij pleit voor een toerekening aan de hand van verkeersopvattingen in de plaats van de hantering van de orgaantheorie, dit omwille van het feit dat de rechters de rechtspersonen aansprakelijk stellen voor onrechtmatige gedragingen, terwijl er niet langer getoetst wordt aan de verantwoordelijkheid van de natuurlijke persoon zelf. De fout van de rechtspersoon neemt de bovenhand ten opzichte van de fout van het orgaan. Bij toepassing van de verkeersopvattingen geldt dat de rechtspersoon enkel dan aansprakelijk gesteld kan worden indien de handeling volgens deze verkeersopvattingen, met andere woorden in de ogen van een voorzichtig en redelijk mens, als een handeling van een rechtspersoon kan worden beschouwd. H. DE WULF en S. DE GEYTER volgden gedeeltelijk deze zienswijze, met dien verstande dat zij eerder een combinatie van de orgaantheorie met de verkeersopvattingen als de oplossing bij uitstek zien.⁸³

3.2.5 Aansprakelijkheid van aandeelhouders

90. De aansprakelijkheid van de aandeelhouders is afhankelijk van de vennootschapsvorm. Binnen de NV (vennootschap met beperkte aansprakelijkheid) verbindt de aandeelhouder zich enkel tot beloop van zijn inbreng (art. 437 W.Venn.). Dit brengt met zich mee dat de vennootschapsschuldeisers zich enkel kunnen beroepen op het vermogen van de vennootschap en de aandeelhouders in principe niet aansprakelijk kunnen worden gesteld voor de schulden of handelingen gesteld door de vennootschap. Als aandeelhouder kan men niet meer verliezen dan wat

⁸² Cass. 16 februari 2001, *TBH* 2002, 698-702, noot C. GEYS; Cass. 20 juni 2005, *TBH* 2006, 418-425, noot A. COIBON; K. GEENS, M. WYCKAERT, C. CLOTTENS, F. PARREIN, S. DE DIER, S. COOLS, "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1999-2010", *TPR* 2012, 193-194.

⁸³ K. GEENS, M. WYCKAERT, C. CLOTTENS, F. PARREIN, S. DE DIER, S. COOLS, "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1999-2010", *TPR* 2012, 194-195; J. VANANROYE, "Toerekening aan rechtspersonen en andere organisaties", *TPR* 2004, 767-770.

men heeft ingebracht in de vennootschap. De aandeelhouder beschikt dus over een beperkte aansprakelijkheid.⁸⁴

91. Deze beperkte aansprakelijkheid wordt nochtans op vele vlakken getemperd. Eerst en vooral is er de vrijwillige doorbraak, waarbij de aandeelhouder vrijwillig beslist om zich in bepaalde situaties persoonlijk garant te stellen voor de verplichtingen van de vennootschap. Het typevoorbeeld is de situatie waar de aandeelhouder zich borg stelt of een hypotheek toestaat op zijn woning opdat er zo een financiering voor de vennootschap kan worden bekomen.⁸⁵ Daarnaast is er ook de wettelijke doorbraak, waar de wetgever afwijkt van de beperkte aansprakelijkheid (wettelijke doorbraak). Enkele voorbeelden zijn de oprichtersaansprakelijkheid (art. 456 W.Venn.), de bijzondere faillissementsaansprakelijkheid wat de hoofdelijke en persoonlijke aansprakelijkheid van de aandeelhouders met zich meebrengt wanneer het faillissement is ontstaan door een door hen begane kennelijke grove fout (art. 530, § 1 W.Venn.) en wanneer alle aandelen in één hand zijn in een NV (art. 646, § 1 W.Venn.), deze enige aandeelhouder staat dan hoofdelijk borg voor alle verbintenissen van de vennootschap ontstaan na de vereniging van al die aandelen in zijn hand indien er binnen het jaar geen nieuwe aandeelhouder is opgenomen of de NV niet geldig wordt omgezet in een BVBA.⁸⁶ Tenslotte bestaan er ook nog die situaties waar de rechtbank de mening is toegedaan dat de beperkte aansprakelijkheid van de aandeelhouder niet strookt met het algemeen rechtsvaardigheidsgevoel (gerechtelijke doorbraak).⁸⁷

92. De aandeelhouder is tevens altijd aansprakelijk voor de schade die hij door zijn onrechtmatige daden toebrengt aan derden (art. 1382 BW). Hier moet ook het bewijs geleverd worden van fout, schade en oorzakelijk verband. Ook de regels van rechtsmisbruik zijn van toepassing op de aandeelhouders, waardoor zij eveneens gehouden zijn een schadevergoeding te betalen wanneer zij de grenzen te buiten gaan van de normale uitoefening van de rechten door een voorzichtig en bezorgd persoon.⁸⁸ Enkele voorbeelden van situaties waar men de aandeelhouder aansprakelijk kan stellen op grond van art. 1382 BW of van de regels van rechtsmisbruik zijn het misbruik van stemrecht en andere aandeelhoudersrechten, ongeoorloofde vermogensonttrekkingen, toekenning van een schijn van kredietwaardigheid en onderkapitalisatie.⁸⁹

⁸⁴ J. RONSE, *Algemeen deel van het vennootschapsrecht*, Leuven, Acco, 1975, 66; E. SIMONS, W. VAN TONGELEN, "Aansprakelijkheid van aandeelhouders" in *Bestendig handboek vennootschap & aansprakelijkheid*, Kluwer, Mechelen, 2007, 65-66.

⁸⁵ E. SIMONS, W. VAN TONGELEN, "Aansprakelijkheid van aandeelhouders" in *Bestendig handboek vennootschap & aansprakelijkheid*, Kluwer, Mechelen, 2007, 69.

⁸⁶ E. SIMONS, W. VAN TONGELEN, "Aansprakelijkheid van aandeelhouders" in *Bestendig handboek vennootschap & aansprakelijkheid*, Kluwer, Mechelen, 72-78.

⁸⁷ E. SIMONS, W. VAN TONGELEN, "Aansprakelijkheid van aandeelhouders" in *Bestendig handboek vennootschap & aansprakelijkheid*, Kluwer, Mechelen, 67-68.

⁸⁸ E. SIMONS, W. VAN TONGELEN, "Aansprakelijkheid van aandeelhouders" in *Bestendig handboek vennootschap & aansprakelijkheid*, Kluwer, Mechelen, 68.

⁸⁹ E. SIMONS, W. VAN TONGELEN, "Aansprakelijkheid van aandeelhouders" in *Bestendig handboek vennootschap & aansprakelijkheid*, Kluwer, Mechelen, 92-102.

93. De aandeelhouder kan evenwel enkel gehouden worden tot de vergoeding van die schade welke het gevolg is van zijn foutief optreden. De aandeelhouder zal nooit moeten instaan voor alle schulden van de vennootschap.⁹⁰

3.3 [Ontbindingsvordering](#)

3.3.1 [Soorten](#)

94. Conform art. 645 W.Venn. kan de NV op drie wijzen worden ontbonden: (1) de ontbinding van rechtswege wegens het verstrijken van de duur van de vennootschap, (2) de gerechtelijke ontbinding om wettige redenen en (3) de vrijwillige ontbinding.⁹¹

3.3.1.1 [Ontbinding van rechtswege](#)

95. De duur van een NV is in principe onbepaald, maar kan wel worden beperkt in de statuten (art. 645 W.Venn.). De vennoten zijn volledig vrij om de duur van de vennootschap vast te leggen. De vennootschap kan dus normalerwijze enkel ontbonden worden door een uitdrukkelijk besluit van de algemene vergadering of van rechtswege worden wanneer de duur, die uitdrukkelijk in de statuten bepaald werd, is verlopen. De ontbinding gebeurt van rechtswege en is onherroepelijk, tenzij de vennootschapsduur tijdig wordt verlengd, dit wil zeggen voor het verstrijken van de voorafgaand bepaalde duur. Wordt de vennootschap toch ontbonden, dan is er geen weg meer terug. De vennootschap kan niet meer worden verlengd. De enige optie die rest is de oprichting van een nieuwe vennootschap met inbreng van het maatschappelijk kapitaal van de ontbonden vennootschap.⁹²

96. Er wordt dus een onderscheid gemaakt tussen vennootschappen opgericht voor onbepaalde duur en vennootschappen opgericht voor bepaalde duur. De vennootschap voor onbepaalde duur is die vennootschap waar de vennootschapsovereenkomst niet bezwaard is met een toekomstige en zekere gebeurtenis die onafhankelijk van de wil van de vennoten zal plaatsvinden.⁹³ Bij stilzwijgen in de statuten wordt de vennootschap dan ook verondersteld opgericht te zijn voor onbepaalde duur (art. 645, lid 1 W.Venn.) en zal de vennootschap enkel kunnen worden ontbonden aan de hand van de wijziging van de statuten via een besluit van de algemene vergadering (art. 645, lid 2 W.Venn.). Richt men een vennootschap voor bepaalde duur op, dan is men verplicht dit expliciet aan te kondigen in de oprichtingsakte (art. 453 W.Venn.) en in het uittreksel dat bestemd is voor de openbaarmaking (art. 69, lid 3 W.Venn.).⁹⁴

97. Wil men de duur van de vennootschap verlengen, dan gelden er enkele geldigheidsvoorwaarden: (1) het besluit tot verlenging moet op straffe van nietigheid worden

⁹⁰ E. SIMONS, W. VAN TONGELEN, "Aansprakelijkheid van aandeelhouders" in *Bestendig handboek vennootschap & aansprakelijkheid*, Kluwer, Mechelen, 68.

⁹¹ S. DE SCHRIJVER, *Commentaar bij art. 645 W.Venn.*, Mechelen, Kluwer, 2000, 1.

⁹² Cass. 24 mei 1985, *JDF* 1986, 228-237, noot M. BUYDENS; S. DE SCHRIJVER, *Commentaar bij art. 645 W.Venn.*, Mechelen, Kluwer, 2000, 2-3.

⁹³ Cass. 9 maart 1973, *Arr.Cass.* 1975, 842.

⁹⁴ B. TILLEMANS, *Ontbinding van vennootschappen*, Kalmthout, Biblo, 1997, 99-105; S. DE SCHRIJVER, *Commentaar bij art. 645 W.Venn.*, Mechelen, Kluwer, 2000, 3-4.

opgenomen in een authentieke akte (art. 66 W.Venn.), ook dienen (2) de vormvoorwaarden voor statutenwijzigingen in acht te worden genomen (art. 645, lid 1 W.Venn.). Zowel de duur van de vennootschap als de verlenging van de vennootschapsduur moeten openbaar gemaakt worden (art. 69, lid 3 W.Venn en art. 74, lid 1 W.Venn.). Worden de vormvereisten niet nageleefd zoals opgesomd in de bepalingen omtrent de statutenwijzigingen, kan het besluit van de algemene vergadering tot verlenging worden vernietigd aan de hand van een gerechtelijke beslissing (art. 66 en 77 W.Venn.). Zolang er niet wordt overgegaan tot vernietiging van deze beslissing door de rechtbank blijft de vennootschap gewoon bestaan en kan er bij voorkeur een nieuwe algemene vergadering worden georganiseerd om de eerdere beslissing aan te passen volgens de vereiste vormvoorschriften. Beslist de rechtbank toch te vernietigen, dan wordt de vennootschap ontbonden en treedt ze in vereffening vanaf de dag van de uitspraak.⁹⁵

98. In het verleden bestond er heel wat onduidelijkheid omtrent het vertrekpunt in het geval dat er wordt overgegaan tot verlenging. Het is natuurlijk erg belangrijk dit vertrekpunt zorgvuldig te bepalen om zo te weten vanaf wanneer de verlenging ingaat. Er bestonden verschillende strekkingen. In bepaalde gevallen werd er in de statuten bepaald dat de vennootschap met terugwerkende kracht werd geacht, een zekere periode voor het verlijden van de oprichtingsakte voor een notaris, te zijn opgericht. Deze clausules werden aanvaard tot het Hof van Beroep van Antwerpen in zijn arrest van 18 mei 1978⁹⁶ stelde dat de duur van een vennootschap pas begint te lopen vanaf de dag van het verlijden van de oprichtingsakte. Er bestonden ook nog andere situaties waar de algemene vergadering besloot dat de verlenging van de duur pas inging bij het verstrijken van de lopende periode van bepaalde duur. Deze besluiten zijn geldig, maar treden pas in werking op de datum waarop deze besluiten genomen werden.⁹⁷

3.3.1.2 Gerechtelijke ontbinding om wettige redenen

99. Indien het netto-actief van de NV beneden het wettelijk minimumkapitaal daalt, dan kan elke belanghebbende de ontbinding van de vennootschap vorderen (art. 634 W.Venn.). De gerechtelijke ontbinding wordt in de rechtsleer ook wel bestempeld als het ultieme redmiddel. De ontbinding komt neer op het juridisch overlijden van de vennootschap. Het is een subsidiaire procedure aangezien ze slechts gevoerd kan worden wanneer er geen andere effectieve mogelijkheden meer voorhanden zijn omdat de werking van de vennootschap in het gedrang is. In dit kader is het merkwaardig dat de alarmbelprocedure uit art. 633 W.Venn. slechts ingaat indien het netto-actief van de NV minder dan de helft van haar maatschappelijk kapitaal bedraagt, terwijl de vennootschap reeds in aanmerking kan komen voor een vordering tot ontbinding wanneer haar netto-actief beneden haar maatschappelijk kapitaal zakt. Het bestuur is verplicht een algemene vergadering te organiseren binnen de twee maanden nadat het verlies werd vastgesteld. Op de agenda staan dan de ontbinding en indien mogelijk enkele maatregelen tot redding van de vennootschap. Er rust de verplichting op het bestuursorgaan om vijftien dagen voor de algemene vergadering gedetailleerd, maar vormvrij, verslag uit te brengen over de voorstellen en dit op

⁹⁵ B. TILLEMANS, *Ontbinding van vennootschappen*, Kalmthout, Biblo, 1997, 95; S. DE SCHRIJVER, *Commentaar bij art. 645 W.Venn.*, Mechelen, Kluwer, 2000, 4-5.

⁹⁶ Antwerpen 18 mei 1978, *T.Not.* 1980, 333-337.

⁹⁷ S. DE SCHRIJVER, *Commentaar bij art. 645 W.Venn.*, Mechelen, Kluwer, 2000, 6.

straffe van nietigheid.⁹⁸ Op de eerste vergadering bestaat er een quorumvereiste van de helft en een meerderheidsvereiste van 3/4. Om de ontbinding te stemmen is er echter slechts een minderheid van 1/3 vereist indien het netto-actief van de vennootschap verder tot minder dan 1/4 van het kapitaal is gedaald. Deze vereiste kan zelfs nog statutair worden versoepeld, doch niet worden verstrengd. Wanneer de algemene vergadering niet tijdig of niet met de correcte agenda bijeengeroepen wordt, dan wordt de geleden schade door derden, geacht te zijn veroorzaakt door het ontbreken van of een gebrekkige bijeenkomst, dit tenzij er tegenbewijs kan geleverd worden.⁹⁹

100. De gerechtelijke ontbinding (art. 645 W.Venn.) is van dwingend recht. De rechtbank zal bij zijn beoordeling zowel rekening houden met de belangen van de eiser, als met deze van de (andere) aandeelhouders en de onderneming.¹⁰⁰

101. Diegene die een ontbindingsvordering wil instellen, moet een belang aantonen in de zin van art. 17 Ger.W. De hoedanigheid is niet van belang, wat zou impliceren dat zowel aandeelhouders, schuldeisers als concurrenten deze vordering kunnen instellen.¹⁰¹ Toch bestaat er discussie binnen de rechtspraak en rechtsleer omtrent de mogelijkheid voor anderen dan vennoten om een ontbindingsvordering in te stellen. Volgens de Rechtbank van Koophandel te Charleroi¹⁰² heeft enkel de aandeelhouder het recht om een ontbindingsvordering in te stellen, hetgeen tot gevolg heeft dat de schuldeisers en werknemers niet toegelaten zijn. De Rechtbank van Koophandel te Luik is dan weer de mening toegedaan dat dit recht wel degelijk toekomt aan derden, in het bijzonder de schuldeisers en werknemers van de vennootschap. Ze is van oordeel dat ieder concurrentieel belang zou volstaan. Volgens deze strekking zou art. 645 W.Venn. hetzelfde economisch belang dienen als de alarmbelprocedure (art. 634 W.Venn.).¹⁰³

102. De gerechtelijke ontbinding om wettelijke redenen geldt zowel voor vennootschappen voor bepaalde duur als voor vennootschappen opgericht voor onbepaalde duur.¹⁰⁴

⁹⁸ Bergen 17 november 1997, *TBH* 1999, 31-33, noot C. VAN SANTVLIET; Brussel 22 december 2005, *TBH* 2006, 846-850, noot J. WINDEY.

⁹⁹ H. BRAECKMANS, "Conflicten in vennootschappen", *RW* 2002-2003, 1091-1092; H. BRAECKMANS, "Conflicten in vennootschappen en het wetboek van vennootschappen: de vlag dekt niet de lading", *TPR* 2010, 1686-1687; K. GEENS, M. DENEFF, F. HELLEMANS, R. TAS, J. VANANROYE, "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1992-1998", *TPR* 2000, 484-485; K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap - algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 804; P. SOENS, "De alarmbelprocedure" in *Bestendig handboek vennootschap & aansprakelijkheid*, Kluwer, Mechelen, 2012, 16-17.

¹⁰⁰ H. BRAECKMANS, "Conflicten in vennootschappen", *RW* 2002-2003, 1091-1092; H. BRAECKMANS, "Conflicten in vennootschappen en het wetboek van vennootschappen: de vlag dekt niet de lading", *TPR* 2010, 1686-1687; K. GEENS, M. DENEFF, F. HELLEMANS, R. TAS, J. VANANROYE, "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1992-1998", *TPR* 2000, 484-485; K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap - algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 813; P. SOENS, P. SOENS, "De alarmbelprocedure" in *Bestendig handboek vennootschap & aansprakelijkheid*, Kluwer, Mechelen, 2012, 16-17.

¹⁰¹ H. BRAECKMANS, "Conflicten in vennootschappen", *RW* 2002-2003, 1091-1092; H. BRAECKMANS, "Conflicten in vennootschappen en het wetboek van vennootschappen: de vlag dekt niet de lading", *TPR* 2010, 1686-1687; K. GEENS, M. DENEFF, F. HELLEMANS, R. TAS, J. VANANROYE, "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1992-1998", *TPR* 2000, 484-485; R. TAS, *Winstuitkering kapitaalvermindering en -verlies in NV en BVBA*, Kalmthout, Biblio, 2003, 610-623.

¹⁰² Kh. Charleroi, 6 mei 1997, *TBH* 1999, 42, 54-55, noot B. DEBOECK; K. GEENS, M. DENEFF, F. HELLEMANS, R. TAS, J. VANANROYE, "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1992-1998", *TPR* 2000, 484-485.

¹⁰³ Kh. Luik, 30 maart 1998, *RPS* 1998, 447, noot W. DERIJCKE; K. GEENS, M. DENEFF, F. HELLEMANS, R. TAS, J. VANANROYE, "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1992-1998", *TPR* 2000, 484-485.

¹⁰⁴ H. BRAECKMANS, "Conflicten in vennootschappen en het wetboek van vennootschappen: de vlag dekt niet de lading", *TPR* 2010, 1687-1688; R. TAS, *Winstuitkering kapitaalvermindering en -verlies in NV en BVBA*, Kalmthout, Biblio, 2003, 610-623; B. TILLEMANS, *Ontbinding van vennootschappen*, Kalmthout, Biblio, 1997, 195.

103. Een ander probleem is de draagwijdte van het begrip 'wettige redenen'. Er is voorzien in een opsomming in art. 45 W.Venn.: "*wettige redenen, zoals wanneer een andere vennoot zijn verplichtingen niet nakomt, of wanneer een aanhoudende kwaal hem ongeschikt maakt voor de zaken van de vennootschap, of in andere soortgelijke gevallen, waarvan de wettigheid en de ernst aan de beoordeling van de rechters worden overgelaten*". Deze opsomming is echter exemplatief aangezien er zich andere situaties kunnen voordoen die ook onder de noemer wettige redenen kunnen worden geplaatst, welke aan de beoordeling van de bevoegde rechters worden overgelaten. Er worden drie categorieën van omstandigheden als wettige redenen aanvaard: (1) wanneer de verwezenlijking van het maatschappelijk doel uitermate verhinderd of onmogelijk wordt, (2) wanprestaties van één van de vennoten waardoor de vennootschapsbelangen ernstig en onherroepelijk worden geschaad en (3) het ontstaan van een duurzame onenigheid van ernstige aard tussen de vennootschapsorganen of tussen de leden van een vennootschapsorgaan, waardoor elke samenwerking definitief onmogelijk wordt en de normale werking van de vennootschap wordt lamgelegd, met als gevolg dat het maatschappelijk doel niet of moeilijk kan worden gerealiseerd.¹⁰⁵

3.3.1.3 Vrijwillige ontbinding

104. Een vennootschap kan ongeacht of deze opgericht is voor een bepaalde duur of een onbepaalde duur vrijwillig ontbonden worden (art. 645, lid 2 W.Venn.). Een ontbinding wordt vrijwillig genoemd wanneer deze wordt doorgevoerd door een beslissing van de algemene vergadering. Het is echter niet zo dat het telkens uitgaat van de wil van de vennoten om de vennootschap te ontbinden. Soms is er ook nood aan herstructureringen waardoor een ontbinding van de vennootschap onvermijdbaar wordt, bijvoorbeeld bij fusie, splitsing of opslorping. De vrijwillige ontbinding komt het meest voor wanneer de NV enorme verliezen heeft geleden. Art. 633 W.Venn. voorziet hier in een bijzondere procedure. De ontbinding van de NV uit wil van de vennoten is mogelijk indien deze beslissing uitgaat van de algemene vergadering en dit gebeurt volgens de vormvoorschriften voor statutenwijziging (art. 66 W.Venn., art. 75, lid 2 W.Venn. en art. 558 W.Venn.). De toepasselijke vormvereisten zoals de authentieke akte, de openbaarmakingsverplichtingen, de informatieverplichtingen, de aanwezigheidsquota en de meerderheidsvereisten dienen dus nageleefd te worden. Een eenvoudige verklaring tot ontbinding uitgaande van de wil van één of meerdere vennoten wordt uitdrukkelijk uitgesloten als ontbindingsgrond.¹⁰⁶

105. Met de Wet van 13 april 1995¹⁰⁷ werd de procedure, welke dient te worden nageleefd bij een beslissing van de algemene vergadering tot ontbinding van de vennootschap, ingevoerd. In

¹⁰⁵ H. BRAECKMANS, "Conflicten in vennootschappen en het wetboek van vennootschappen: de vlag dekt niet de lading", *TPR* 2010, 1688-1689; S. DE SCHRIJVER, *Commentaar bij art. 645 W.Venn.*, Mechelen, Kluwer, 2000, 9.

¹⁰⁶ S. DE SCHRIJVER, *Commentaar bij art. 645 W.Venn.*, Mechelen, Kluwer, 2000, 16-17; K. GEENS, M. DENEFF, F. HELLEMANS, R. TAS, J. VANANROYE, "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1992-1998", *TPR* 2000, 481; K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap - algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 801-803.

¹⁰⁷ Wet van 13 april 1995 tot wijziging van de wetten op de handelsvennootschappen, gecoördineerd op 30 november 1995, *BS* 17 juni 1995.

eerste instantie bestaat er een verslaggevingsverplichting ten aanzien van het bestuur om te vermijden dat er wordt overgegaan tot ontbinding om een faillissementsprocedure te ontwijken (art. 181 W.Venn.). Het voorstel tot ontbinding uitgaande van het bestuursorgaan dient te worden toegelicht. De aandeelhouders moeten namelijk op de hoogte zijn van de stand van zaken en moeten met kennis van hun stemrecht gebruik kunnen maken. In dit verslag worden de motieven en de gevolgen van de ontbinding uiteengezet en uiteraard een staat van passiva en activa, die niet meer dan drie maanden voorafgaand aan het opstellen van het verslag zijn vastgelegd (art. 181, § 1 W.Venn.). Er bestaat eveneens de verplichting een bedrijfsrevisor of externe accountant aan te stellen om een verslag te vervaardigen waaruit blijkt dat de aangegeven staat de volledige, getrouwe en juiste wijze van de situatie waarin de onderneming zich bevindt beschrijft. Stel dat de vennootschap wordt ontbonden in afwezigheid van deze verslagen, is het besluit tot ontbinding nietig (art. 181, § 3 W.Venn.). Er bestaat eveneens de verplichting om deze verslagen en de staat van activa en passiva naar de aandeelhouders te verzenden (art. 181, § 2 W.Venn.). Zoals reeds aangehaald, wordt het besluit tot ontbinding van de vennootschap eveneens bij authentieke akte vastgesteld net als een statutenwijziging. De notaris gaat het bestaan en de externe wettigheid van de rechtshandelingen en formaliteiten na en bevestigt deze (art. 181, § 3 W.Venn.). Het besluit tot ontbinding van de vennootschap kan enkel worden genomen met verstrekte meerderheid van 3/4 en een quorum op de eerste vergadering van 1/2 (art. 558 W.Venn.). De mogelijkheid bestaat om deze meerderheidsvereiste te verlichten, een statutaire verstrenging is echter uitgesloten.¹⁰⁸

106. Wel moet erover worden gewaakt dat er geen misbruik van meerderheid of minderheid gepleegd wordt. Dit is het geval wanneer een vennoot stemt met de bedoeling om iemand anders schade toe te brengen of stemt waardoor zijn belang niet in verhouding staat met de hierdoor berokkende schade aan de vennootschap of zijn medevennoten. Er dient vermeld te worden dat het stemrecht zowel een functionele als een niet-functionele bevoegdheid is. Dit houdt in dat de vennoot niet enkel mag stemmen uit eigen belang, maar ook rekening dient te houden met het belang van de vennootschap. De rechterlijke controle van het besluit op de naleving van het beginsel van goede trouw is marginaal. Wanneer het besluit van de algemene vergadering bezwaard is met een misbruik van meerderheid of minderheid en niet te goeder trouw is, kan dit besluit op verzoek van de aandeelhouders (welke zich tegen deze ontbinding hebben verzet) worden nietig verklaard door de rechter. Het is wel mogelijk dat het besluit niet vernietigd kan worden aangezien dit de belangen van de derden te goeder trouw te hard zou schaden. De rechtbank beslist dan dat de nietigheid in hoofde van deze derden geen gevolgen met zich meebrengt en wordt er een vervangende schadevergoeding opgelegd (art. 180 W.Venn.).¹⁰⁹

3.3.2 Gevolgen

107. Het besluit tot ontbinding impliceert op zich niet dat de vennootschap niet langer over rechtspersoonlijkheid beschikt (art. 183 W.Venn.). Evenmin heeft het besluit tot ontbinding tot

¹⁰⁸ S. DE SCHRIJVER, *Commentaar bij art. 645 W.Venn.*, Mechelen, Kluwer, 2000, 16-17; K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 801-803.

¹⁰⁹ S. DE SCHRIJVER, *Commentaar bij art. 645 W.Venn.*, Mechelen, Kluwer, 2000, 17-18; K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 803-804.

gevolg dat er een overdracht of toewijzing van eigendomsrechten met betrekking tot onroerende goederen of andere rechten zou gebeuren. De vennootschap behoudt haar rechtspersoonlijkheid immers tot aan de sluiting van de vereffening. Pas bij de afsluiting van de vereffening houdt de vennootschap op te bestaan en stopt de rechtspersoonlijkheid. Er is sprake van een afsluiting wanneer de vereffening is beëindigd. Dit is wanneer alle activa zijn gerealiseerd en alle schulden zijn voldaan. Het vereffeningssaldo wordt hierna verdeeld onder de vennoten. Vroeger gold dat de vereffening pas gesloten kon worden als alle schuldeisers waren betaald en alle activa waren verdeeld onder de vennoten.¹¹⁰ Het Hof van Cassatie heeft deze zienswijze verworpen in zijn arrest van 22 maart 1962: hoewel het hoofdoel van de vereffening is om de schulden van de ontbonden vennootschap te betalen, heeft het Hof geoordeeld dat de vereffening toch formeel kon worden afgesloten bij besluit van de algemene vergadering ook al zijn nog niet alle schulden voldaan.¹¹¹ Er mag desalniettemin niet tot vroegtijdige afsluiting worden overgegaan met het oog op bedrog. Bedrog is aanwezig wanneer de handeling een abnormaal karakter vertoont en de vennootschap handelde in de wetenschap dat de schuldeisers hierdoor zouden worden benadeeld.¹¹²

108. De Wet van 2 juni 2006¹¹³ heeft geleid tot een verbetering van de regels met betrekking tot de vereffeningprocedure. Deze nood aan verbetering ontstond door de kritieken binnen de rechtspraak over het feit dat deze vereffeningprocedure te weinig transparant was, er een tekort aan rechten was voor de schuldeisers en ze kon misbruikt worden om het faillissement te omzeilen. De wetgever heeft getracht met deze wetwijziging het onevenwicht weg te werken tussen de vennootschap in vereffening welke via haar algemene vergadering vrij kon beslissen over de manier waarop de vereffening werd afgewikkeld en de schuldeisers welke nauwelijks over rechten beschikten.¹¹⁴ Deze wetwijziging wordt getypeerd door zijn twee krachtlijnen, namelijk enerzijds de rechtbank van koophandel een actievare rol toebedelen en anderzijds een rapporteringsverplichting opleggen aan de vereffenaar opdat de schuldeisers het verloop van de vereffening kunnen controleren. De twee voornaamste doelstellingen van deze wetwijziging waren om de misbruiken van vereffening in de toekomst te vermijden en om de rechten van de derden-schuldeisers te vrijwaren.¹¹⁵

109. Voor de wetwijziging bezaten de schuldeisers de mogelijkheid om de vereffenaar aansprakelijk te stellen, om te achterhalen hoe het verloop was van de vereffeningprocedure. Het nadelige aan dit drukkingsmiddel was het feit dat deze vordering dikwijls zonder gevolg bleef aangezien de vereffenaars op dat ogenblik niet langer solvabel waren. Ook konden zij, wanneer zij het vertrouwen in de vereffening waren verloren, de vennootschap dagvaarden in faillissement tot zes maanden na de sluiting van de vereffening. De derde-schuldeiser had geen andere

¹¹⁰ P. DEMEUR, "La survie de la société anonyme après dissolution", *RPS* 1958, 169-192; D. D'HOOGHE, "De gevolgen van de sluiting van de vereffening", *TBH* 1989, 333-352.

¹¹¹ Cass. 22 maart 1962, *RCJB* 1963, 42-60, noot J. G. RENAULD.

¹¹² Cass. 17 april 2008, *TRV* 2000, 155-163, noot C. CLOTTENS; K. GEENS, M. DENEFF, F. HELLEMANS, R. TAS, J. VANANROYE, "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1992-1998", *TPR* 2000, 481; K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 485-486, 803.

¹¹³ Wet van 6 juni 2006 tot wijziging van het Wetboek van Vennootschappen, teneinde de vereffeningprocedure te verbeteren, *BS* 26 juni 2006.

¹¹⁴ *Parl. St.* Kamer 2005-06, nr. 51-1906/001, 5.

¹¹⁵ E. LECHAT, "Vereffeningprocedure. Wet van 2 juni 2006 ter verbetering van de vereffeningprocedure", *NJW* 2007, 866-868.

actiemogelijkheid tegenover de vereffenaar, waardoor hij ook op geen enkel moment kon informeren naar de stand van vereffening of naar de wijze waarop de vereffening werd uitgevoerd.¹¹⁶

110. De wetgever heeft om die redenen de bevoegdheid van de rechtbank van koophandel uitgebreid op twee niveaus: (1) de benoeming van de vereffenaar (art. 184 W.Venn.) en (2) het afsluiten van de vereffening (art. 190, § 1 W.Venn.). Een toename aan transparantie werd gecreëerd door de verplichting een vereffeningss dossier ter inzage op de griffie van de rechtbank van koophandel in het arrondissement waar de zetel van de vennootschap is gelegen te voorzien (art. 195bis W.Venn.).¹¹⁷

111. De wetwijziging heeft evenwel de beslissingsbevoegdheid van de algemene vergadering om tot afsluiting over te gaan onverlet gelaten. Wel heeft de wetgever de verplichting ingevoerd om het plan tot verdeling van de activa onder de verschillende schuldeisers voor akkoord voor te leggen aan de rechtbank van koophandel (art. 190, § 1, lid 3 W.Venn.). Zolang de rechtbank dit plan niet goedkeurt, kan de vereffening van de vennootschap niet worden afgesloten. De rechtbank mag eveneens alle dienstige inlichtingen vorderen, opdat zij de geldigheid van het verdelingsplan kunnen nagaan (art. 190, § 1, lid 4 W.Venn.). Wanneer de vereffenaar nalaat de artikelen 189bis W.Venn. en art. 190, § 1 W.Venn. na te leven, dan kan de rechtbank overgaan tot vervanging van de vereffenaar en dit op verzoek van het openbaar ministerie of op verzoek van iedere belanghebbende derde (art. 184, § 2 W.Venn.).¹¹⁸

112. Het komt de rechtbank toe het verdelingsplan te controleren op zijn 'geldigheid' (art. 190, § 1, lid 4 W.Venn.). De rechtbank zal dan nagaan of de rechten van de schuldeisers werden nageleefd en er rekening werd gehouden met de voorrechten in overeenstemming met de Hypotheekwet. De rechtbank zal ook nagaan of de vereffening reeds kan worden afgesloten. Normalerweise kan er worden overgegaan tot vereffening wanneer de vennootschap volledig is vereffend, dus wanneer haar schulden geheel of pro rata werden terugbetaald door de tegeldemaking van haar activa. Een eerste nuancering werd gemaakt door het arrest van het Hof van Cassatie van 22 maart 1962 (zie *supra*). Hoe de beoordelingsmarge van art. 190, § 1, lid 4 W.Venn. moet worden geïnterpreteerd, zal de toekomstige rechtspraak moeten uitwijzen. De Rechtbank van Koophandel te Dendermonde¹¹⁹ liet reeds blijken dat het bewijs dat al het passief volledig voldaan is of dat minstens de schuldeisers hun akkoord gegeven hebben met een eventuele overdracht van schuldvordering, geleverd dient te worden.¹²⁰

¹¹⁶ E. LECHAT, "Vereffeningprocedure. Wet van 2 juni 2006 ter verbetering van de vereffeningprocedure", *NJW* 2007, 866-868.

¹¹⁷ E. LECHAT, "Vereffeningprocedure. Wet van 2 juni 2006 ter verbetering van de vereffeningprocedure", *NJW* 2007, 866-868.

¹¹⁸ E. LECHAT, "Vereffeningprocedure. Wet van 2 juni 2006 ter verbetering van de vereffeningprocedure", *NJW* 2007, 876-878.

¹¹⁹ Kh. Dendermonde 27 december 2006, *NJW* 2007, 903-904.

¹²⁰ E. LECHAT, "Vereffeningprocedure. Wet van 2 juni 2006 ter verbetering van de vereffeningprocedure", *NJW* 2007, 878.

113. Wanneer de rechtbank overgaat tot akkoord, rijst de vraag hoe dit akkoord tegenwerpelijk kan worden verklaard ten aanzien van de derden-schuldeisers en hoe deze laatsten tegen dit akkoord en de eventuele kwijting kunnen optreden. Er wordt niet in de wet voorzien dat de derde-schuldeiser over de mogelijkheid beschikt om derdenverzet in te stellen of hij de vereffenaar rechtstreeks kan aanspreken. De rechtsleer heeft evenwel geopperd dat er een verantwoordelijkheid bestaat in hoofde van de controlerende rechtbank. Wanneer de controle gebrekkig is gebeurd, zijn de derden-schuldeisers in de mogelijkheid om de overheid aansprakelijk te stellen, dit naar aanleiding van het arrest van het Hof van Cassatie¹²¹ waarin het Hof heeft geoordeeld dat de Staat aansprakelijk is voor de schade die wordt veroorzaakt aan derden door de rechterlijke macht.¹²²

¹²¹ Cass. 19 december 1991, *RW* 1992-1993, 396-398.

¹²² E. LECHAT, "Vereffeningprocedure. Wet van 2 juni 2006 ter verbetering van de vereffeningprocedure", *NJW* 2007, 878.

4 Actiemogelijkheden in het burgerlijk recht

114. Naast de actiemogelijkheden gewaarborgd in het vennootschapsrecht voorziet het burgerlijk recht eveneens in actiemechanismen ter bescherming van de schuldeisers. Denk maar aan de zijdelingse vordering en de pauliaanse vordering. Alvorens deze twee belangrijke actiemechanismen onder de loep te nemen, worden eerst de algemene remedies van de schuldeiser in het burgerlijk recht besproken.

4.1 Algemene remedies

4.1.1 Uitvoering in natura

115. Wanneer de schuldenaar zijn verbintenissen niet langer naleeft, zal men steeds in eerste instantie trachten alsnog de uitwerking van de overeenkomst te bekomen via de gedwongen uitvoering. De rechter kan, indien er geen rechtsmisbruik voorhanden is, de uitvoering in natura bevelen op vordering van de schuldeiser. De uitvoering in natura kan ook samengaan met een schadevergoeding wanneer blijkt dat de uitvoering in natura niet tijdig of volgens dezelfde omstandigheden is volbracht.¹²³

4.1.2 Uitvoering door derden

De schuldeiser kan ook vorderen om de verbintenis alsnog te laten uitvoeren, evenwel niet door de oorspronkelijke schuldenaar, maar door een derde en dit op kosten van de schuldenaar.¹²⁴

4.1.3 Uitvoering bij equivalent

116. Wanneer de uitvoering in natura niet langer mogelijk blijkt te zijn, kan de schuldeiser de uitvoering bij equivalent van de miskende verbintenis vorderen. Deze compenserende of vervangende schadevergoeding wordt dan bepaald aan de hand van de situatie waarin de schuldeiser zich zou bevinden moest de verbintenis correct zijn nageleefd. De uitvoering bij equivalent is subsidiair aan de uitvoering *in natura* van de verbintenis. Het is dan ook logisch dat men aan de schuldeiser wil verschaffen waar hij recht op heeft.¹²⁵

4.1.4 Keuzerecht

117. Bij wederkerige overeenkomsten beschikt de benadeelde schuldeiser over een keuzerecht (art. 1184 BW). Hij kan beslissen om de verbintenis te beëindigen of om deze voort te zetten in natura. Wanneer hij opteert voor een gerechtelijke of buitengerechtelijke ontbinding, kan hij hier bovenop nog steeds een schadevergoeding vorderen voor de schade die door het ontbinden van de

¹²³ S. STIJNS, *Verbintenissenrecht boek 1*, Brugge, Die Keure, 2005, 147-148.

¹²⁴ S. STIJNS, *Verbintenissenrecht boek 1*, Brugge, Die Keure, 2005, 147-148.

¹²⁵ Cass. 30 januari 1965, *RW* 1964-1965, 1554-1556; Cass. 23 december 1977, *RW* 1978-1979, 362-369, noot A. VAN OEVELEN; Cass. 30 januari 2003, *JLMB* 2004, 672-680; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht boek 1*, Brugge, Die Keure, 2005, 10-11, 147-148.

verbintenis hem niet werd ontnomen en waar hij dus nog steeds de negatieve gevolgen van draagt.¹²⁶

4.2 [Zijdelingse vordering](#)

118. De zijdelingse vordering, ook wel onrechtstreekse vordering genoemd, wordt geregeld in art. 1166 BW: "*niettemin kunnen de schuldeisers alle rechten en vorderingen van hun schuldenaar uitoefenen, met uitzondering van die welke uitsluitend aan de persoon verbonden zijn.*" De zijdelingse vordering wordt dus uitgeoefend door de schuldeiser in naam en voor rekening van de schuldenaar en dit wegens het stilzitten van de schuldenaar. Stel dat er door het stilzitten van een bevoegd vennootschapsorgaan bestuursfouten worden begaan, zoals bijvoorbeeld het nalaten een schuldvordering in te stellen, en deze fout schade berokkent aan een derde schuldeiser, dan is deze in de mogelijkheid een zijdelingse vordering in te stellen. Het doel van de zijdelingse vordering is om het patrimonium van de schuldenaar in stand te houden. De schuldeiser gaat dus de rechten van zijn schuldenaar tegen derden uitoefenen. De wet geeft de schuldeisers de macht om in naam en voor rekening van de schuldenaar op te treden en datgene te doen wat hij heeft nagelaten. Het is en blijft de oorspronkelijke vordering van de schuldenaar welke in het geding is. De schuldeiser moet tijdens de uitoefening ook duidelijk maken in welke hoedanigheid hij optreedt en dit op straffe van onontvankelijkheid van zijn vordering. Niet enkel de schuldeiser die actie onderneemt draagt hier de baten van, ook de andere schuldeisers, aangezien er in naam en voor rekening van de schuldenaar wordt gehandeld en de gerecupereerde sommen gebruikt worden om heel het passief van de vennootschap aan te zuiveren (art. 1166 BW).¹²⁷

119. Art. 1166 BW bepaalt letterlijk dat 'alle' rechten en vorderingen mogen worden uitgeoefend. Dit is echter niet volledig juist nu er toch een aantal uitzonderingen bestaan op dit principe. De eerste uitzondering zijn de rechten van de schuldenaar van de schuldenaar.¹²⁸ De tweede uitzondering zijn de opties, zoals contractbeloften, legaten, het al dan niet aanvaarden van een nalatenschap, ... omdat ze geen actueel bestaande rechten zijn. De schuldeisers mogen zich niet inmengen met het keuzerecht en de manier waarop de schuldenaar zijn vermogen beheert, blijft de optie daarentegen ongebruikt, dan mag de schuldeiser wel ingrijpen en de keuze nemen in het belang van zichzelf. Loutere mogelijkheden zijn eveneens een uitzondering, dit zijn daden die je als schuldenaar vrij bent te doen of te laten, bijvoorbeeld het onroerend goed dat de schuldenaar in bezit heeft al dan niet verhuren. De schuldeisers kunnen het uiteraard niet voor de schuldenaar verhuren louter en alleen omdat zij hier baat bij zouden hebben. Op die manier nemen zij het beheer van het vermogen van de schuldenaar zelf in handen, wat niet is toegestaan. Voorts is er nog de uitzondering van het recht op niet-beslagbare goederen. Deze uitzondering kan impliciet worden afgeleid uit de bepaling van art. 1166 BW. Het is dan ook logisch dat het voor de

¹²⁶ S. STIJNS, *Verbintenissenrecht boek 1*, Brugge, Die Keure, 2005, 147-148.

¹²⁷ Antwerpen 19 januari 2011, RW 2012-2013, 746-751, noot C. BERCKMANS; Gent 28 februari 2011, RW 2012-2013, 746-751, noot C. BERCKMANS; C. BERCKMANS, "Schuldeisers en stilzitten curator, het monopolie doorbroken?", *NJW* 2013, 488-489; F. Helsen, "Behoud van het vermogen van de debiteur – zijdelingse vordering", *OBO* 2013, 88-89; P. KORTBEEK, "De actio mandati als zijdelingse vordering door een schuldeiser namens een vennootschap in vereffening", *RABG* 2012, 594-595; A. VAN OEVELEN, "Kroniek van het verbintenissenrecht (1993-2004)", *RW* 2004-2005, 1660.

¹²⁸ Cass. 14 maart 1946, *Arr.Cass.* 1946, 10.

schuldeisers belangeloos is goederen te vorderen of te behouden waar men toch geen beslag op mag leggen. De laatste uitzondering welke letterlijk terug te vinden is in art. 1166 BW betreft de rechten die uitsluitend aan de persoon verbonden zijn. Dit impliceert dat de financiële belangen van de schuldeisers niet mogen voorgaan op de deugdzame belangen van de schuldenaar.¹²⁹

120. Art. 1166 BW raakt niet de openbare orde. Schuldnaars en schuldeisers kunnen dus onderling overeenkomen dat er geen gebruik gemaakt mag worden van de vermogensrechtelijke vorderingen van de schuldenaars of net wel.¹³⁰

4.2.1 Voorwaarden

Opdat de schuldeiser een zijdelingse vordering kan instellen, dienen drie voorwaarden vervuld te zijn: (1) er moet een schuldvordering bestaan, (2) de schuldenaar moet zijn recht verzuimen en (3) de eiser moet een belang aantonen. De bewijslast rust op de schuldeiser. Hieronder wordt verder ingegaan op elk van deze voorwaarden.

4.2.1.1 *Schuldvordering*

121. Ten eerste moet het bestaan van de schuldvordering worden bewezen. De eiser moet een zekere en opeisbare schuldvordering hebben ten opzichte van de schuldenaar. De schuldvordering moet echter niet effen zijn, om diezelfde reden vereist art. 1166 BW evenmin een ingebrekestelling of uitvoerbare titel. Belangrijk is hier echter wel op te merken dat het gaat om de schuldvordering van de schuldeiser op de schuldenaar, niet de vordering van de schuldenaar op de onderschuldenaar, die via de zijdelingse vordering door de schuldeisers wordt uitgeoefend. Iedere schuldeiser kan zich beroepen op de zijdelingse vordering ongeacht of deze een chirografaire of bevoorrechte schuldeiser is, een pecuniaire schuld of een prestatie in natura op te eisen heeft of hij een contractuele of buitencontractuele relatie heeft met de schuldenaar.¹³¹

4.2.1.2 *Verzuim*

122. De schuldeiser moet eveneens bewijzen dat de schuldenaar zijn recht verzuimt, bewust of onbewust. De vraag of dit een kwestie van nalatigheid, luiheid of opzet in hoofde van de schuldenaar is, heeft geen enkel belang. Er is zoals reeds vermeld dan ook geen voorafgaande ingebrekestelling nodig. Beslist de schuldenaar toch zijn recht uit te oefenen of wordt de door de schuldeiser ingestelde eis door de schuldenaar overgenomen, dan mag de schuldeiser niet langer gebruik maken van de zijdelingse vordering.¹³²

¹²⁹ R. DEKKERS, A. VERBEKE, N. CARETTE, K. VANHOVE, *Handboek Burgerlijk Recht Deel III*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 254-257; F. HELSEN, "Behoud van het vermogen van de debiteur – zijdelingse vordering", *OBO* 2013, 90-92.

¹³⁰ R. DEKKERS, A. VERBEKE, N. CARETTE, K. VANHOVE, *Handboek Burgerlijk Recht Deel III*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 257.

¹³¹ R. DEKKERS, A. VERBEKE, N. CARETTE, K. VANHOVE, *Handboek Burgerlijk Recht Deel III*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 257-258; A. VAN OEVELEN, "Kroniek van het verbintenisrecht (1993-2004)", *RW* 2004-2005, 1660; F. HELSEN, "Behoud van het vermogen van de debiteur – zijdelingse vordering", *OBO* 2013, 92-94.

¹³² Cass. 26 juni 1984, *RW* 1984-1985, 1302-1303; R. DEKKERS, A. VERBEKE, N. CARETTE, K. VANHOVE, *Handboek Burgerlijk Recht Deel III*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 257-258; R. KRUIHOF, H. BOCKEN, F. DE LY, B. DE TEMMERMAN, Overzicht van rechtspraak verbintenissen 1981-1992", *TPR* 1994, 687; A. VAN OEVELEN, "Kroniek

4.2.1.3 Belang

123. Een derde vereiste alvorens een zijdelingse vordering kan worden ingesteld, is dat de schuldeiser bewijst dat hij er belang bij heeft de plaats van de schuldenaar in te nemen. Hij moet bewijzen dat de schuldenaar insolvabel is. Indien dit niet het geval is, dan heeft de schuldenaar immers nog voldoende andere middelen waarop de schuldeiser zijn schuld kan verhalen, zodat de zijdelingse vordering ongegrond is. Er kan bijgevolg nooit sprake zijn van een belang wanneer: (1) de schuldenaar kennelijk vermogend is, (2) wanneer de door hem verzuimde rechten op niet-beslagbare goederen betrekking hebben, (3) wanneer de schuldenaar failliet verklaard is, aangezien in dat geval de positie van de schuldenaar wordt ingenomen door de curator welke vanaf dan alle handelingen zal stellen voor rekening van de schuldeisers, of (4) wanneer de gedaagde derde in handen van de schuldeiser het bedrag van zijn recht tegen de schuldenaar betaalt.¹³³

4.2.2 In naam van de schuldenaar

124. De zijdelingse vordering kan worden opgesplitst in twee elementen. Vooreerst gaat het om de eis van de schuldenaar welke door de schuldeiser eigenmachtig wordt uitgevoerd. Dit impliceert dat de schuldeiser geen indeplaatsstelling moet vragen¹³⁴, maar dat de eis in naam van de schuldenaar wordt gesteld (de schuldeiser treedt dus op als vertegenwoordiger van de schuldenaar, waardoor hij geen eigen rechten uitoefent). Daarnaast is het zo dat de enkel schuldenaar, en niet de schuldeiser, partij is in het geding. De verweerder mag alle excepties tegenwerpen waarover hij beschikt ten aanzien van de schuldenaar, bijvoorbeeld een schuldvergelijking. De schuldeiser moet daarom dwanguitvoering vorderen voor hetgeen de verweerder aan de schuldenaar moet betalen, ongeacht het bedrag dat door de schuldenaar aan de schuldeiser betaald moet worden. Een zeer belangrijk aandachtspunt is het feit dat de opbrengst van de veroordeling in het vermogen van de schuldenaar terecht komt en niet in het vermogen van de schuldeiser. Alle schuldeisers van de schuldenaar kunnen op hun beurt vervolgens beslag leggen op deze opbrengsten (ook hij die de zijdelingse vordering heeft ingesteld). Een belangrijke uitzondering op deze regel wordt bepaald in art. 20, 9° Hyp.W. dat stelt dat het slachtoffer van een ongeval voorrang krijgt op de verzekeringsvergoeding.¹³⁵

4.2.3 Actio mandati als zijdelingse vordering

125. De vennootschapsvordering tegen een bestuurder wordt normalerwijze enkel uitgeoefend door de algemene vergadering of, na ontbinding, door de vereffenaar (zie *supra*) en dit omwille van de vereiste voorafgaande beslissing van de algemene vergadering of de vereffenaar. Deze

van het verbintenissenrecht (1993-2004)", *RW* 2004-2005, 1660; F. HELSEN, "Behoud van het vermogen van de debiteur – zijdelingse vordering", *OBO* 2013, 92-94.

¹³³ R. DEKKERS, A. VERBEKE, N. CARETTE, K. VANHOVE, *Handboek Burgerlijk Recht Deel III*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 257-258; A. VAN OEVELEN, "Kroniek van het verbintenissenrecht (1993-2004)", *RW* 2004-2005, 1660; F. HELSEN, "Behoud van het vermogen van de debiteur – zijdelingse vordering", *OBO* 2013, 92-94.

¹³⁴ Luik 14 januari 1961, *Pas.* 1961, 238.

¹³⁵ R. DEKKERS, A. VERBEKE, N. CARETTE, K. VANHOVE, *Handboek Burgerlijk Recht Deel III*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 258-259; F. HELSEN, "Behoud van het vermogen van de debiteur – zijdelingse vordering", *OBO* 2013, 96-97.

beslissing is echter geen bestaansvoorwaarde opdat de *actio mandati* kan worden ingesteld. De bestaansvoorwaarde bestaat er vanaf het ogenblik dat de bestuurder een fout begaat. De schuldeiser van een vennootschap *going concern* is dan ook in de mogelijkheid om de *actio mandati* in te stellen via een zijdelingse vordering zonder dat er voorafgaand een beslissing gegeven dient te worden.¹³⁶

126. De voorwaarden opdat de schuldeiser de *actio mandati* als zijdelingse vordering kan instellen zijn gelijklopend met de algemene voorwaarden (zie *supra*): (1) de vennootschap moet nagelaten hebben zelf de *actio mandati* in te stellen, (2) de vordering van de schuldeiser moet zeker en opeisbaar zijn, (3) de schuldeiser moet een belang hebben.¹³⁷

127. De derden-schuldeisers beschikken dus wel over de mogelijkheid om de *actio mandati* gecombineerd met de zijdelingse vordering in te stellen bij inertie van het vennootschapsorgaan. Zij ondervinden hierdoor schade als gevolg van het plegen van gewone bestuursfouten. Zijn deze bestuursfouten geen onrechtmatige daad of zijn ze moeilijk te bewijzen als onrechtmatige daad, dan kunnen zij hierop niet reageren. Deze mogelijkheid biedt dus weer extra bescherming ten aanzien van de schuldeisers om op te treden tegen de bestuurshandelingen. Betreurenswaardig is evenwel het feit dat de gerecupereerde gelden hoe dan ook verdeeld moeten worden onder de concurrerende schuldeisers, waardoor het nog steeds mogelijk is dat de schuld niet (volledig) voldaan kan worden. De regels van samenloop gelden hier ook (zie *infra*).¹³⁸

4.2.4 Faillissement

128. Wanneer de vennootschap zich in failliete toestand bevindt, dan is de schuldeiser in de mogelijkheid een aansprakelijkheidsvordering in te stellen via een zijdelingse vordering. De schuldeiser stelt zich dan in de plaats van zijn schuldenaar, waardoor hij niet optreedt voor zijn eigen schade, maar de vordering instelt welke aan de schuldenaar toekomt. De opbrengst van deze actie komt dan ook niet in zijn eigen vermogen, maar in het vermogen van de schuldenaar terecht. De reden waarom er in zulke situaties gebruik mag worden gemaakt van een zijdelingse vordering is dat het stilzitten van de curator het vorderingsrecht van de schuldeisers in het gedrang kan brengen, waardoor de schuldeisers het recht in eigen handen gaan nemen. De voorwaarden hiervoor zijn: (1) belang, (2) zekere en eisbare schuld en (3) stilzitten van de debiteur. Nadelig aan deze procedure is evenwel dat de opbrengst ervan sowieso terecht komt in de failliete boedel en de schuldeiser op geen enkele manier aan de regels van samenloop kan ontsnappen.¹³⁹

¹³⁶ Rb. Brugge 8 september 2003, *JDSC* 2005, 163, noot M. DELVAUX; P. KORTBEEK, "De *actio mandati* als zijdelingse vordering door een schuldeiser namens een vennootschap in vereffening", *RABG* 2012, 590-591.

¹³⁷ P. KORTBEEK, "De *actio mandati* als zijdelingse vordering door een schuldeiser namens een vennootschap in vereffening", *RABG* 2012, 593-594.

¹³⁸ P. KORTBEEK, "De *actio mandati* als zijdelingse vordering door een schuldeiser namens een vennootschap in vereffening", *RABG* 2012, 594-595.

¹³⁹ Antwerpen 19 januari 2011, *RW* 2012-2013, 746-750, noot C. BERCKMANS; Gent 28 februari 2011, *RW* 2012-2013, 749-750, noot C. BERCKMANS; C. BERCKMANS, "Schuldeisers en stilzitten curator, het monopolie doorbroken?", *NJW* 2013, 488-489; P. KORTBEEK, "De *actio mandati* als zijdelingse vordering door een schuldeiser namens een vennootschap in vereffening", *RABG* 2012, 593-594.

129. Er bestaat nochtans discussie binnen de rechtspraak en rechtsleer of de zijdelingse vordering al dan niet geldig kan worden ingesteld na faillissement. Zowel in het FORGES DE CLABECQ-arrest als door A. ZENNER wordt de mogelijkheid verdedigd. Desalniettemin bestaan er twee grondige redenen volgens C. BERCKMANS opdat het niet langer mogelijk kan zijn de zijdelingse vordering in te stellen vanaf afwikkeling van het faillissement: (1) het faillissement brengt een buitenbezitstelling mee ten aanzien van de gefailleerde, wat eveneens leidt tot de onmogelijkheid om in naam en voor rekening van de gefailleerde op te kunnen treden en (2) de voorwaarde tot een eisbare schuld kan niet langer voldaan worden, aangezien een schuldeiser na faillissement niet langer in de mogelijkheid is om een vordering in te stellen ten aanzien van de gefailleerde (art. 24 Faill.W.). Ook F. HELSEN en M. WAUTERS achten de zijdelingse vordering enkel mogelijk vóór faillissement.¹⁴⁰

4.2.5 Gevolgen

130. Zoals reeds vermeld komt de opbrengst van de zijdelingse vordering rechtstreeks in het vermogen van de hoofdschuldenaar terecht. Er dient een onderscheid gemaakt te worden tussen de situatie waar er geen andere schuldeisers zich hebben aangemeld en de situatie waar er wel andere schuldeisers zich hebben aangemeld. In de eerste situatie kan de schuldeiser vragen dat de opbrengst aan hem wordt toegekend. De hoofdschuldenaar moet echter wel in de zaak betrokken zijn anders is de uitspraak niet tegenwerpelijk ten aanzien van hem. In die situatie waar er nog andere schuldeisers zich aanbieden, wordt de opbrengst verdeeld volgens de regels van samenloop en zal de opbrengst niet in eerste plaats naar de schuldeiser, die succesvol een zijdelingse vordering instelde, overgaan. Die schuldeisers die een voorrecht genieten zullen zelfs voorgaan op hem.¹⁴¹

4.3 Pauliaanse vordering

131. De pauliaanse vordering (art. 1167 BW), leidt ertoe dat de benadeelde schuldeiser een handeling, gesteld door de schuldenaar om zich onvermogen te maken met bedrieglijk oogmerk, niet-tegenwerpelijk kan laten verklaren. De overdracht of vestiging van zakelijke rechten wordt dus geacht nooit te hebben plaatsgevonden. De pauliaanse vordering vormt een uitzondering op het beginsel van tegenwerpelijkheid van het bestaan van een overeenkomst aan derden. De schuldeiser kan alsnog de vermogensbestanddelen uitwinnen in het vermogen van de schuldenaar (art. 1167 BW).¹⁴²

¹⁴⁰ Brussel 10 februari 1997, *TBH* 1997, 269-270; Antwerpen 19 januari 2011, *RW* 2012-2013, 750, noot C. BERCKMANS; Gent 28 februari 2011, *RW* 2012-2013, 750, noot C. BERCKMANS; C. BERCKMANS, "Schuldeisers en stilzitten curator, het monopolie doorbroken?", *NJW* 2013, 488-489; F. HELSEN, "Behoud van het vermogen van de debiteur – zijdelingse vordering", *OBO* 2013, 93; M. WAUTERS, "Nieuwe ontwikkelingen inzake aansprakelijkheid van bestuurders en aandeelhouders", in *Vennootschaps- en financieel recht 2007-2008*, Brugge, Die Keure, 2008, 59; A. ZENNER, *Dépistage, faillites et concordats*, Brussel, Larcier, 1998, 338.

¹⁴¹ F. HELSEN, "Behoud van het vermogen van de debiteur – zijdelingse vordering", *OBO* 2013, 97-99.

¹⁴² R. DEKKERS, A. VERBEKE, N. CARETTE, K. VANHOVE, *Handboek Burgerlijk Recht Deel III*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 259; R. JANSSEN, V. SAGAERT, "Overzicht van rechtspraak zakelijke zekerheden 2004-2010", *TPR* 2012, 1245-1246; A. LENAERTS, "Over de pauliaanse vordering: draagwijdte van de anterioriteitsvoorwaarde en rechtsgevolgen", *TBBR* 2009, 494-495; A. LENAERTS, *Fraus omnia corrumpit in het privaatrecht. Autonome rechtsfiguur of miskend correctiemechanisme?*, Brugge, Die Keure, 2013, 99-100.

4.3.1 Grondslag

132. Over de grondslag van de pauliaanse vordering bestaat er menig discussie. Volgens een gedeelte van de rechtspraak en rechtsleer vindt de pauliaanse vordering haar oorsprong in de leer van de onrechtmatige daad welke gebaseerd is op art. 1382 BW.¹⁴³ Het pauliaanse bedrog dat wordt gepleegd door de schuldenaar wordt aanzien als een onrechtmatige daad ten aanzien van van zijn schuldeiser. De schuldenaar wist of behoorde redelijkerwijze te weten dat zijn handelingen ten nadele van de schuldeiser zijn. Ook het Hof van Cassatie heeft in zijn arrest van 26 april 2012 beslist dat de pauliaanse vordering haar rechtsgrond vindt in art. 1382 BW.¹⁴⁴ De pauliaanse vordering is bedoeld om de schade te vergoeden welke aan de schuldeiser werd berokkend door de bedrieglijke verarming van de schuldenaar. Toch is er niet altijd sprake van een onrechtmatige daad. Stel dat er voorafgaandelijk een contractuele relatie bestond tussen de schuldenaar en de schuldeiser en het pauliaans bedrog bestaat uit een contractuele tekortkoming dan kan er nooit sprake zijn van een onrechtmatige daad aangezien dit een inbreuk zou vormen op het verbod van samenloop tussen contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid (stuwadoorsarrest van het Hof van Cassatie).¹⁴⁵ Betreft het daarentegen een rechtshandeling ten bezwarende titel dan wordt het gedrag van de te kwader trouw handelende derde-medeplichtige welke bewust deelnam aan het pauliaans bedrog, echter wel als een inbreuk op art. 1382 BW beschouwd.¹⁴⁶

133. Desalniettemin wordt er toch vanuit gegaan dat het *Fraus*-beginsel de algemene rechtsgrond van de pauliaanse vordering vormt aangezien het pauliaans bedrog uit art. 1167 BW subjectief dient te worden ingevuld als het oogmerk van de schuldenaar om zijn schuldeisers te benadelen. Er moet in hoofde van de schuldenaar steeds een oogmerk om te schaden aanwezig zijn. Dit oogmerk om te schaden wordt ruim gedefinieerd en slaat op het louter bewustzijn van de schade en de wil om de schadelijke gevolgen toch te veroorzaken. Het volstaat volgens de Belgische rechtspraak dat de schuldeiser bewijst dat de handeling abnormaal was en dat de schuldenaar handelde ook al wist hij dat dit de schuldeisers benadeelde. Een handeling is abnormaal wanneer deze niet kan verantwoord worden in een normaal beheer van het vermogen.¹⁴⁷

134. In de rechtspraak en de rechtsleer is er een evolutie waarneembaar van een klassieke subjectieve opvatting over het bedrog van de schuldenaar naar een eerder objectieve opvatting. Volgens de subjectieve opvatting moet de schuldenaar enkel de bedoeling hebben om zijn schuldeisers te benadelen door zijn onvermogen te veroorzaken of verergeren. Deze subjectieve opvatting is geëvolueerd naar een objectieve opvatting waarbij het voldoende is te bewijzen dat de

¹⁴³ Cass. 9 januari 1890, *Pas.* 1890, 59; Cass. 15 mei 1992, 331, noot E. DIRIX; Cass. 25 oktober 2001, *RW* 2002-2003, 940-941; Cass. 9 februari 2006, *RW* 2007-2008, 1496-1502, noot M. STORME; Rb. Luik 10 september 2000, *TBH* 2000, 380-385, noot I. SAMOY.

¹⁴⁴ Cass. 26 april 2012, *RW* 2012-2013, 944-949, noot G. VANGELGHE.

¹⁴⁵ Cass. 7 december 1973, *RW* 1973-1974, 1598-1603, noot J. HERBOTS.

¹⁴⁶ Gent 15 september 2008, *TBBR* 2009, 529-533, noot A. LENAERTS; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht boek 1*, Brugge, Die Keure, 2005, 235; A. VAN OEVELEN, "Kroniek van het verbintenissenrecht (1993-2004)", *RW* 2004-2005, 1660-1662.

¹⁴⁷ Cass. 15 maart 1985, *RW* 1985-1986, 2609-2612; Gent 15 september 2008, *TBBR* 2009, 529-533, noot A. LENAERTS; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht boek 1*, Brugge, Die Keure, 2005, 235; A. VAN OEVELEN, "Kroniek van het verbintenissenrecht (1993-2004)", *RW* 2004-2005, 1660-1662.

schuldenaar wist of redelijkerwijze behoorde te weten dat hij zichzelf verarmde, zijn insolventie vergrootte of de verhaalsmogelijkheden van zijn schuldeisers bemoeilijkte en hierdoor aan zijn schuldeisers nadeel berokkende. Deze evolutie vindt zijn oorsprong in de denkwijze dat de pauliaanse vordering grondslag vindt in de leer van de onrechtmatige daad (art. 1382 BW).¹⁴⁸

135. Deze objectieve opvatting blijkt echter niet voldoende te zijn. Er wordt immers altijd vereist dat de schuldenaar zijn kennis van de schade en zijn oogmerk om te schaden bewijst. Het oogmerk om te schaden bestaat uit het bewustzijn van de schade en de wil om deze schadelijke rechtsgevolgen te veroorzaken. Er is dan ook niet zozeer sprake van twee verschillende opvattingen dan wel van twee verschillende bewijsrechtelijke vereisten.¹⁴⁹

136. Vanuit het bewijsrechtelijk oogpunt, dient er een onderscheid te worden gemaakt tussen abnormale en normale rechtshandelingen. Bij abnormale rechtshandelingen dient de schuldeiser aan te tonen dat de schuldenaar zich bewust was van zijn rechtshandeling en van het nadeel dat hij hierdoor aan zijn schuldeisers zou toebrengen, waarbij die abnormale rechtshandeling een indicatie vormt voor dat bewustzijn. De schuldenaar zal sowieso kennis hebben gehad van de ongewone vermindering van zijn vermogen en van de verhoging van zijn insolventie ten nadele van zijn schuldeisers. Het is dan ook niet verwonderlijk dat uit die kennis van de benadeling van zijn schuldeiser mag worden afgeleid dat er een oogmerk aanwezig is om de schuldeisers te schaden. Het Hof van Cassatie bevestigde dan ook dat het feit dat de schuldenaar wist dat hij zijn schuldeisers benadeelde een vermoeden met zich meebrengt dat er eveneens een oogmerk om te schaden aanwezig was.¹⁵⁰ Het betreft een weerlegbaar vermoeden, zodat de schuldenaar kan trachten het vermoeden te weerleggen door aan te tonen dat hij deze rechtshandeling heeft gesteld met een rechtmatig doel. Bij normale rechtshandelingen zal de schuldeiser daarentegen zelf het oogmerk om te schaden door de schuldenaar moeten aantonen. Aangezien deze normale rechtshandelingen vrij zijn van bedrog mag er niet van worden uitgegaan dat de kennis van het benadelen van de schuldeisers leidt tot de werkelijke bedoeling om aan hen schade toe te brengen. Bij wijze van besluit kan worden gesteld dat het oogmerk om te schaden bij abnormale rechtshandelingen mag worden afgeleid uit de kennis van de benadeling, terwijl het bij normale rechtshandelingen afzonderlijk moet worden bewezen door de schuldeiser.¹⁵¹

4.3.2 Voorwaarden

137. De voorwaarden voor het instellen van een *actio pauliana* zijn: (1) de schuldeiser moet benadeeld zijn, (2) de schuldeiser heeft een vordering die ouder is dan de aangevochten handeling en deze is opeisbaar op het ogenblik van de aanvechting (anterioriteitsvereiste) en (3) de

¹⁴⁸ A. LENAERTS, *Fraus omnia corrumpit in het privaatrecht. Autonome rechtsfiguur of miskend correctiemechanisme?*, Brugge, Die Keure, 2013, 99-101; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht boek 1*, Brugge, Die Keure, 2005, 233-235.

¹⁴⁹ H. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge*, Brussel, Bruylant, 1997, nr. 235; A. LENAERTS, *Fraus omnia corrumpit in het privaatrecht. Autonome rechtsfiguur of miskend correctiemechanisme?*, Brugge, Die Keure, 2013, 40-42; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht boek 1*, Brugge, Die Keure, 2005, 235.

¹⁵⁰ Cass. 26 oktober 1989, *JLMB* 1990, 4-5; R. KRUIHOF, H. BOCKEN, F. DE LY, B. DE TEMMERMAN, "Overzicht van rechtspraak verbintenissen 1981-1992", *TPR* 1994, 692.

¹⁵¹ A. LENAERTS, *Fraus omnia corrumpit in het privaatrecht. Autonome rechtsfiguur of miskend correctiemechanisme?*, Brugge, Die Keure, 2013, 42-43; R. KRUIHOF, H. BOCKEN, F. DE LY, B. DE TEMMERMAN, "Overzicht van rechtspraak verbintenissen 1981-1992", *TPR* 1994, 692.

schuldenaar moet bedrieglijk gehandeld hebben. In het geval van handelingen onder bezwarende titel moet de derde met wie er gecontracteerd werd daarenboven medeplichtig zijn. Het Hof van Cassatie heeft deze voorwaarden verder gepreciseerd.¹⁵²

4.3.2.1 Benadeling van de schuldeiser

138. De eerste voorwaarde is dat er een verarming van de schuldenaar moet plaatsvinden. Die benadeling van de schuldeiser wordt ook wel de materiële voorwaarde van de *actio pauliana* genoemd. Het is echter niet vereist dat de rechtshandeling geleid heeft tot de (toename van de) insolventie van de schuldenaar. Het is voldoende dat de betaalkracht van de schuldenaar afneemt¹⁵³ of dat de schuldeiser in zijn verhaalsmogelijkheid wordt bemoeilijkt.¹⁵⁴ Bij de beoordeling wordt er telkens een vergelijking gemaakt tussen de toestand van de schuldenaar voor het plaatsvinden van de rechtshandeling en na het intreden van de gevolgen van de rechtshandeling. Enkele voorbeelden rechtshandelingen die een benadeling van de schuldeiser tot gevolg kunnen hebben zijn een schenking, een verkoop tegen een te lage prijs, afstand van activa door de vennootschap, het bezwaren van een goed met een hypotheek, ... De schuldeisers mogen alle daden bestrijden waardoor de schuldenaar op bedrieglijke wijze hun rechten heeft benadeeld. Toch dient art. 1167 BW beperkend te worden geïnterpreteerd. Zo wordt het louter weigeren om zichzelf te verrijken, dus door het weigeren te trachten zijn betaalkracht te vermeerderen, niet begrepen onder een daad tot verarming.¹⁵⁵

139. Concreet is er enkel sprake van een benadeling van de verhaalsmogelijkheid van de schuldeiser in drie hypothesen: (1) verarming: wanneer de activa van de schuldenaar worden verarmd of wanneer zijn passiva toenemen. Hierdoor gaat de schuldenaar zijn eigen vermogen verminderen; (2) doorbraak rangorde: de verhaalsmogelijkheid daalt doordat de onderlinge rangorde van de schuldeisers is gewijzigd. Er kan bijgevolg ook sprake zijn van een aantasting van de verhaalsmogelijkheid zonder dat er effectief een verarming plaatsvindt; (3) feitelijke benadeling: een feitelijke vermindering van de verhaalsmogelijkheid kan ook pauliaans zijn. Bijvoorbeeld door een goed te vervangen door een gelijkwaardig goed terwijl dit nieuwe goed minder zekerheid biedt voor de schuldeisers. Bij de derde hypothese is een negatief vermogen op het moment dat er verhaald wordt in tegenstelling tot de eerste twee hypothesen niet noodzakelijk.¹⁵⁶

¹⁵² Cass. 20 maart 2008, *NJW* 2009, 28-31, noot S. DE RAEDT; Cass. 5 januari 2006, *RW* 2007-2008, 1596-1502, noot M. STORME; R. JANSEN, V. SAGAERT, "Overzicht van rechtspraak zakelijke zekerheden 2004-2010", *TPR* 2012, 1245-1246; A. LENAERTS, "Over de pauliaanse vordering: draagwijdte van de anterioriteitsvoorwaarde en rechtsgevolgen", *TBBR* 2009, 494-507; A. LENAERTS, *Fraus omnia corrumpit in het privaatrecht. Autonome rechtsfiguur of miskend correctiemechanisme?*, Brugge, Die Keure, 2013, 102-105; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht boek 1*, Brugge, Die Keure, 2005, 233-235.

¹⁵³ Brussel 13 december 1860, *Pas.* 1962, 8.

¹⁵⁴ Cass. 5 januari 2006, *RW* 2008-09, 361-362; Gent 15 september 2008, *TBBR* 2009, 529-533, noot A. LENAERTS.

¹⁵⁵ R. DEKKERS, A. VERBEKE, N. CARETTE, K. VANHOVE, *Handboek Burgerlijk Recht Deel III*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 259-261; A. LENAERTS, *Fraus omnia corrumpit in het privaatrecht. Autonome rechtsfiguur of miskend correctiemechanisme?*, Brugge, Die Keure, 2013, 103; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht boek 1*, Brugge, Die Keure, 2005, 234.

¹⁵⁶ J. VANANROYE; L. MARIËN, "Fraus en schuldeisersbenadeling in het ondernemingsrecht", in *Fraus omnia corrumpit: mogelijkheden en moeilijkheden in het privaatrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 118-119.

140. Wanneer een onvermogen schuldenaar beslist over te gaan tot betaling van één van zijn schuldeisers, mogen de overige schuldeisers deze betaling in principe niet bestrijden daar de betaling wordt beschouwd als een verplichting. Er is dan ook geen sprake van een verstoring van de gelijkheid van de schuldeisers. Art. 8 Hyp.W. voorziet in een gelijklopend recht voor alle schuldeisers om de goederen uit het vermogen van de schuldenaar aan te slaan ter vergoeding van de schulden. Dit artikel garandeert geen gelijk succes tussen deze schuldeisers, waardoor het eerder een competitie is tussen de verschillende schuldeisers. In sommige situaties kan een betaling echter wel als bedrieglijk worden bestempeld en kan er dus wel een *actio pauliana* worden ingesteld, bijvoorbeeld wanneer een niet-opeisbare schuld eerder wordt betaald dan een opeisbare schuld, wanneer er met verdachte haast wordt gehandeld, wanneer een schuld heimelijk wordt betaald, ...

141. Zolang er geen faillissement of grote samenloop is vastgesteld, mag de schuldenaar nog nieuwe verbintenissen aangaan (ook ten koste van de bestaande schuldeisers). Het is de taak van de schuldeisers zelf om op tijd de sommen terug te winnen. Wanneer de schuldenaar echter overgaat tot het aangaan van nieuwe verbintenissen die een afname van zijn betaalkracht tot gevolg hebben, wordt er wel gesproken van een bedrieglijk opzet en mag er dus wel een pauliaanse vordering worden ingesteld door de andere schuldeisers.¹⁵⁷

142. De schuldeiser, dient om een *actio pauliana* in te kunnen stellen, te bewijzen dat hij door de verarming van de schuldenaar schade heeft geleden aangezien hij geen volledige betaling bekommt. Het is voldoende dat er een bewijs van klaarblijkelijk onvermogen wordt voorgelegd. Het feit dat er schade is geleden door de schuldenaar brengt twee gevolgen met zich mee, namelijk dat (1) de gedaagde derde mag vragen dat eerst de schuldenaar zelf wordt aangesproken, zolang er niet bewezen is dat de schuldenaar effectief onvermogen is, mag de schuldeiser niet de betrokken derden aanspreken en (2) de pauliaanse vordering stopgezet wordt wanneer de derde zelf de schuldeiser betaalt (art. 1236 BW).¹⁵⁸

4.3.2.2 Anterioriteitsvereiste

143. Als tweede voorwaarde geldt er een anterioriteitsvereiste, wat inhoudt dat de oorzaak van de vordering moet dateren van voor de bedrieglijke handeling. Het is de bedoeling dat de pauliaanse vordering een bescherming biedt aan de schuldeisers voor een vermindering van het vermogen van de schuldenaar. Hiervoor dient er dus een vermindering te hebben plaatsgevonden ten aanzien van de vorige toestand en schade ten aanzien van de vorige schuldeisers. Zij die pas schuldeiser worden nadat de vermindering heeft plaatsgevonden, hebben onmiddellijk te maken met dat verminderd vermogen, aangezien zij geen vermindering hebben meegemaakt. Vorige schuldeisers zijn die schuldeisers wiens recht vaststond en opeisbaar was voor de daad van verarming dewelke werd verricht met bedrieglijk opzet. Deze anterioriteitsvoorwaarde wordt ruim geïnterpreteerd: het is niet vereist dat de schuldvordering effen of opeisbaar is op het moment dat

¹⁵⁷ R. DEKKERS, A. VERBEKE, N. CARETTE, K. VANHOVE, *Handboek Burgerlijk Recht Deel III*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 261-262.

¹⁵⁸ R. DEKKERS, A. VERBEKE, N. CARETTE, K. VANHOVE, *Handboek Burgerlijk Recht Deel III*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 262.

de aangevochten rechtshandeling wordt ingesteld.¹⁵⁹ Het is toereikend dat de schuldvordering op dat ogenblik bestaat. Enkel de oorzaak van de schuldvordering dient te dateren van voor de bedrieglijke handeling. De schuldvordering dient op het ogenblik dat de pauliaanse vordering wordt ingesteld logischerwijze wel opeisbaar te zijn. Het Hof van Cassatie heeft dit principe bevestigd in zijn arrest van 20 maart 2008¹⁶⁰: “*het is voldoende dat de grondslag van de schuldvordering bestaat op het ogenblik van de aangevochten handeling, zonder dat is vereist dat die schuldvordering op dat ogenblik opeisbaar is, vaststaand is of door de rechter erkend*”.

Er bestaat eveneens een uitzondering op de anterioriteitsvoorwaarde. Zo dient er niet te worden voldaan aan deze voorwaarde wanneer de schuldeiser kan aantonen dat de schuldenaar de bedrieglijke handeling heeft gesteld met als enig doel om zich te onttrekken aan het verhaal van de toekomstige schuldeisers en hen te benadelen. Hier bestaat opnieuw de link met het *Fraus*-beginsel, wat reeds als rechtsgrond van de *actio pauliana* werd bestempeld.¹⁶¹

4.3.2.3 Bedrog

144. Als laatste voorwaarde dient er sprake te zijn van bedrog. Het bedrog wat vereist wordt in art. 1167 BW slaat op het zich bewust zijn dat men met het stellen van de handeling zijn betalingsvermogen vermindert. Vandaar dat het bedrog ook wel als subjectieve voorwaarde voor de pauliaanse vordering wordt bestempeld. Doordat de schuldenaar zijn vermogen bedrieglijk verkleint of zijn insolventie vergroot ontstaat er een tweespoor. De schuldenaar wil immers enerzijds zelf een onrechtmatig voordeel bekomen en anderzijds schadelijke rechtsgevolgen ten aanzien van zijn schuldeiser teweeg brengen. Er bestaat in hoofdte van de schuldenaar een oogmerk om te schaden en de wil om schadelijke rechtsgevolgen teweeg te brengen ten aanzien van zijn schuldeiser. Bedrog kent hier een ruime betekenis: het volstaat dat de schuldenaar ondanks het feit dat hij zijn staat van onvermogen kende of behoorde te kennen, daden van verarming stelt. Het is bijgevolg voldoende te bewijzen dat de schuldenaar wist of behoorde te weten dat (1) hij zichzelf verarmde, (2) zijn insolventie vergrootte of (3) de verhaalsmogelijkheden van de schuldeisers schond.¹⁶²

4.3.3 Derde verkrijger

145. Als de schuldenaar handelt in het voordeel van een derde verkrijger (rechtshandelingen ten bezwarende titel), dan mag de schuldeiser deze derde verkrijger rechtstreeks aanspreken aangezien zijn schulden toch niet langer deels of volledig kunnen worden voldaan door de schuldenaar zelf. Wel is er een belangrijke uitzondering op dit principe: wanneer de derde

¹⁵⁹ Brussel 2 december 2002, *RABG* 2003, 672-676, noot G. JOCQUÉ; H. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge*, Brussel, Bruylant, 1967, nr. 226.

¹⁶⁰ Cass. 20 maart 2008, *NJW* 2009, 28-31, noot S. DE RAEDT.

¹⁶¹ Brussel 2 december 2002, *RABG* 2003, 672-676, noot G. JOCQUÉ; Rb. Luik 10 september 2000, *TBH* 2000, 380-385, noot I. SAMOY; R. DEKKERS, A. VERBEKE, N. CARETTE, K. VANHOVE, *Handboek Burgerlijk Recht Deel III*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 262-263; R. KRUIHOF, H. BOCKEN, F. DE LY, B. DE TEMMERMAN, “Overzicht van rechtspraak verbintenissen 1981-1992”, *TPR* 1994, 688-689; A. LENAERTS, *Fraus omnia corrumpit in het privaatrecht. Autonome rechtsfiguur of miskend correctiemechanisme?*, Brugge, Die Keure, 2013, 103-109; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht boek 1*, Brugge, Die Keure, 2005, 233-234.

¹⁶² R. DEKKERS, A. VERBEKE, N. CARETTE, K. VANHOVE, *Handboek Burgerlijk Recht Deel III*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 263-264; A. LENAERTS, *Fraus omnia corrumpit in het privaatrecht. Autonome rechtsfiguur of miskend correctiemechanisme?*, Brugge, Die Keure, 2013, 101-105; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht boek 1*, Brugge, Die Keure, 2005, 235.

verkrijger niet op de hoogte was van het feit dat de schuldenaar zijn geld vervreemde ten nadele van de andere schuldeisers en deze dus te goeder trouw heeft gehandeld, dan kan hij niet worden aangesproken. De rechtspositie van de derde wordt hier beschermd. De *actio pauliana* heeft enkel kans op slagen in zoverre de derde medeplichtig is. Deze medeplichtigheid heeft tot verschillende theorieën in de rechtspraak en de rechtsleer geleid. De eerste theorie vereist een verdoken samenwerking tussen derde en schuldenaar.¹⁶³ De tweede theorie, welke een meerderheidsopvatting betreft, vindt het voldoende dat er kennis is in hoofde van de derde over de rechtshandeling gesteld door de schuldenaar.¹⁶⁴ Ten slotte is er de derde theorie welke aanvaardt dat het behoren te weten gelijkgesteld moet worden met het effectief weten.¹⁶⁵ De wet vraagt niet dat er sprake is van een persoonlijk voordeel van die derde verkrijger; hij moet enkel de beweegredenen van de schuldenaar hebben gekend en hem bewust hebben geholpen.¹⁶⁶

4.3.4 Gevolgen

146. Het doel van het instellen van de pauliaanse vordering is uiteraard om vergoeding van de schade die de bedrieglijke verarming van de schuldenaar teweeg heeft gebracht te verkrijgen.¹⁶⁷

147. Een succesvolle uitoefening van de pauliaanse vordering heeft tot gevolg dat voor de schuldeiser de vervreemde goederen zich nog steeds in het vermogen van de schuldenaar bevinden (waar ze hadden moeten blijven) en waar hij ze dus mag aanslaan. De pauliaanse vordering brengt immers de niet-tegenwerpelijkheid van de bedrieglijke rechtshandeling met zich mee doch is dit een rechtsgevolg met beperkte draagwijdte. De benadeelde schuldeiser dient rekening te houden met die bedrieglijke handeling. De schuldeiser kan het goed uitwinnen alsof het goed zich bevindt in het vermogen van de schuldenaar. Anders gezegd, alsof het goed nooit het vermogen van de schuldenaar heeft verlaten. Er dient evenwel te worden opgemerkt dat de schuldeiser niet in de mogelijkheid is om het goed uit te winnen bij de schuldenaar zelf. Hij zal dit, indien het goed nog aanwezig is, moeten uitwinnen onder de derde beslagene. Deze niet-tegenstelbaarheid heeft echter een relatieve werking, wat impliceert dat deze enkel geldt binnen de verhouding schuldeiser en schuldenaar. De vorderende schuldeiser treedt op in zijn eigenbelang, hij vertegenwoordigt uitsluitend zichzelf en de veroordeling kan dus enkel ten opzichte van hem een voordeel uitmaken. De rechtshandeling blijft wel degelijk bestaan ten aanzien van de andere schuldeisers die de rechtshandeling niet hebben aangevochten.¹⁶⁸

¹⁶³ Bergen 2 oktober 1985, *RNB* 1986, 189, noot J. SACE.

¹⁶⁴ Antwerpen 16 december 1987, *T.Not.* 1988, 366-372.

¹⁶⁵ Gent 20 juni 1989, *RW* 1991-1992, 504-507.

¹⁶⁶ Cass. 9 januari 1890, *Pas.* 1890, 59; R. DEKKERS, A. VERBEKE, N. CARETTE, K. VANHOVE, *Handboek Burgerlijk Recht Deel III*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 264; R. KRUIHOF, H. BOCKEN, F. DE LY, B. DE TEMMERMAN, "Overzicht van rechtspraak verbintenissen 1981-1992", *TPR* 1994, 691-692; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht boek 1*, Brugge, Die Keure, 2005, 235.

¹⁶⁷ R. DEKKERS, A. VERBEKE, N. CARETTE, K. VANHOVE, *Handboek Burgerlijk Recht Deel III*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 265.

¹⁶⁸ R. DEKKERS, A. VERBEKE, N. CARETTE, K. VANHOVE, *Handboek Burgerlijk Recht Deel III*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 265-266; R. JANSEN, V. SAGAERT, "Overzicht van rechtspraak zakelijke zekerheden 2004-2010", *TPR* 2012, 1246; A. LENAERTS, *Fraus omnia corrumpit in het privaatrecht. Autonome rechtsfiguur of miskend correctiemechanisme?*, Brugge, Die Keure, 2013, 112-113; V. SAGAERT, "De gevolgen van de actio pauliana en haar band met de ongerechtvaardigde verrijking", *TBBR* 2001, 570; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht boek 1*, Brugge, Die Keure, 2005, 232-233.

148. Er dient een onderscheid te worden gemaakt tussen de gevolgen die de *actio pauliana* met zich meebrengt enerzijds in de relatie tussen de schuldeiser en de schuldenaar en anderzijds in de relatie tussen schuldeiser en de derde-medecontractant. In de relatie tussen de schuldeiser en de schuldenaar kan de niet-tegenwerpelijkheid volgens A. LENAERTS niet leiden tot een herstel *in natura*.¹⁶⁹ Volgens deze auteur is er eerder sprake van een sanctie om het pauliaans bedrog te bestraffen. Het doel was om alle rechtsgevolgen, welke door deze bedrieglijke handeling werden gecreëerd, uit te schakelen ten aanzien van de schuldeiser die succesvol de pauliaanse vordering had ingesteld. Door de *actio pauliana* wordt het principe van de tegenwerpelijkheid de van overeenkomst aan derden uitgeschakeld. De bedrieglijke handeling kan hierdoor niet aan zijn schuldeiser worden tegengeworpen. Omdat de schuldenaar bedrieglijk handelde (*Fraus*-beginsel), mag de schuldeiser zich gedragen alsof het goed nooit uit het vermogen van de schuldenaar is verdwenen. Deze zienswijze wordt echter niet gevolgd door S. STIJNS. Zij beschouwt de niet-tegenstelbaarheid van de bestreden rechtshandeling wel als een herstel *in natura* van de schade geleden door de benadeelde schuldeiser aangezien de pauliaanse vordering een bijzondere toepassing van de buitencontractuele aansprakelijkheid zou zijn.¹⁷⁰ De fout is dan het veroorzaken of doen toenemen van de insolventie ook al wist de schuldenaar of behoorde hij te weten dat hij daardoor zijn schuldeisers zou benadelen.¹⁷¹

149. In de relatie tussen schuldeiser en derde-medecontractant kan het feit, dat de bedrogen schuldeiser mag handelen alsof het voorwerp nooit uit het vermogen van de schuldenaar verdwenen is, echter wel beschouwd worden als een herstel *in natura*. Hier dient een verder onderscheid gemaakt te worden tussen de situatie waar de derde bewust deelnam aan de bedrieglijke handeling en er dus sprake is van een onrechtmatige daad in de zin van art. 1382 BW en de rechtshandelingen om niet waar het gedrag van de derde te goeder trouw geen onrechtmatige daad uitmaakt. Het herstel *in natura* is evenwel niet altijd mogelijk. Dit is het geval wanneer de derde-medecontractant het goed zelf reeds heeft overgedragen aan een derde. In die situatie zal de schuldeiser een herstel bij equivalent moeten vorderen van de derde-medecontractant in de vorm van een schadevergoeding in geld op grond van de buitencontractuele aansprakelijkheid. Het Hof van Cassatie¹⁷² bevestigde dit: "*dat de pauliaanse vordering strekt tot vergoeding van de schade die de bedrieglijke verarming van de schuldenaar aan de schuldeiser berokkent; dat de vergoeding van deze schade, ter zake van een verkoop van een goed door de schuldenaar aan een derde, in beginsel hierin bestaat dat die verkoop aan de agerende schuldeiser niet tegenwerpelijk is in dier voege dat hij tot executie op het verkochte goed kan overgaan; dat indien deze vorm van herstel niet mogelijk is, de schuldeiser aanspraak kan maken op vergoeding door de derde-medeplichtige van de geleden schade.*". De pauliaanse vordering heeft enkel tot doel om de positie van de schuldeiser te bewaren, dus alsof de bedrieglijke rechtshandeling nooit plaats

¹⁶⁹ A. LENAERTS, *Fraus omnia corrumpit in het privaatrecht. Autonome rechtsfiguur of miskend correctiemechanisme?*, Brugge, Die Keure, 2013, 113-114.

¹⁷⁰ S. STIJNS, *Verbintenissenrecht boek 1*, Brugge, Die Keure, 2005, 232-233.

¹⁷¹ A. LENAERTS, *Fraus omnia corrumpit in het privaatrecht. Autonome rechtsfiguur of miskend correctiemechanisme?*, Brugge, Die Keure, 2013, 114-117; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht boek 1*, Brugge, Die Keure, 2005, 232-233.

¹⁷² Cass. 15 mei 1992, RW 1992-1993, 330-332, noot E. DIRIX; Cass. 25 oktober 2001, RW 2002-2003, 940-941; Cass. 9 februari 2006, RW 2007-2008, 1496-1502, noot M. STORME.

heeft gevonden. Het is zeker niet de bedoeling dat de schuldeiser door het instellen van een pauliaanse vordering zichzelf zou kunnen verrijken.¹⁷³

¹⁷³ Cass. 15 mei 1992, *RW* 1992-1993, 330-332, noot E. DIRIX; Cass. 25 oktober 2001, *RW* 2002-2003, 940-941; Cass. 9 februari 2006, *RW* 2007-2008, 1496-1502, noot M. STORME; A. LENAERTS, *Fraus omnia corrumpit in het privaatrecht. Autonome rechtsfiguur of miskend correctiemechanisme?*, Brugge, Die Keure, 2013, 114-117; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht boek 1*, Brugge, Die Keure, 2005, 232-233.

5 Vergelijking van de actiemechanismen

150. Alvorens over te gaan tot een evaluatie van de hierboven besproken actiemechanismen, verdient het aanbeveling om deze met elkaar te vergelijken. Allereerst zullen de instellingsvoorwaarden kort besproken en vergeleken worden, waarna er een afweging zal worden gemaakt tussen de verschillende rechtsgevolgen die deze actiemechanismen teweeg brengen.

5.1 Instellingsvoorwaarden

151. Uit de instellingsvoorwaarden kan er worden afgeleid of de vennootschapsschuldeiser wel effectief over de mogelijkheid beschikt om dat actiemechanisme te hanteren. Hierdoor kan er onmiddellijk een opsomming van de beschikbare actiemechanismen voor de vennootschapsschuldeisers worden gemaakt.

5.1.1 Vennootschapsrechtelijk

5.1.1.1 **Nietigheids- en opschortingsvordering**

152. Zowel een bestuurder, een aandeelhouder als een belanghebbende derde kan de vernietiging of opschorting van een besluit gewezen door een bestuursorgaan vorderen (art. 178-179 W.Venn.). Wanneer de instellingsvoorwaarden van de nietigheids- en opschortingsvordering van een besluit genomen door een bestuursorgaan of door de algemene vergadering onder de loep worden genomen, wordt er eerst en vooral de aanwezigheid van een persoonlijk (nastreven van winst), reeds verkregen en dadelijk belang in hoofde van de eiser, vereist. Er zal dus moeten worden nagegaan of de vennootschapsschuldeiser over zo een belang beschikt. Of er al dan niet sprake is van een belang zal worden beoordeeld rekening houdend met de aard van de geschonden

rechtsregel en met het feit of het voordeel dat men tracht te behalen met de vernietiging van het besluit wel opweegt tegenover de onregelmatigheid. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de vernietiging van de besluiten van de algemene vergadering en de vernietiging van de besluiten van de bestuursorganen. De aandeelhouders die zetelen in de algemene vergadering zullen eerder hun persoonlijk belang nastreven, terwijl op de bestuursorganen de verplichting rust steeds het algemeen belang van de vennootschap na te streven. De vennootschapsschuldeiser kan van beide besluiten de vernietiging vorderen mits er voldaan is aan het vereiste belang en natuurlijk mits het schenden van de nietigheidsgronden opgesomd in art. 64 W.Venn. (zie *supra*). Er dient wel op te worden gewezen dat het louter aanwezig zijn van een vormelijk gebrek, nooit kan volstaan als belang voor een derde. Dit om een te verregaande inmenging van derden in het vennootschapsgebeuren te vermijden.¹⁷⁴

153. De opschortingsvordering vereist nog twee bijkomende instellingsvoorwaarden namelijk de hoogdringendheid en gewichtige redenen (art. 178 W.Venn.). Deze gewichtige redenen slaan op ernstige middelen die, rekening houdend met de omstandigheden van de zaak, ontvankelijk en gegrond zijn en de vernietiging dus kunnen staven.¹⁷⁵

5.1.1.2 Bestuurdersaansprakelijkheid

154. Bij de bestuurdersaansprakelijkheid dient er vooreerst een onderscheid te worden gemaakt tussen de interne bestuurdersaansprakelijkheid (die situatie waar de vennootschap de bestuurders aansprakelijk stelt voor fouten begaan door hen tijdens de uitoefening van hun mandaat) en de externe aansprakelijkheid (die situatie waar derden die ten gevolge een bestuursfout schade ondervinden de vennootschap aansprakelijk stellen). In deze masterscriptie wordt er een onderzoek gevoerd naar de mogelijke actiemechanismen voor de vennootschapsschuldeisers. Aangezien vennootschapsschuldeisers, als derde ten aanzien van de vennootschap, enkel gebruik kunnen maken van de externe bestuurdersaansprakelijkheid, zal er verder enkel op deze aansprakelijkheidsgrond worden ingegaan.¹⁷⁶

155. Normalerwijze is vennootschap zelf als enige in de mogelijkheid om een aansprakelijkheidsvordering wegens gewone bestuursfout tegen de bestuurders in te stellen. (art. 527 W.Venn.). Uitzonderlijk kan deze gewone bestuursfout eveneens een externe aansprakelijkheid teweeg brengen, doch enkel indien (1) de bestuursfout een schending is van een aan iedereen opgelegde zorgvuldigheidnorm of (2) een schending inhoudt van een specifieke wettelijke of reglementaire verplichting die op de bestuurder rust. Als aan deze voorwaarden is voldaan, kan een vennootschapsschuldeiser dus een aansprakelijkheidsvordering wegens gewone bestuursfout instellen tegen de vennootschap.¹⁷⁷

¹⁷⁴ K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer 2011, 596-609.

¹⁷⁵ H. BRAECKMANS, "Conflicten in vennootschappen en het wetboek van vennootschappen: de vlag dekt niet de lading", *TPR* 2010, 1669-1672; B. TILLEMANS, *Commentaar bij art. 178 W.Venn.*, Mechelen, Kluwer, 2009, 1-3.

¹⁷⁶ K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer 2011, 612-614.

¹⁷⁷ Rb. Antwerpen 21 juni 2005, *RW* 2006-2007, 1286-1287; H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 334-339; K. GEENS, M. WYCKAERT, C. CLOTTENS, F. PARREIN, S. DE DIER, S. COOLS, "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1999-2010", *TPR* 2012, 309.

156. De aansprakelijkheid wegens schending van het Wetboek van Vennootschappen of de statuten kan daarentegen wel steeds worden ingesteld door de vennootschapsschuldeisers. Er rust een resultaatsverbintenis op de bestuurders tot het naleven van de bepalingen uit het Wetboek van Vennootschappen en de statuten (art. 528 W.Venn.). Het is aan de eiser, dus de vennootschapsschuldeiser, om het oorzakelijk verband tussen de geleden schade en de overtreden van de wetgeving of de statuten aan te tonen. Er is pas sprake van een oorzakelijk verband wanneer de schade nooit op deze manier had kunnen ontstaan, indien de bestuurder de fout, namelijk de inbreuk op het Wetboek van Vennootschappen of de statuten, niet had begaan. Er mag echter niet uit het oog verloren worden dat de mogelijkheid bestaat dat de bestuurder aan zijn aansprakelijkheid kan ontkomen mits vervulling van de voorwaarden uiteengezet in art. 528, lid 3 W.Venn. (zie *supra*).¹⁷⁸

157. De vennootschapsschuldeiser kan de bestuurders daarenboven ook aansprakelijk stellen wegens onrechtmatige daad (hoewel dit onder het burgerlijk recht valt, wordt er toch geopteerd dit binnen de categorie bestuurdersaansprakelijkheid te behandelen) (art. 1382-1383 BW). Er dient hier een onderscheid te worden gemaakt tussen twee categorieën van vennootschapsschuldeisers. Er zijn enerzijds de buitencontractuele vennootschapsschuldeisers welke geen band hebben met de vennootschap of de bestuurders in kwestie. Zij dienen gewoon fout (als criterium de zorgvuldigheidsnorm), schade en oorzakelijk verband aan te tonen. Anderzijds zijn er de contractuele vennootschapsschuldeisers welke een contract hebben met de vennootschap, maar niet met de bestuurders in kwestie. In deze situatie moeten de regels van de quasi-immuniteit in acht worden genomen. Het principe van de quasi-immuniteit houdt in dat de vennootschapsschuldeiser normalerwijze de bestuurders van de vennootschap niet rechtstreeks kan aanspreken. Wil de vennootschapsschuldeiser deze bestuurders toch buitencontractueel aansprakelijk stellen dan moet de ten laste gelegde fout een inbreuk vormen op de algemene zorgvuldigheidsplicht en moet de gevorderde schade anders zijn dan deze die voortvloeit uit de contractuele wanprestatie. Wanneer deze fout ook een misdrijf is, geldt er een weerlegbaar vermoeden dat de schade ook buitencontractueel is. De mate van de bewijslast van de vennootschapsschuldeiser zal dus afhangen van zijn hoedanigheid en de band tussen hem en de vennootschap.¹⁷⁹

158. De aansprakelijkheid wegens kennelijk grove fout kan zich enkel voordoen wanneer de vennootschap zich in failliete toestand bevindt en kan enkel worden ingesteld door de curator (art. 530 W.Venn.). Dit actiemechanisme staat bijgevolg niet open voor de vennootschapsschuldeisers.¹⁸⁰

159. De vennootschapsschuldeiser kan wel de bestuurder aansprakelijk stellen bij onrechtmatige voordelen ten nadele van de vennootschap (art. 529 W.Venn.) wanneer de bestuurder effectief een

¹⁷⁸ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 339-342.

¹⁷⁹ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 345-347.

¹⁸⁰ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 348-349.

persoonlijk financieel voordeel heeft genoten, dit voordeel onrechtmatig en ten nadele van de vennootschap is.¹⁸¹

5.1.1.3 Ontbindingsvordering

160. De vennootschap kan op drie wijzen worden ontbonden (art. 645 W.Venn.), namelijk van rechtswege, om wettige redenen en vrijwillig. De vrijwillige ontbinding en de ontbinding van rechtswege kunnen logischerwijze niet worden aangewend door de vennootschapsschuldeiser. Omtrent de mogelijkheid tot het instellen van de ontbindingsvordering door anderen dan vennoten bestaat er discussie in de rechtspraak en de rechtsleer (zie *supra*). In deze masterscriptie wordt de zienswijze van de Rechtbank van Koophandel te Luik, welke oordeelde dat ieder concurrentieel belang volstaat, gevolgd. Hiermee rekening houdende kan de ontbindingsvordering om wettige redenen door elke belanghebbende worden ingesteld wanneer het netto-actief van de vennootschap beneden haar maatschappelijk kapitaal zakt. De vennootschapsschuldeiser is dus in de mogelijkheid om de vordering tot ontbinding om wettige redenen in te stellen wanneer de vennootschap zich in deze situatie bevindt. Opmerkelijk is de vergelijking met de alarmbelprocedure uit art. 633 W.Venn.: wanneer het netto-actief gedaald is tot minder dan de helft van het maatschappelijk kapitaal, moet de algemene vergadering binnen de twee maanden bijeen worden geroepen om te beraadslagen en te besluiten over de ontbinding van de vennootschap. Er kan dus eerder een ontbindingsvordering tegen de NV worden ingesteld, dan dat de alarmbelprocedure ingaat. Wanneer de algemene vergadering niet bijeen geroepen wordt conform de regels uit art. 633, lid 1-4 W.Venn., dan wordt de schade geleden door derden, behoudens tegenbewijs, geacht het gevolg te zijn van het ontbreken van de bijeenroeping. Bijgevolg zouden de vennootschapsschuldeisers ook via deze weg kunnen trachten de geleden schade vergoed te zien.¹⁸²

161. Binnen het vennootschapsrecht kunnen de vennootschapsschuldeisers derhalve actie ondernemen door de vernietiging en opschorting te vorderen van een bestuursbesluit, de bestuurders aansprakelijk te stellen voor het niet naleven van het Wetboek van Vennootschappen (waaronder het niet naleven van de alarmbelprocedure) of de statuten, voor onrechtmatige daad of voor onrechtmatige voordelen ten nadele van de vennootschap (eventueel ook onder bijzondere omstandigheden voor gewone bestuursfout, maar dit wordt niet verder behandeld) en ten slotte de ontbinding van de vennootschap vorderen om wettige redenen.

5.1.2 Burgerrechtelijk

162. Op burgerrechtelijk vlak beschikken de vennootschapsschuldeisers over de zijdelingse vordering en de pauliaanse vordering als mogelijke actiemechanismen.

¹⁸¹ J. LEMMENS, "Bestuurders en hun aansprakelijkheid", *Acc.Bedr.M.* 2002, 12-13.

¹⁸² Kh. Luik, 30 maart 1998, *RPS* 1998, 447, noot W. DERIJCKE; H. BRAECKMANS, "Conflicten in vennootschappen", *RW* 2002-2003, 1091-1092; H. BRAECKMANS, "Conflicten in vennootschappen en het wetboek van vennootschappen: de vlag dekt niet de lading", *TPR* 2010, 1686-1687; K. GEENS, M. DENEFF, F. HELLEMANS, R. TAS, J. VANANROYE, "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1992-1998", *TPR* 2000, 484-485; K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 804; P. SOENS, "De alarmbelprocedure" in *Bestendig handboek vennootschap & aansprakelijkheid*, Kluwer, Mechelen, 2012, 16-17.

5.1.2.1 Zijdelingse vordering

163. Het doel van de zijdelingse vordering (art. 1166 BW) is om op te treden tegen het stilzitten van de schuldenaar. Opdat een vennootschapsschuldeiser een zijdelingse vordering kan instellen moet hij bewijzen dat er effectief een schuldvordering bestaat van hem ten aanzien van de schuldenaar, dat die schuldenaar zijn recht verzuimt en ten slotte dat hij er belang bij heeft de positie van de schuldenaar in te nemen. Wanneer de vennootschapsschuldeiser er in slaagt dit bewijs te leveren, staat de wet hem toe om in naam en voor rekening van de schuldenaar op te treden en datgene te doen wat de schuldenaar heeft nagelaten.¹⁸³

5.1.2.2 Pauliaanse vordering

164. De pauliaanse vordering (art. 1167 BW) leidt ertoe dat de vennootschapsschuldeiser een bedrieglijke handeling gesteld door de schuldenaar niet-tegenwerpelijk kan laten verklaren ten aanzien van hem. Opdat een *actio pauliana* mag worden ingesteld dient er aan volgende voorwaarden te worden voldaan: er moet allereerst een verarming van de schuldenaar plaatsvinden (hij moet er dus belang bij hebben). Om deze eerste voorwaarde hard te kunnen maken zal de vennootschapsschuldeiser moeten bewijzen dat zijn toestand na de rechtshandeling veranderd is ten opzichte van ervoor: de betaalkracht van de schuldenaar moet zijn afgenomen of hij moet zelf in zijn verhaalsmogelijkheid worden bemoeilijkt. Hiernaast geldt er eveneens een anterioriteitsvereiste hetgeen inhoudt dat de oorzaak van de vordering moet dateren van voor de bedrieglijke handeling. Aan deze voorwaarde dient evenwel niet voldaan te zijn wanneer de vennootschapsschuldeiser kan aantonen dat de schuldenaar de bedrieglijke handeling heeft gesteld met louter als doel het zich onttrekken aan het verhaal van de toekomstige schuldeisers en hen benadelen. Ten slotte dient er bedrog aanwezig te zijn in hoofde van de schuldenaar. Er dient bewijsrechtelijk een onderscheid te worden gemaakt tussen de abnormale rechtshandelingen, waar de vennootschapsschuldeiser dient te bewijzen dat de schuldenaar zich bewust was van zijn rechtshandeling en van het nadeel dat hij hierdoor aan zijn schuldeisers zou toebrengen. Hier kan dan ook het vermoeden van het oogmerk om te schaden uit worden afgeleid. Dit vermoeden is echter weerlegbaar door de schuldenaar. Hiertegenover staan de normale rechtshandelingen, deze rechtshandelingen zijn vrij van bedrog, hier zal de vennootschapsschuldeiser dus zelf het oogmerk om te schaden moeten aantonen. Er mag niet verondersteld worden dat de kennis van het benadelen automatisch leidt tot de werkelijke bedoeling om schade toe te brengen. Bij de normale rechtshandelingen kan het oogmerk om te schaden, in tegenstelling tot bij de abnormale rechtshandelingen, dus niet worden afgeleid uit de kennis van de benadeling. De vennootschapsschuldeiser moet dus bewijzen dat de schuldenaar wist of behoorde te weten dat hij

¹⁸³ Antwerpen 19 januari 2011, *RW* 2012-2013, 746-751, noot C. BERCKMANS; Gent 28 februari 2011, *RW* 2012-2013, 746-751, noot C. BERCKMANS; C. BERCKMANS, "Schuldeisers en stilzitten curator, het monopolie doorbroken?", *NJW* 2013, 488-489; R. DEKKERS, A. VERBEKE, N. CARETTE, K. VANHOVE, *Handboek Burgerlijk Recht Deel III*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 254-259; F. Helsen, "Behoud van het vermogen van de debiteur – zijdelingse vordering", *OBO* 2013, 88-89; P. KORTBEEK, "De actio mandati als zijdelingse vordering door een schuldeiser namens een vennootschap in vereffening", *RABG* 2012, 590-595; A. VAN OEVELEN, "Kroniek van het verbintenissenrecht (1993-2004)", *RW* 2004-2005, 1660.

zichzelf verarmde, zijn insolventie vergrootte en de verhaalsmogelijkheden van zijn schuldeisers schond.¹⁸⁴

165. Bij de pauliaanse vordering dient er eveneens rekening te worden gehouden met het al dan niet aanwezig zijn van een derde verkrijger, dit is het geval wanneer er een rechtshandeling ten bezwarende titel voorhanden is. De vennootschapsschuldenaar mag in principe deze derde verkrijger aanspreken (aangezien zijn schulden niet langer kunnen worden voldaan door de schuldenaar), tenzij wanneer de derde verkrijger niet op de hoogte was van de praktijken van de schuldenaar ten nadele van zijn schuldeisers en dus te goeder trouw was, mag de vennootschapsschuldeiser deze derde verkrijger te goeder trouw nooit aanspreken. Wanneer er sprake kan zijn van zo een derde medeplichtigheid heeft tot verschillende theorieën geleid (zie *supra*). Er kan van worden uitgegaan dat de derde verkrijger enkel op de hoogte moest zijn van de beweegredenen van de schuldenaar en hem bewust hiermee moet hebben geholpen.¹⁸⁵

5.2 [Rechtsgevolgen](#)

166. Nu bekend is over welke actiemechanismen de vennootschapsschuldeisers binnen het vennootschapsrecht en het burgerlijk recht effectief beschikken, kunnen de rechtsgevolgen welke deze actiemechanismen met zich meebrengen worden vergeleken. Er wordt onderzocht welke actiemechanismen de meest gunstige positie meebrengen voor de vennootschapsschuldeiser en of de gevolgen van deze mechanismen wel in verhouding staan met de hoofdzakelijke betrekking van de vennootschapsschuldeiser, met name het willen vergoed zien van de door hen geleden schade.

5.2.1 [Vennootschapsrechtelijk](#)

5.2.1.1 [Nietigheids- en opschortingsvordering](#)

167. Wanneer de rechtbank beslist over te gaan tot opschorting van de uitvoering van het besluit of tot vernietiging van een besluit, dan heeft deze beslissing een werking *erga omnes*. Dit wilt zeggen dat deze beslissing uitwerking heeft ten aanzien van allen, dus niet enkel ten aanzien van de gedingvoerende procespartijen. Wanneer de vordering uitgaande van de vennootschapsschuldeiser slaagt, wordt het besluit van het bestuur of de algemene vergadering nietig verklaard (art. 178-179 W.Venn.). Dit houdt in dat het besluit geacht wordt nooit te hebben bestaan (nietigheid *ex tunc*). De opschorting daarentegen schorst de tenuitvoerlegging van het besluit in afwachting van de nietigverklaring.¹⁸⁶

¹⁸⁴ R. DEKKERS, A. VERBEKE, N. CARETTE, K. VANHOVE, *Handboek Burgerlijk Recht Deel III*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 259-264; A. LENAERTS, *Fraus omnia corrumpit in het privaatrecht. Autonome rechtsfiguur of miskend correctiemechanisme?*, Brugge, Die Keure, 2013, 103-109; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht boek 1*, Brugge, Die Keure, 2005, 235.

¹⁸⁵ Cass. 9 januari 1890, *Pas.* 1890, 59; R. DEKKERS, A. VERBEKE, N. CARETTE, K. VANHOVE, *Handboek Burgerlijk Recht Deel III*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 264; R. KRUIHOF, H. BOCKEN, F. DE LY, B. DE TEMMERMAN, "Overzicht van rechtspraak verbintenissen 1981-1992", *TPR* 1994, 691-692; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht boek 1*, Brugge, Die Keure, 2005, 235.

¹⁸⁶ K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit Verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 612-614; J. RONSE, J.M. NELISSEN GRADE, K. VAN HULLE, J. LIEVENS, H. LAGA, "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1978-1985", *TPR* 1986, 894-895.

168. Er kan echter onder specifieke omstandigheden toch van deze regel worden afgeweken: stel dat de nietigverklaring van het besluit zo een enorme impact heeft op de door derden verkregen rechten, dan kan de rechter beslissen om de nietigheid ten aanzien van deze derden zonder gevolg te verklaren (art. 180 W.Venn.). De vennootschapsschuldeiser kan dan een vervangende schadeloosstelling bekomen.¹⁸⁷

5.2.1.2 Bestuurdersaansprakelijkheid

169. De aansprakelijkheid wegens schending van het Wetboek van Vennootschappen of van de statuten van de vennootschap leidt tot de hoofdelijke aansprakelijkheid voor alle schade die uit de fout voortvloeit (art. 528 W.Venn.). Er rust namelijk een resultaatsverbintenis op de bestuurders om het Wetboek van Vennootschappen en de statuten na te leven. Toch bestaat er binnen de rechtsleer een tegenstelling omtrent de draagwijdte van de te vergoeden schade: enerzijds wordt aangenomen dat effectief alle schade vergoed dient te worden, terwijl dit anderzijds als te verregaand wordt beschouwd en enkel de rechtstreekse en voorzienbare schade dient te worden vergoed.¹⁸⁸

170. De aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad (art. 1382-1383 BW) leidt ook tot de verplichting tot vergoeding van alle schade (rechtstreeks of onrechtstreeks) die zijn onrechtmatig handelen of nalaten teweeg heeft gebracht. In vergelijking met de beperkte contractuele schade, is dit erg ruim.¹⁸⁹

171. Wanneer bestuurders een persoonlijk rechtstreeks of zijdelings belang hebben bij het stellen van een vennootschapshandeling of beslissing kan er tegen hen een bijzondere aansprakelijkheidsvordering wegens onrechtmatig financieel voordeel worden ingesteld (art. 529 W.Venn.). Ook hier is er sprake van hoofdelijke aansprakelijkheid en een vergoeding van de schade welke geleden werd ten gevolge van beslissingen of verrichtingen welke een onrechtmatig financieel nadeel hebben bezorgd aan de vennootschap ten voordele van bepaalde bestuurders.¹⁹⁰

5.2.1.3 Ontbindingsvordering

172. De gerechtelijke ontbinding om wettige redenen (art. 645 W.Venn.) kan door de vennootschapsschuldeisers worden ingesteld en leidt tot de ontbinding van de NV. Deze ontbinding van de NV leidt op zijn beurt tot de invereffeningstelling van de vennootschap (art. 190 W.Venn.). De vereffening brengt de verzilvering van de activa van de ontbonden vennootschap, de terugbetaling van de schulden en aanwending van het eventuele vereffeningssaldo voor in de wet

¹⁸⁷ K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer 2011, 613.

¹⁸⁸ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 339-342; K. GEENS, M. DENEFF, F. HELLEMANS, R. TAS, J. VANANROYE, "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1992-1998", *TPR* 2000, 303-304; K. GEENS, J. VANANROYE, "Bestuursaansprakelijkheid in NV en BVBA" in *Vennootschaps- en financieel recht 2001-2002*, Brugge, Die Keure, 2002, 8-9; J. LEMMENS, "Bestuurders en hun aansprakelijkheid", *Acc.Bedr.M.* 2002, 6-7; M. VANDENBOGAERDE, *Aansprakelijkheid van vennootschapsbestuurders*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 82.

¹⁸⁹ H. BRAECKMANS, R. HOUBEN, *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 339-342; J. LEMMENS, "Bestuurders en hun aansprakelijkheid", *Acc.Bedr.M.* 2002, 9-10.

¹⁹⁰ J. LEMMENS, "Bestuurders en hun aansprakelijkheid", *Acc.Bedr.M.* 2002, 9-10.

of statuten omschreven doeleinden met zich mee. Voor de vennootschapsschuldeisers is de aanzuivering van het passief (art. 190, § 1 W.Venn.) het belangrijkste. Het passief bestaat uit de schulden van de NV aan de aandeelhouders en de schulden aan de vennootschapsschuldeisers. Alle schulden moeten evenredig en zonder onderscheid tussen opeisbare of niet-opeisbare schulden worden terugbetaald onverminderd de rechten van de bevoorrechte schuldeisers, hoewel het Hof van Cassatie deze stelling niet volgt (zie *supra*). De vennootschapsschuldeisers zullen door de ontbinding hun debiteur verliezen en het vermogen van de debiteur waarop zij trachten de verschuldigde sommen te verhalen. Art. 183, § 1 W.Venn. voorziet wel in de bescherming dat de vennootschap wordt geacht verder te bestaan totdat de vereffening voltooid is, met andere woorden totdat de schulden betaald zijn. Er bestaat evenwel het risico dat het overig vermogen van de vennootschap wordt opgemaakt aan de bestaande vennoten of aandeelhouders alvorens de vennootschapsschuldeisers terugbetaald worden. Dit risico wordt echter geneutraliseerd door de algemene regel welke bepaalt dat de vereffening pas mag worden afgesloten en het eventuele vereffeningssaldo mag worden verdeeld, wanneer alle schulden van de vennootschappen zijn terugbetaald. Naast het risico op voortijdige verdeling, moeten de vennootschapsschuldeisers eveneens op hun hoede zijn voor de andere schuldeisers welke er alles aan zullen doen om hun schulden eerst terugbetaald te krijgen.¹⁹¹

173. Wanneer meerdere schuldeisers gelijktijdig aanspraak maken op het vermogen van een gemeenschappelijke schuldenaar, bevinden zij zich in samenloop. De positie van de verschillende schuldeisers wordt bij samenloop op onherroepelijke wijze vastgesteld, waarna het beginsel van de *paritas creditorum* in werking treedt (art. 8 Hyp.W.). Dit beginsel houdt de gelijkheid van de schuldeisers in: alle schuldeisers die zich aanbieden, moeten gelijk behandeld worden ongeacht wanneer hun schuldvordering is ontstaan en ongeacht het bedrag van de schuldvordering. Een uitzondering op dit principe wordt gevormd door de bijzondere voorrechten en de hypotheken die bepaalde bijzondere schuldvorderingen met zich mee brengen. Deze bijzonder bevoorrechte schuldeisers vallen echter buiten de regels van de samenloop, welke dus enkel van toepassing zijn op de chirografaire schuldeisers. Er dient een onderscheid te worden gemaakt tussen algemene voorrechten, bijzondere voorrechten en chirografaire schuldeisers. De vennootschapsschuldeisers die beschikken over een algemeen voorrecht, beschikken over een voorrang bij uitbetaling, dit is echter geen voorrecht in de strikte zin van het woord. Zij zullen de vereffening moeten afwachten en zijn dus wel degelijk onderworpen aan de regels van samenloop en het gelijkheidsbeginsel.¹⁹² Er is sprake van een bijzonder voorrecht wanneer er aan de schuldvordering een bepaald goed tot zekerheid is verbonden. Zij worden bij voorrang uitbetaald met de opbrengst van het goed waarop hun voorrecht gold en hebben zelfs in specifieke omstandigheden de mogelijkheid om zich aan de collectieve vereffening te onttrekken. Zij zijn dus niet onderhevig aan de regels van samenloop. De chirografaire schuldeisers zijn de restcategorie en zij zijn dus wel degelijk onderworpen aan de samenloop en het gelijkheidsbeginsel. De aard van de schuldvordering van de vennootschapsschuldeiser is hier dus van groot belang. Deze aard bepaalt namelijk of de

¹⁹¹ K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 485-486; J. LAMBRECHTS, *De vereffening van de BVBA en de NV*, Mechelen, Kluwer, 2012, 133-139; J. PEETERS, H. BRAECKMANS, *Art. 190 W.Venn.*, Mechelen, Kluwer, 2008, 2-4.

¹⁹² Cass. 19 januari 1984, *TBH* 1984, 614-616; Cass. 7 april 1986, *TBBR* 1990, 325-329, noot M. GREGOIRE.

vennootschapsschuldeiser al dan niet onderhevig is aan de samenloop en, wanneer zij toch onderhevig is aan de samenloop, de positie binnen de rangorde. Dit bepaalt op zijn beurt de kans op volledige uitbetaling.¹⁹³

5.2.2 *Burgerrechtelijk*

5.2.2.1 *Zijdelingse vordering*

174. De opbrengst van de zijdelingse vordering (art. 1166 BW) komt in het vermogen van de vennootschap terecht. In de hypothese dat de vennootschapsschuldeiser de enige schuldeiser zou zijn, zou dit niet problematisch zijn. Dit komt echter nooit voor in een vennootschap. Er zullen meerdere vennootschapsschuldeisers zijn en het vermogen van de vennootschap zal worden aangewend om alle passiva aan te zuiveren. De vennootschapsschuldeiser die succesvol een zijdelingse vordering heeft ingesteld, zal geen voorrang krijgen op de andere schuldeisers maar zal gewoon volgens de regels van samenloop worden behandeld (zie *supra*).¹⁹⁴

5.2.2.2 *Pauliaanse vordering*

175. De pauliaanse vordering (art. 1167 BW) brengt de niet-tegenstelbaarheid van de bedrieglijke rechtshandeling ten opzichte van de vennootschapsschuldeiser met zich mee. Het betrokken goed zal ten aanzien van de vennootschapsschuldeiser die succesvol een pauliaanse vordering heeft ingesteld, terugkeren naar het vermogen van de schuldenaar en de vennootschapsschuldeiser mag ageren alsof de aangevochten rechtshandeling nooit heeft plaatsgevonden. Belangrijk is dat de handeling niet nietig verklaard wordt. De rechtshandeling blijft wel bestaan ten aanzien van de andere schuldeisers en de overige contracterende partijen van de vennootschap. Dit rechtsgevolg heeft dus maar een relatieve werking aangezien het enkel geldt in de verhouding tussen de vennootschapsschuldeiser en schuldenaar. Wanneer het goed reeds verdwenen is uit het vermogen van de derde dan is er geen herstel *in natura* mogelijk. De vennootschapsschuldeiser kan dan enkel nog een vordering tot schadevergoeding bij wijze van equivalent instellen ten aanzien van de derde waarmee werd.¹⁹⁵

¹⁹³ K. GEENS, M. WYCKAERT, *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 485-486; J. LAMBRECHTS, *De vereffening van de BVBA en de NV*, Mechelen, Kluwer, 2012, 133-139; J. PEETERS, H. BRAECKMANS, *Art. 190 W.Venn.*, Mechelen, Kluwer, 2008, 2-4.

¹⁹⁴ F. HELSEN, "Behoud van het vermogen van de debiteur – zijdelingse vordering", *OBO* 2013, 97-99.

¹⁹⁵ R. DEKKERS, A. VERBEKE, N. CARETTE, K. VANHOVE, *Handboek Burgerlijk Recht Deel III*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 265-266; R. JANSEN, V. SAGAERT, "Overzicht van rechtspraak zakelijke zekerheden 2004-2010", *TPR* 2012, 1246; A. LENAERTS, *Fraus omnia corrumpit in het privaatrecht. Autonome rechtsfiguur of miskend correctiemechanisme?*, Brugge, Die Keure, 2013, 112-113; V. SAGAERT, "De gevolgen van de actio pauliana en haar band met de ongerechtvaardigde verrijking", *TBBR* 2001, 570; S. STIJNS, *Verbintenissenrecht boek 1*, Brugge, Die Keure, 2005, 232-233.

6 Evaluatie

176. De centrale vraag die in deze scriptie wordt gesteld, is of de vennootschapsschuldeiser wel degelijk extra bescherming behoeft ten opzichte van de schuldeiser zijnde een natuurlijk persoon. Om hier een correct antwoord op te kunnen formuleren worden de verschillende mechanismen ten opzichte van elkaar afgewogen en geëvalueerd. Voor de vennootschapsschuldeiser is het van cruciaal belang om zijn schulden door de vennootschap vergoed te zien.

177. De nietigheidsvordering leidt tot de nietigverklaring van het besluit, terwijl de pauliaanse vordering enkel de niet-tegenwerpelijkheid van de bedrieglijke rechtshandeling met zich meebrengt. De nietigverklaring geldt *erga omnes*, dit wil zeggen ten aanzien van allen. De niet-tegenwerpelijkheid geldt daarentegen enkel in de verhouding tussen de vennootschapsschuldeiser welke succesvol een pauliaanse vordering heeft ingesteld en de vennootschap, zijn de schuldenaar. Ten aanzien van de andere vennootschapsschuldeisers blijft deze rechtshandeling gewoon voortbestaan. De vraag rijst of er wel degelijk nood is aan een nietigverklaring van het besluit? Het doel van de schuldeiser is om alsnog de verschuldigde sommen te bekomen of zijn benadeling vergoed te zien of hij nu in de hoedanigheid van vennootschapsschuldeiser of van natuurlijk persoon optreedt. Het lijkt in dit opzicht niet nodig om zulke verre gaande actiemechanismen te hanteren waardoor de handeling geacht wordt nooit te hebben bestaan, terwijl de gewenste doelen eveneens op een minder ingrijpende manier, namelijk via de *actio pauliana*, kunnen worden nagestreefd.

178. Met betrekking tot de instellingsvoorwaarden kan worden gesteld dat beide mechanismen een belang behoeven. Waar de nietigheidsvordering een persoonlijk, reeds verkregen en dadelijk belang vereist, dient er in hoofde van de schuldeiser bij het instellen van de *actio pauliana* een verarming te hebben plaatsgevonden. Er bestaat een gelijklopend belang tussen deze twee mechanismen aangezien de vennootschapsschuldeisers in beide situaties schade hebben geleden, enerzijds door het nemen van een nadelig besluit en anderzijds door het stellen van een bedrieglijke rechtshandeling door de vennootschap. De *actio pauliana* vereist evenwel nog twee bijkomende voorwaarden naast het aanwezig zijn van een belang, namelijk het anterioriteitsvereiste en bedrog in hoofde van de schuldenaar. De bewijslast ligt duidelijk hoger bij het instellen van een pauliaanse vordering, desondanks zijn de gevolgen welke deze vordering teweegbrengt minder ingrijpend, doch voldoende opdat de vennootschapsschuldeiser zijn schade kan vergoed zien.

179. Stel dat een bestuurder een handeling heeft gesteld welke een nadeel heeft berokkend aan de vennootschapsschuldeiser, dan kan hij beslissen de bestuurder aansprakelijk te stellen voor zijn foutieve handeling of een zijdelingse vordering instellen. Wanneer de vennootschapsschuldeiser overgaat tot bestuurdersaansprakelijkheid is dit altijd een externe aansprakelijkheid. Algemeen geldt dat de bestuurders aansprakelijk zijn voor onrechtmatige daden die zij begaan in de uitoefening van hun mandaat ten aanzien van derden, hier geldt dan ook de orgaantheorie (zie *supra*), wat niet wegneemt dat de bestuurders alsnog aansprakelijk kunnen worden gesteld voor

hun foutieve handelingen. De aansprakelijkheid van de rechtspersoon slorpt deze van zijn organen dus niet op.

180. Er wordt geopteerd om de bestuurdersaansprakelijkheid bij overtreding van het Wetboek van Vennootschappen of de statuten te evalueren aangezien de regels met betrekking tot deze aansprakelijkheidsgrond de basis vormen voor de bestuurdersaansprakelijkheid ingesteld door de vennootschapsschuldeiser. De bestuurdersaansprakelijkheid bij overtreding van het Wetboek van Vennootschappen of de statuten leidt altijd tot de hoofdelijke aansprakelijkheid van de bestuurder voor alle schade welke uit het niet-naleven van de bepalingen van het Wetboek van Vennootschappen en de statuten van de vennootschap voortvloeit. De hoofdelijke aansprakelijkheid houdt in dat de vennootschapsschuldeiser de bestuurder afzonderlijk kan aanspreken tot het vergoeden van de schade. De bestuurdersaansprakelijkheid wegens schending van het Wetboek van Vennootschappen of de statuten kan door de vennootschapsschuldeiser worden aangewend. De aansprakelijkheid door de vennootschapsschuldeiser is gebaseerd op art. 1382 BW. De vennootschapsschuldeiser moet immers de fout begaan door de bestuurder, zijn geleden schade en het oorzakelijk verband tussen de fout en de schade bewijzen. Bij een vennootschapsvordering is de aansprakelijkheid daarentegen gebaseerd op een contractuele fout. Er kan enkel sprake zijn van een causaal verband wanneer de schade zich nooit op deze manier had kunnen voordoen, indien de bestuurder het Wetboek van Vennootschappen of de statuten wel had nageleefd. De schade moet dus echt te wijten zijn aan de fout. Het bewijzen van de fout zorgt voor geen problemen aangezien het duidelijk is wanneer de bestuurders een inbreuk plegen op de op hen van toepassing zijnde wetgeving en wanneer zij hun statuten niet naleven. Er rust dan ook op hen een resultaatsverbintenis om deze bepalingen na te leven. Komen zij deze resultaatsverbintenis niet na, dan maakt deze overtreding automatische een fout uit. De schade die de vennootschapsschuldeiser door deze schending lijdt, moeten eveneens worden aangetoond. Er bestaat een vermoeden van aansprakelijkheid bij dergelijke schending. De bestuurder kan zich echter onttrekken aan zijn aansprakelijk wanneer hij kan hard maken dat hij niet deelnam aan de inbreuk en de inbreuk hem geen voordeel heeft bijgebracht, er hem geen schuld verweten kan worden en hij de inbreuk heeft aangeklaagd op de eerst volgende algemene vergadering. Hiermee kan hij dan het vermoeden van aansprakelijkheid trachten te weerleggen. Dit is een zware bewijslast in hoofde van de bestuurder.

181. Opdat de vennootschapsschuldeiser daarentegen een zijdelingse vordering kan instellen, moet hij bewijzen dat hij een zekere en opeisbare schuldvordering heeft ten aanzien van de vennootschap, dat de vennootschap zijn recht heeft verzuimd (al dan niet bewust) en dat de vennootschapsschuldeiser er belang bij heeft. In beide actiemechanismen moet de vennootschapsschuldeiser aantonen dat hij een nadeel heeft ondervonden. De bewijslast lijkt in beide mechanismen niet zo zwaar te zijn, aangezien er bij de bestuurdersaansprakelijkheid automatische een fout aanwezig is bij niet-naleving van het Wetboek van Vennootschappen of de statuten en er bij de zijdelingse vordering louter een verzuim, ongeacht welke onderliggende reden, moet worden aangetoond. De aansprakelijkheidsvordering brengt de hoofdelijke aansprakelijkheid met zich mee, terwijl de zijdelingse vordering de mogelijkheid biedt aan de vennootschapsschuldeiser om een eis in hoofde van de vennootschap eigenhandig, maar wel in

naam van de vennootschap, uit te voeren. Een groot nadeel aan deze zijdelingse vordering is dat de opbrengst van dit zijdelings optreden niet rechtstreeks naar de vennootschapsschuldeiser gaat, maar terechtkomt in het vermogen van de vennootschap, waardoor de opbrengst dus verdeeld wordt volgens de regels van samenloop en de kans bestaat dat hij zelfs nooit van deze opbrengst zal kunnen genieten en nooit zijn schulden vergoed zal zien, wanneer de vennootschapsschuldeiser laag in rang komt. Om deze redenen lijkt de aansprakelijkheidsvordering in dit opzicht interessanter. De bestuurder is hoofdelijk aansprakelijk waardoor de vennootschapsschuldeiser het dus rechtstreeks van hem kan vorderen. De orgaantheorie geldt eveneens waardoor de vennootschapsschuldeiser ook over de mogelijkheid beschikt om de schulden van de geleden schade bij de vennootschap zelf terug te vorderen.

182. De gerechtelijke ontbindingsvordering is op zich een enorm drastisch actiemechanisme. Dit brengt het juridisch overlijden van de vennootschap met zich mee en leidt tot de vereffening van de vennootschap (zie *supra*). Ook kan de efficiëntie van dit actiemechanisme in vraag gesteld worden. Er bestaan namelijk twee risico's. Het eerste risico is het risico van voortijdige verdeling en houdt in dat het vermogen wordt opgemaakt aan bestaande vennoten of aandeelhouders waardoor er naderhand niets meer overblijft voor de vennootschapsschuldeiser. Dit risico wordt weggewerkt door de verplichting eerst alle schulden van de vennootschap terug te betalen alvorens het vereffeningssaldo te verdelen. Een ander, gevaarlijker risico is het risico van samenloop. Ditzelfde risico komt eveneens terug bij de zijdelingse vordering. Er kan worden gesteld dat er van zodra de gelden verdeeld moeten worden onder de concurrerende schuldeisers, de gedingvoerende schuldeiser in een onzekere positie wordt geplaatst. Zijn positie in de rang wordt bepaald door het al dan niet aanwezig zijn van voorrechten in hoofde van de schuldeiser, dus naargelang de aard van de vennootschapsschuldeiser. Het is afwachten bij de afwikkeling van het actief of er al dan niet voldoende overblijft om aan hun vordering te voldoen. Deze onzekere positie van de vennootschapsschuldeisers maakt deze actiemechanismen, de gerechtelijke ontbinding en de zijdelingse vordering, dan ook minder interessant.

183. Bij de pauliaanse vordering ontstaat er daarentegen een niet-tegenwerpelijke van de aangevochten rechtshandeling tussen de vennootschapsschuldeiser en de vennootschap. De vennootschapsschuldeiser kan de goederen uitwinnen alsof ze het vermogen van de vennootschap nooit verlaten hebben. De vennootschapsschuldeiser zal dus een vergoeding kunnen vragen voor de geleden schade en niet belanden in samenloop met andere vennootschapsschuldeisers. De bestuurdersaansprakelijkheid leidt tot de hoofdelijke aansprakelijkheid van de bestuurder en dit voor alle schade die het gevolg is van de overtreding van het Wetboek van Vennootschappen of de statuten. Waardoor er geen probleem van samenloop ontstaat. Bij de nietigheidsvordering wordt het nietigverklaarde besluit geacht nooit te hebben bestaan (*ex tunc*) en dit ten aanzien van iedereen (*erga omnes*). Desalniettemin zal deze nietigverklaring vaak zonder gevolg blijven, wanneer ze een te grote impact heeft ten aanzien van de verkregen rechten van derden. In zulke situatie zal er ook hier geopteerd worden voor een vervangende schadeloosstelling. Deze actiemechanismen leiden tot een schadeloosstelling. Hierdoor wordt er meer zekerheid gecreëerd voor de vennootschapsschuldeisers. Het is voor de vennootschapsschuldeisers van belang om hun schulden of de geleden schade vergoed te zien. De kans om hierin te slagen is groter bij deze

actiemechanismen, dan wanneer de vennootschapsschuldeiser in samenloop met de andere, concurrerende schuldeisers de vereffening volgens de rangorde moet afwachten.

184. De nietigheidsvordering (wanneer het besluit effectief vernietigd wordt en er niet wordt overgegaan tot een vervangende schadeloosstelling) en de ontbindingsvordering zijn puur vennootschapsrechtelijke actiemechanismen, terwijl de aansprakelijkheidsvorderingen, wanneer zij uitgeoefend worden door de vennootschapsschuldeisers, altijd op grond van de leer van de onrechtmatige daad worden aangewend (externe bestuurdersaansprakelijkheid). De *actio pauliana* en de zijdelingse vordering zijn klassieke burgerrechtelijke actiemechanismen. Het voorgaande leidt tot de vaststelling dat er binnen het vennootschapsrecht toch niet in een effectieve, verregaande bescherming ten aanzien van de vennootschapsschuldeisers wordt voorzien. De burgerrechtelijke regels hebben in dit opzicht zeker de bovenhand en kunnen normalerwijze volstaan tot bescherming van de vennootschapsschuldeisers, aangezien de nietigheidsvordering amper leidt tot de effectieve vernietiging van de besluiten en uiteindelijk ook teruggrijpt naar een vervangende schadeloosstelling. De ontbindingsvordering is een te verregaand actiemechanisme, aangezien de gevolgen niet in verhouding staan met het nagestreefde doel in hoofde van de vorderende vennootschapsschuldeiser.

7 **Besluit**

Met deze masterscriptie werd er getracht een juridisch onderbouwd antwoord te formuleren op de vraag "in hoeverre er effectief nood is aan specifieke vennootschapsrechtelijke actiemechanismen ter bescherming van de vennootschapsschuldeisers".

Het vennootschapsgebeuren creëert verschillende *agency problems*. Typierend voor deze conflicten is dat de *agent* de uitvoering belooft aan de *principal*. De welvaart van de *principal* is echter afhankelijk van de daden van de *agent*. Er bestaat een steeds terugkerende onzekerheid of de *agent* wel rekening zal houden met de belangen van de *principal* en niet enkel uit eigenbelang zal handelen. Het spanningsveld tussen de vennootschap (*agent*) en de verschillende partijen waarmee de vennootschap contracteert, waaronder de vennootschapsschuldeisers resulteren, (*principal*) staat hier centraal. Het hoofddoel van een vennootschap is steeds het vennootschapsvermogen te verrijken, met de verrijking van de aandeelhouders tot logisch gevolg. De vennootschapsschuldeisers zijn buitenstaanders ten aanzien van deze situatie, waardoor er gesteld wordt dat deze vennootschapsschuldeisers extra bescherming behoeven.

Zowel het vennootschapsrecht als het burgerlijk recht voorzien in verschillende actiemechanismen. Het eerste vennootschapsrechtelijke actiemechanisme is de nietigheids- en opschortingsvordering op grond waarvan de vennootschapsschuldeiser een vordering kan instellen jegens de vennootschap om een genomen besluit door de bestuurders of de algemene vergadering nietig te verklaren en in afwachting van deze nietigheid, de opschorting ervan kan vorderen. De nietigheid van het besluit brengt met zich mee dat het besluit wordt geacht nooit te hebben bestaan. Opvallend aan dit actiemechanisme is het feit dat het in de praktijk weinig toepassing kent aangezien door de vernietiging van een besluit de door derden verkregen rechten sterk kunnen worden aangetast, waardoor er wordt geopteerd voor een schadeloosstelling in hoofde van de eisende vennootschapsschuldeiser.

Het tweede vennootschapsrechtelijke actiemechanisme is de bestuurdersaansprakelijkheid. Deze aansprakelijkheidsvordering kan worden opgesplitst in verschillende gronden waarop de bestuurders aansprakelijk kunnen worden gesteld. De vennootschapsschuldeiser kan enkel via volgende aansprakelijkheidsgronden de vennootschap trachten aansprakelijk te stellen: de aansprakelijkheid wegens schending van het Wetboek van Vennootschappen en statuten waaronder de aansprakelijkheid wegens schending van de alarmbelprocedure mag worden gerekend, wegens onrechtmatige voordelen ten nadele van de vennootschap en algemeen wegens schending van de regels van de onrechtmatige daad. Aangezien een vennootschapsschuldeiser de bestuurders nooit contractueel aansprakelijk kan stellen, worden steeds de regels van de onrechtmatige daad op deze aansprakelijkheidsvorderingen toegepast. Er is altijd sprake van externe bestuursaansprakelijkheid. Wanneer de aansprakelijkheidsvordering met succes wordt ingesteld, brengt dit de hoofdelijke aansprakelijkheid van de bestuurder met zich mee. Door de orgaantheorie zal de vennootschapsschuldeiser ook steeds in de mogelijkheid zijn om via deze weg de vennootschap zelf aan te spreken voor de daden gesteld door zijn organen. De aandeelhouders

van de NV kunnen ondanks hun beperkte aansprakelijkheid ook op verschillende gronden worden aansprakelijk gesteld.

Het derde en laatste vennootschapsrechtelijke actiemechanisme is de ontbindingsvordering. De vennootschapsschuldeiser kan enkel overgaan tot de gerechtelijke ontbindingsvordering om wettelijke redenen. Wanneer het netto-actief van de NV daalt beneden het wettelijk minimumkapitaal kan elke belanghebbende de ontbinding van de vennootschap vorderen. Het besluit tot ontbinding brengt de vennootschap in vereffening. De vennootschap behoudt zijn rechtspersoonlijkheid tot aan de sluiting van de vereffening. De vereffening houdt in dat het passief aangezuiverd wordt alvorens het eventueel resterende actief verdeeld wordt onder de aandeelhouders. De vennootschapsschuldeisers worden uitbetaald volgens de regels van samenloop. De hoedanigheid van de vennootschapsschuldeiser bepaalt zijn plaats in de rangorde.

Het burgerlijk recht voorziet eveneens in twee actiemechanismen. Enerzijds bestaat er de mogelijkheid voor de vennootschapsschuldeiser om een zijdelingse vordering in te stellen. Deze zijdelingse vordering houdt in dat de vennootschapsschuldeiser in naam en voor rekening van de vennootschap optreedt, wegens het stilzitten van de vennootschap. Het doel van de zijdelingse vordering is om het patrimonium van de vennootschap in stand te houden. Nadelig aan dit actiemechanisme is dat de opbrengst van de zijdelingse vordering rechtstreeks in het vermogen van de vennootschap terechtkomt. De regels van samenloop gelden hier eveneens, waardoor de vennootschapsschuldeiser in dezelfde onzekere situatie belandt als bij het instellen van de ontbindingsvordering.

Anderzijds is er de pauliaanse vordering welke de mogelijkheid geeft aan de benadeelde vennootschapsschuldeiser om een handeling, gesteld door de vennootschap om zich onvermogen te maken met bedrieglijk oogmerk, niet-tegenwerpelijk te laten verklaren. Deze niet-tegenwerpelijkheid heeft enkel uitwerking tussen de vennootschap en de vennootschapsschuldeiser die de pauliaanse vordering heeft ingesteld. Ten aanzien van de andere vennootschapsschuldeisers blijft de rechtshandeling voortbestaan. De vennootschapsschuldeiser kan de goederen uitwinnen alsof ze het vermogen van de vennootschap nooit verlaten hebben. De vennootschapsschuldeiser zal dus een vergoeding kunnen vragen voor de geleden schade en niet belanden in samenloop met andere vennootschapsschuldeisers.

Uit de vergelijking en de evaluatie blijkt dat niet alle actiemechanismen even interessant en doeltreffend zijn voor de vennootschapsschuldeiseres. De vennootschapsrechtelijke nietigheidsvordering is te verre gaand, aangezien de niet-tegenwerpelijkheid, welke de pauliaanse vordering teweegbrengt, reeds voldoende is, opdat de vennootschapsschuldeiser zijn geleden schade kan vergoed zien. De aansprakelijkheidsvordering is een bruikbaar actiemechanisme, mede dankzij de lichte bewijslast als gevolg van het foutvermoeden. De aansprakelijkheidsvordering vindt toepassing mits de burgerrechtelijke regels van de onrechtmatige daad worden toegepast (externe bestuursaansprakelijkheid), waardoor er niet echt sprake kan zijn van een vennootschapsrechtelijk actiemechanisme. De vennootschapsrechtelijke ontbindingsvordering is te verre gaand. Ze zorgt ervoor dat de vennootschap vereffend wordt en

doet een samenloop van al de concurrerende vennootschapsschuldeisers ontstaan, met een onzekere positie in hoofde van de vennootschapsschuldeisers, tot gevolg. Het ontbinden van de vennootschap staat niet in verhouding tot de onderliggende doelstelling van de vennootschapsschuldeiser, namelijk het voldoen van de schulden of een schadevergoeding voor de geleden schade bekomen. De zijdelingse vordering volgens het burgerlijk recht is ook niet opportuun voor de vennootschapsschuldeiser, aangezien de opbrengst ervan terecht komt in het vermogen van de vennootschap en de schulden uiteindelijk toch opnieuw zullen moeten worden vereffend volgens de regels van samenloop. De pauliaanse vordering is ten slotte wel een interessant actiemechanisme aangezien het enkel uitwerking heeft tussen de vennootschapsschuldeiser en de vennootschap zelf. De vennootschapsschuldeiser bekomt het recht op een vergoeding van de schade geleden door het stellen van de bedrieglijke handeling van de vennootschap.

Uit dit alles kan worden afgeleid dat het burgerlijk recht nog steeds de bovenhand heeft met betrekking tot de actiemechanismen ter bescherming van de vennootschapsschuldeisers. De burgerrechtelijke regels worden dan ook toereikend geacht. De centrale onderzoeksvraag "in hoeverre is er effectief nood aan specifieke vennootschapsrechtelijke actiemechanismen ter bescherming van de vennootschapsschuldeisers" kan worden beantwoord met de conclusie dat het burgerlijk recht wordt geacht in voldoende bescherming te voorzien in hoofde van de vennootschapsschuldeisers en er dus geen effectieve nood is aan specifieke vennootschapsrechtelijke actiemechanismen.

8 [Bibliografie](#)

8.1 [Wetgeving](#)

Parl. St. Kamer 1989-90, nr. 1214/1.

Parl. St. Kamer 2005-06, nr. 51-1906/005.

Burgerlijk wetboek, *BS 3 september 1809.*

Hypotheekwet, *BS 22 december 1851.*

Gerechtelijke wetboek, *BS 31 oktober 1967.*

Wet van 29 juni 1993 tot wijziging, wat de fusies en splitsingen van vennootschappen betreft, van de wetten op de handelsvennootschappen, gecoördineerd op 30 november 1935, *BS 21 juli 1993.*

Wet van 13 april 1995 tot wijziging van de wetten op de handelsvennootschappen, gecoördineerd op 30 november 1935, *BS 17 juni 1995.*

Faillissementswet, *BS 8 augustus 1997.*

Wet van 6 juni 2006 tot wijziging van het Wetboek van Vennootschappen, teneinde de vereffeningsprocedure te verbeteren, *BS 26 juni 2006.*

Wetboek van Vennootschappen, *BS 6 augustus 1999.*

8.2 [Rechtspraak](#)

Cass. 9 januari 1890, *Pas. 1890, 59.*

Cass. 14 maart 1946, *Arr.Cass. 1946, 100*

Cass. 24 juni 1955, *RW 1955-1956, 1335.*

Cass. 22 maart 1962, *RCJB 1963, 42-60, noot J.G. RENAULD.*

Cass. 30 januari 1965, *RW 1964-1965, 1554-1556.*

Cass. 9 maart 1973, *Arr.Cass. 1973, 671.*

Cass. 7 december 1973, *RW 1973-1974, 1598-1603, noot J. HERBOTS.*

Cass. 4 april 1975, *Arr.Cass.* 1975, 842.

Cass. 23 december 1977, *RW* 1978-1979, 362-369, noot A. VAN OEVELEN.

Cass. 27 november 1981, *RCJB* 1985, 447-469, noot B. MAES.

Cass. 19 januari 1984, *TBH* 1984, 614-616.

Cass. 26 juni 1984, *RW* 1984-85, 1302-1303.

Cass. 15 maart 1985, *RW* 1985-86, 2609-2612.

Cass. 24 mei 1985, *JDF* 1986, 228-237, noot M. BUYDENS.

Cass. 7 april 1986, *TBBR* 1990, 325-329, noot M. GREGOIRE.

Cass. 9 november 1987, *TRV* 1988, 355-358, noot M. WYCKAERT.

Cass. 26 oktober 1989, *JLMB* 1990, 4-5.

Cass. 19 december 1991, *RW* 1992-1993, 396-398.

Cass. 15 mei 1992, *RW* 1992-1993, 330-332, noot E. DIRIX

Cass. 7 november 1997, *TRV* 1998, 284-289, noot I. CLAEYS.

Cass. 7 november 1997, *RCJB* 1999, 730-774, noot V. SIMONART.

Cass. 16 februari 2001, *TBH* 2002, 698-702, noot C. GEYS.

Cass. 25 oktober 2001, *RW* 2002-2003, 940-941.

Cass. 6 november 2002, *RW* 2002-2003, 1629-1632, noot B. WEYTS.

Cass. 30 januari 2003, *JLMB* 2004, 672-680.

Cass. 20 juni 2005, *TBH* 2006, 418-425, noot A. COIBON.

Cass. 5 januari 2006, *RW* 2008-2009, 361-362.

Cass. 9 februari 2006, *RW* 2007-2008, 1496-1502, noot M. STORME.

Cass. 29 september 2006, *RW* 2006-2007, 1717-1721, noot A. VAN OEVELEN.

Cass. 20 maart 2008, *NJW* 2009, 28-31, noot S. DE RAEDT.

Cass. 17 april 2008, *TRV* 2010, 150-163, noot C. CLOTTENS.

Cass. 26 april 2012, *RW* 2012-2013, 944-949, noot G. VELGHE.

Brussel 13 december 1860, *Pas.* 1962, 8.

Luik 14 januari 1961, *Pas.* 1961, 238.

Antwerpen 18 mei 1978, *T.Not.* 1980, 333-337.

Bergen 2 oktober 1985, *RNB* 1986, 189, noot J. SACE.

Antwerpen 16 december 1987, *T.Not.* 1988, 366-372.

Gent 20 juni 1989, *RW* 1991-1992, 504-507.

Bergen 22 maart 1993, *RPS* 1993, 323.

Gent 31 maart 1994, *TBH* 1994, 976-978.

Brussel 10 februari 1997, *TBH* 1997, 269-270.

Bergen 17 november 1997, *TBH* 1999, 31-33, noot C. VAN SANTVLIET.

Luik 26 februari 1998, *JLMB* 1999, 708-709.

Brussel 2 december 2002, *RABG* 2003, 672-676, noot G. JOCQUÉ.

Antwerpen 27 juni 2002, *NJW* 2003, 201-205, noot H. DEWULF.

Luik 18 mei 2004, *TBH* 2004, 1066-1068, noot L. VAN ELSSEN.

Luik 18 mei 2004, *TRV* 2004, 720-724, noot D. VAN GERVEN.

Brussel 22 december 2005, *TBH* 2006, 846-850, noot J. WINDEY.

Antwerpen 2 maart 2006, *TRV* 2007, 192-198, noot M. CLOTTENS.

Gent 15 september 2008, *TBBR* 2009, 529-533, noot A. LENAERTS.

Antwerpen 19 januari 2011, *RW* 2012-2013, 746-751, noot C. BERCKMANS.

Gent 28 februari 2011, *RW* 2012-2013, 746-751, noot C. BERCKMANS.

Kh. Brussel 10 september 1985, *TBH* 1987, 523-527.

Kh. Brussel 13 april 1995, *TRV* 1996, 413-416.

Kh. Charleroi 11 oktober 1995, *JLMB* 1997, 644-649.

Kh. Charleroi 6 mei 1997, *TBH* 1999, 42, 54-55, noot B. DEBOECK.

Kh. Luik 30 maart 1998, *RPS* 1988, 447, noot W. DERIJCKE.

Kh. Luik 30 maart 1998, *JDSC* 2000, 360, noot M. DELVAUX.

Kh. Luik 5 april 2000, *JDSC* 2002, 218, noot M. DELVAUX.

Kh. Kortrijk 19 februari 2003, *TRV* 2003, 417-427, noot J. VANANROYE.

Kh. Brussel 21 april 2005, *RABG* 2005, 1562-1570, noot E. JANSSENS.

Kh. Dendermonde 27 december 2006, *NJW* 2007, 903-904.

Kh. Dendermonde 10 september 2009, *TRV* 2010, 571-589, noot S. DE DIER.

Kh. Brussel 8 december 2009, *TRV* 2010, 58-71.

Kh. Antwerpen 8 januari 2010, *TRV* 2010, 571-589, noot S. DE DIER.

Rb. Gent 26 maart 1993, *TBH* 1993, 935-959.

Rb. Luik 10 september 2000, *TBH* 2000, 380-385, noot I. SAMOY.

Rb. Brugge 8 september 2003, *JDSC* 2005, 163, noot M. DELVAUX.

Rb. Antwerpen 21 juni 2005, *RW* 2006-2007, 1286-1287.

8.3 [Rechtsleer](#)

BERCKMANS, C., "Schuldeisers en stilzitten curator, het monopolie doorbroken?", *NJW* 2013, 478-494.

BOCKEN, H. "De aansprakelijkheid van rechtspersonen, hun organen, aangestelden en zelfstandige hulppersonen" in *Rechtspersonenrecht*, Gent, Mys & Breesch, 1999, 528 p.

BRAECKMANS, H., "Conflicten in vennootschappen", *RW* 2002-2003, 1081-1092.

BRAECKMANS, H., "Conflicten in vennootschappen en het wetboek van vennootschappen: de vlag dekt niet de lading", *TPR* 2010, 1603-1701.

BRAECKMANS, H., COIPEL, M., DE CORDT, Y., *10 jaar Wetboek Vennootschappen in werking*, Mechelen, Kluwer 2011, 536 p.

BRAECKMANS, H., HOUBEN, R., *Handboek vennootschapsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 924 p.

BRULOOT, D., *Vennootschapskapitaal en schuldeisers – een onderzoek naar de effectiviteit van de (Europese) kapitaalregelen en alternatieve technieken van schuldeisersbescherming*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 786 p.

BYTTEBIER, K., FRANCOIS, A., JANSSENS, E., VAN DE GEHUCHTE, T., *Omgaan met de conflicten in de vennootschap*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 312 p.

D'HOOGHE, D., "De gevolgen van de sluiting van de vereffening van handelsvennootschappen met volkomen rechtspersoonlijkheid", *TBH* 1989, 333-352.

DEKKERS, R., VERBEKE, A., CARETTE, N., VANHOVE, K., *Handboek Burgerlijk Recht Deel III*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 820 p.

DEMEUR, P., "La survie de la société anonyme après dissolution", *RPS* 1958, 169-192.

DE PAGE, H., *Traité élémentaire de droit civil belge*, Brussel, Bruylant, 1967, 1185 p.

DE PAGE, H., *Traité élémentaire de droit civil belge*, Brussel, Bruylant, 1997, 786 p.

DE SCHRIJVER, S., *Commentaar bij art. 645 W.Venn.*, Mechelen, Kluwer, 2000, 24 p.

DE WULF, H., DE GEYTER, S., *Aansprakelijkheid, aansprakelijkheidsverzekering en aanverwante schadevergoedingssystemen 2006-2007*, Mechelen, Kluwer, 2007, 865 p.

GEENS, K., DENEFF, M., HELLEMANS, F., TAS, R., VANANROYE, J., "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1992-1998", *TPR* 2000, 99-538.

GEENS, K., VANANROYE, J., "Bestuursaansprakelijkheid in NV en BVBA" in *Vennootschaps- en financieel recht 2001-2002*, Brugge, Die Keure, 2002, 5-26.

GEENS K., WYCKAERT M., *De vennootschap – algemeen deel uit verenigingen en vennootschappen*, Mechelen, Kluwer, 2011, 908 p.

GEENS, K., WYCKAERT, M., CLOTTENS, C., PARREIN F., DE DIER, S., COOLS, S., "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1999-2010", *TPR* 2012, 73-683.

HELSEN, F., "Behoud van het vermogen van de debiteur – zijdelingse vordering", *OBO* 2013, 87-102.

HENRY, P., "La responsabilité des organes: le début de la fin?", *JLMB* 1997, 268-274.

HERMANS, G., DELWICHE, T., HELSEN, F., "Het actief van het faillissement – de aansprakelijkheid tegen bestuurders/zaakvoerders" in *Faillissement & Reorganisatie*, Mechelen, Kluwer, 2013, 117 p.

JANSEN, R., SAGAERT, V., "Overzicht van rechtspraak zakelijke zekerheden 2004-2010", *TPR* 2012, 1233-1399.

JENSEN, M.C., MECKLING, W., "The Theory of the firm: Managerial Behavior, Agency Costs and the Ownership Structure", *Journal of Financial Economics* 1976, 305-360.

KRAAKMAN, R., ARMOUR, J., DAVIES, P., ENRIQUES, L., HANSMANN, H.B., HERTIG, G., HOPT, K.J., *The anatomy of corporate law: a comparative and functional approach*, Oxford, Oxford University Press, 2009, 344 p.

KRUIHOF, R., BOCKEN, H., DE LY, F., DE TEMMERMAN, B., "Overzicht van rechtspraak verbintenissen 1981-1992", *TPR* 1994, 171-722.

KORTBEEK, P., "De actio mandati als zijdelingse vordering door een schuldeiser namens een vennootschap in vereffening", *RABG* 2012, 590-595.

LAMBRECHTS, J., *De vereffening van de BVBA en de NV*, Mechelen, Kluwer, 2012, 280 p.

LECHAT, E., "Vereffeningprocedure. Wet van 2 juni 2006 ter verbetering van de vereffeningprocedure", *NJW* 2007, 866-883.

LEMMENS, J., "Bestuurders en hun aansprakelijkheid", *Acc.Bedr.M.* 2002, 3-23.

LENAERTS, A., "Over de pauliaanse vordering: draagwijdte van de anterioriteitsvoorwaarde en rechtsgevolgen", *TBBR* 2009, 494-507.

LENAERTS, A., *Fraus omnia corrumpit in het privaatrecht. Autonome rechtsfiguur of miskend correctiemechanisme?*, Brugge, Die Keure, 2013, 516 p.

PEETERS, J., BRAECKMANS, H., *Art. 190 W.Venn.*, Mechelen, Kluwer, 2008, 37 p.

RAES, S., "Het kortgeding in vennootschapszaken", *TRV* 1988, 331-339.

RONSE, J., NELISSEN GRADE, J.M., VAN HULLE, K., LIEVENS, J., LAGA, H., "Overzicht van rechtspraak vennootschappen 1978-1985", *TPR* 1986, 859-623.

RONSE, J., "Nietigheid van besluiten van organen van de naamloze vennootschap", *VVSR Jb 1965-66*, Zwolle/Antwerpen, Tjeenk Winkel/De Sikkell, 1966.

RONSE, J., *Algemeen deel van het vennootschapsrecht*, Leuven, Acco, 1975, 500 p.

SAGAERT, V., "De gevolgen van de actio pauliana en haar band met de ongerechtvaardigde verrijking", *TBBR* 2001, nr. 10, 569-584.

SIMMONART, V., "L'ordre public et le droit des sociétés", *TBH* 1994, 96-130.

SIMONS, E., VAN TONGELEN, W., "Aansprakelijkheid van aandeelhouders" in *Bestendig handboek vennootschap & aansprakelijkheid*, Kluwer, Mechelen, 2007.

SOENS, P., "De alarmbelprocedure" in *Bestendig handboek vennootschap & aansprakelijkheid*, Kluwer, Mechelen, 2012.

STIJNS, S., *Verbindenissenrecht boek 1*, Brugge, Die Keure, 2005, 268 p.

TAS, R., *Winstuitkering kapitaalvermindering en -verlies in NV en BVBA*, Kalmthout, Biblo, 2003, 684 p.

TILLEMANS, B., *Ontbinding van vennootschappen*, Kalmthout, Biblo, 1997, 274 p.

TILLEMANS, B., *Commentaar bij art. 178 W.Venn.*, Mechelen, Kluwer, 2009, 9 p.

TILLEMANS, B., *Commentaar bij art. 179 W.Venn.*, Mechelen, Kluwer, 2009, 8 p.

VANANROYE, J., "Toerekening aan rechtspersonen en andere organisaties", *TPR* 2004, 753-793.

VANANROYE, J., "Father knows best: zijn dwingende regels omtrent het aantal leden in een vennootschap of een huwelijk verantwoord?", *TRV* 2013, 54-74.

VANANROYE, J., *Onverdeelde boedel en rechtspersoon – Technieken van vermogensafscheiding, vermogensovergang en vermogensvereffening in het burgerlijk en ondernemingsrecht*, Antwerpen, Biblo, 2014, 411 p.

VANANROYE, J., MARIËN, L., "*Fraus* en schuldeisersbenadeling in het ondernemingsrecht", in *Fraus omnia corrumpit: mogelijkheden en moeilijkheden in het privaatrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 179 p.

VAN DEN BERGHE, H., VAN QUICKENBORNE, M., WYNANT, L., DEBAENE, M., "Overzicht van rechtspraak aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad 1994-1999, *TPR* 2000, 1551-1955.

VANDEBOGAERDE, M., *Aansprakelijkheid van vennootschapsbestuurders*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 209 p.

VAN CANEGEM, L., "Nietigheid van besluiten van een algemene vergadering op gronden van gemeen recht", *RW* 1998-1999, 1475-1485.

VAN GERVEN, W., *Beginselen van Belgisch privaatrecht – Algemeen deel*, Brussel, Story-Scientia, 1987, 603 p.

VAN OEVELEN, A., "Kroniek van het verbintenissenrecht (1993-2004)", *RW* 2004-2005, 1641-1670.

WAUTERS, M., "Nieuwe ontwikkelingen inzake aansprakelijkheid van bestuurders en aandeelhouders" in *Vennootschaps- en financieel recht 2007-2008*, Brugge, Die Keure, 2008, 53-76.

ZENNER, A., *Dépistage, faillites et concordats*, Brussel, Larcier, 1998, 338 p.

Auteursrechtelijke overeenkomst

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:

**Handhavingsrechten van vennootschapsschuldeisers in rechtspersonen:
renvoi au droit civil?**

Richting: **master in de rechten-rechtsbedeling**

Jaar: **2015**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Voor akkoord,

Rowies, Josephine

Datum: **13/05/2015**